

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

- *Міжнародне партнерство для забезпечення стійкості науки і освіти в Україні*
- *Кабінет Міністрів України урегулював питання державної атестації наукових установ і ЗВО*
- *Битва на «історіографічному фронті» російсько-української війни триває*
- *QS World University Rankings: Europe 2024*
- *Збереження фондів як пріоритетний напрям у діяльності бібліотек в умовах воєнного стану*

№ 8 (190)

вересень

Київ 2023

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, заст. генерального директора НБУВ. Редакційна колегія: К. Лобузін, д-р наук із соц. комунікацій; Л. Костенко, канд. тех. наук, лауреат Держ. премії України в галузі науки і техніки; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

№ 8 (190) вересень 2023

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2023

Київ 2023

ЗМІСТ

Аналітичний погляд	3
Наука – для обороноздатності країни	10
Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	15
Наука і влада	17
Міжнародне наукове співробітництво	20
Наукові дослідження коронавірусу COVID-19	27
Новини наукового розвитку	28
Проблеми енергозбереження	35
Науково-організаційні заходи	38
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	47
Бібліотека в науковому процесі	51
Наукова комунікація	59
Зарубіжний досвід наукової діяльності	67
У критичному фокусі	72
ДОДАТКИ	73

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Аналітичний погляд

Н. Тарасенко,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Міжнародне партнерство для забезпечення стійкості науки і освіти в Україні

Попри війну, яка завдає масштабних збитків усім сферам життєдіяльності суспільства, українські вчені продовжують наукові дослідження, а Україна залишається повноцінним членом міжнародної наукової спільноти. Значною мірою цьому сприяє солідарність та підтримка з боку європейських та світових наукових організацій, університетів, академій наук, урядів, завдяки якій формується ефективна система міжнародних взаємозв'язків у сфері освітньої й науково-дослідної діяльності, здатних надати нового імпульсу розвитку української науки.

В Україні питання збереження науки та досліджень під час війни та в післявоєнний період актуальне з багатьох причин. Одна з них полягає в тому, що відновлення країни неможливе без інвестицій у дослідження та інновації. Світовий досвід чітко демонструє, що країни, які роблять освіту та науку своїми пріоритетами і вкладають у них інвестиції, здатні побудувати розвинуту економіку, ґрунтовану на знаннях та нових технологіях. Існує багато успішних прикладів, починаючи з Німеччини та Японії, що були зруйновані після Другої світової війни і відновили свою економіку завдяки сприянню розвитку науково-технічного прогресу та створенню новітніх технологій. Наприклад, у ФРН за перше повоєнне десятиліття загальні витрати на науку та конструкторські розробки зросли у п'ять разів, у тому числі для запобігання «витоку мізків» значно підвищили оплату праці вчених. У результаті науково-технічного прогресу у повоєнній Німеччині продуктивність праці зросла на 60 %, і за 12 років від початку реформ країна пройшла шлях від повної розрухи до лідерства у світовій економіці. Сучасні приклади Південної Кореї, Сінгапуру та Тайваню також підтверджують тезу про залежність економічного прогресу від рівня підтримки науки та впровадження її досягнень у життя країни [1].

Допомога українській науковій спільноті з боку іноземних партнерів під час війни покликана виконати головне завдання на цей час – утримати українських дослідників у науковому полі, знайти способи сприяння поточним дослідженням, започаткувати нові проєкти, спрямовані на перспективу, забезпечити умови для того, щоб українська наука пережила війну та період відновлення після її закінчення [2].

Від самого початку повномасштабної війни наука України почала отримувати відчутну моральну та фінансову підтримку від багатьох національних наукових спільнот і міжнародних наукових організацій. Першими, хто підтримав чинних та майбутніх українських науковців, стали закордонні виші. Ще в лютому-березні 2022 р. ряд закордонних університетів заявили про те, що готові продовжити навчання українських студентів, а також надавати робочі місця для українських викладачів та науковців. Найбільше вчених прийняли Польща та Німеччина, українські науковці знайшли допомогу також у Франції, Іспанії, Італії, Великій Британії та Сполучених Штатах.

Про свою підтримку Україні загалом та українським науковцям заявила Science Europe, визнана організація, яка об'єднує основні державні агенції, що фінансують або виконують наукові дослідження найвищого рівня у Європі. Science Europe та її організації-члени висловили свою солідарність з українським народом, підтвердили, що Україна є цінним членом міжнародної наукової спільноти та визначили підтримку України як один із пріоритетних напрямів діяльності. На своєму офіційному сайті Science Europe оприлюднила список заяв та дій, зроблених членами асоціації для підтримки України: [Ukraine – Science Europe](#). Список не є завершеним і оновлюється відповідно до того, як розроблюються нові ініціативи підтримки.

Водночас з'явилися численні програми допомоги українським науковцям, засновані з ініціативи західних колег та української наукової діаспори. Гранти, стипендії, спільні проекти – усе це допомагало українським науковцям залишитися в науці та продовжити наукову діяльність попри все. Так, до прикладу, запрацювала ініціатива «Вчені для вчених» від Програми Human Frontier Science (HFSP). Сама програма існує з 1990 р. і підтримує інноваційні фундаментальні дослідження переважно у сфері біології. За понад 20 років існування програми понад 7 тис. дослідників з-понад 70 країн отримали підтримку, а 28 лауреатів програми HFSP отримали Нобелівську премію. «Вчені для вчених» – спеціальна програма допомогти дослідникам, які постраждали від війни в Україні [3].

Крім того, підтримку українцям надавали й національні академії та наукові товариства багатьох країн Європи та світу. Так, уже в березні 2022 р., щоб допомогти українським науковцям, які покинули Україну після російського вторгнення, Національна академія наук США (NAS) і Польська академія наук (PAS) запустили програму підтримки тримісячних дослідницьких візитів в Інститути PAS, а Фінське наукове товариство відкрило конкурс на отримання грантів для українських науковців у Фінляндії.

Корисний проект для українських науковців запустила Європейська комісія. **Портал «Європейський дослідницький простір для України» (ERA4Ukraine)** – це єдиний центр для надання інформаційних і допоміжних послуг українським ученим, які змушені виїхати за кордон через війну. Портал об'єднує ініціативи на рівні ЄС, окремих країн і неурядових установ.

Тут можна знайти інформацію про визнання дипломів, актуальні вакансії, можливості залучення до виконання вже запущених проєктів, соціальну допомогу та пропозиції житла для вчених і членів їхніх сімей, які надаються 42 європейськими країнами [4]. Більш детальну інформацію для конкретної країни можна знайти за посиланням: <https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>.

На момент відкриття порталу комісар Європейської комісії з питань інновацій, досліджень, культури, освіти та молоді М. Габріель зазначила: «Ми підтримуємо дослідників та інноваторів України, які зіткнулися з безпрецедентними обставинами внаслідок російського вторгнення у їхню країну. Українські вчені та інноватори зробили вагомий внесок у дослідження та інновації ЄС. Запуск ERA4Ukraine – важлива подія для підтримки наших українських партнерів» [3].

Ще один спосіб підтримати українських науковців знайшли у видавництві “Bentham Science Publishers”. Це видавництво наукової літератури в галузях фармакології та медицини, технічних та суспільних наук скасувало для українських дослідників плату за публікації в усіх своїх журналах до кінця 2023 р. Зокрема, це можливість для українських учених безоплатно публікуватись у понад 130 наукових рецензованих журналах, переважна більшість яких індексуються провідними бібліографічними базами даних. Також видавництво продовжило до кінця цього року безплатний доступ до власних електронних колекцій журналів та книг українським закладам вищої освіти та науковим установам.

Згодом ініціативи з підтримки української наукової спільноти охопили не лише вчених, які через війну опинилися за кордоном, а й дослідників, що перебувають в Україні, адже більшість українських науковців залишаються в Україні і потребують підтримки там. Відтак, робити можливості підтримки з-за кордону для українців видимими – надважливе завдання, щоб усі, хто її потребує, могли її отримати.

Так, у січні 2023 р. Фонд Саймонса в Нью-Йорку, який підтримує дослідження в галузі математики та фундаментальних наук, оголосив про фінансування для 405 науковців в Україні, включно з докторантами. Ідеться про невеликі щомісячні стипендії, утім, як відзначають в українській науковій спільноті, навіть невеликі гранти та виплати допоможуть українським науковцям встояти перед новими викликами. Фонд планує видавати щорічні гранти, доки триватиме війна, а після цього допомагатиме у відбудові української науки.

Серед дій, спрямованих на підтримку стійкості науки і освіти в Україні в умовах російсько-української війни, найбільш вагомими видаються міжнародні програми, пропоновані та фінансовані країнами-партнерами, які передбачають стипендії, гранти на персональні проєкти, поїздки на конференції, курси й стажування в ЄС, Великій Британії, США тощо, забезпечуючи таким чином професійний та творчий обмін між українцями та їхніми колегами з інших країн і надаючи фізичну можливість українським ученим здійснювати дослідження.

«Головне завдання спрямування грантів у країну – переконатися, що науковці, які є в Україні, залишаються науковцями. Щоб коли війна, зрештою, закінчиться, вони не залишили наукові кола та не втратили зв'язок із міжнародною науковою спільнотою», – зазначає М. Роуз, співзасновник проєкту ScienceForUkraine (SfU) – «Наука для України». Це масштабний проєкт, віртуальна міжнародна мережа дослідників і студентів, створена групою студентів-волонтерів та науковців-дослідників з академічних установ Європи та світу. Їхня місія – збирати та поширювати інформацію про можливості підтримки аспірантів та науковців України. За допомогою інтерактивної мапи українці можуть шукати актуальні можливості навчання, стажування, роботи, наукової та творчої діяльності у різних галузях на території країн Європи, Азії та Америки. Крім навчання і роботи, деякі дослідницькі установи пропонують також стипендії, безкоштовне харчування й проживання та допомогу сім'ям біженців.

За словами М. Роуза, SfU допоміг приблизно 1 тис. науковцям знайти посади за межами України, і щотижня з'являється близько 10 нових можливостей. І якщо спочатку проєкт зосередив свої зусилля на допомозі науковцям, які виїхали з України, то тепер він прагне підтримати також і дослідників, які залишилися в країні. У вересні 2022 р. разом із глобальною ініціативою «Економісти для України» проєкт започаткував програму надання науковцям України 70 стипендій [3].

Масштабні можливості відкриваються для українських науковців у межах програми Європейського Союзу «Горизонт Європа». Нині триває формування консорціумів і подання заявок на участь у конкурсі 2024 р. на отримання грантів Європейської дослідницької ради на спільні дослідження (ERC Synergy Grant 2024). Гранти надаються з метою підтримки співпраці від двох до чотирьох дослідницьких груп з метою вирішення амбітних наукових проблем, які не вирішуються окремими дослідниками та їхніми командами поодиночі. Аплікантам необхідно продемонструвати новаторський характер, амбітність та здійсненність своєї дослідницької пропозиції. Зазначені гранти можуть надаватися на суму до 10 млн євро на період до шести років. Детальну інформацію щодо конкурсу можна отримати на сайті за [посиланням](#). Термін подання заявок – до 8 листопада 2023 р. Інформація щодо всіх поточних конкурсів за програмою «Горизонт Європа» доступна на [сайті Європейської Комісії \(Funding & tenders opportunities\)](#).

Заслуговує на увагу багатостороння партнерська ініціатива «**Міжнародне багатостороннє партнерство для забезпечення стійкості системи освіти і науки в Україні (IMPRESS-U)**», започаткована Офісом міжнародної науки та інженерії (OISE) [Національного наукового фонду \(NSF\)](#), США, у партнерстві з:

- [Естонською дослідною радою \(ETAG\), Естонія;](#)
- [Латвійською науковою радою \(LCS\), Латвія;](#)
- [Науковою радою Литви \(LMT\), Литва;](#)
- [Національним науковим центром Польщі \(NCN\), Польща;](#)

- [Польським національним агентством з питань академічного обміну \(NAWA\), Польща;](#)
- [Національним фондом досліджень України \(НФДУ\), Україна;](#)
- [Національною академією наук \(NAS\), США;](#)
- [Глобальним офісом військово-морських досліджень \(ONRG\), США.](#)

Про цю можливість українських науковців інформує [Національний фонд досліджень України](#) (НФДУ). Дослідження українських учених фінансуватимуть приватні донори та фонди (це фінансування координуватиме NAS). НФДУ тісно співпрацюватиме з NAS для забезпечення належного фінансування та участі українських дослідників у спільних проєктах [5].

У рамках ініціативи IMPRESS-U Національний науковий фонд США запрошує до участі прогресивні, амбітні, високоякісні спільні дослідницькі пропозиції, спрямовані на вирішення наукових проблем у будь-якій галузі науки, інженерії чи освіти.

Пріоритет надаватиметься проєктам, які пропонують креативні шляхи підвищення ефективності та стійкості міжнародних партнерств; ефективні концепції підготовки міжнародних наукових кадрів; ефективний і значний внесок у розбудову сучасної науково-дослідної, освітньої, інноваційної екосистем в Україні.

Ініціатива передбачає надання фінансової підтримки дослідницьким групам, які перебувають в Україні та мають наукового керівника проєкту і щонайменше одного аспіранта/магістранта. До складу української команди можуть входити й інші вчені та технічний персонал (за необхідності). Усі члени команди повинні перебувати в Україні.

Команда може складатися з учених і технічного персоналу (в разі залучення), які представляють одну або кілька установ (організацій). Одна фізична особа не може бути представлена більш ніж в одній заявці, поданій на цю ініціативу.

Науковий керівник проєкту від України повинен мати науковий ступінь, отриманий або визнаний в Україні; працювати за основним місцем роботи в українському закладі вищої освіти/науково-дослідній установі державної форми власності, який/яка зареєстрований/а і функціонує відповідно до чинного законодавства України. Після отримання заявки буде проаналізовано NAS та НФДУ на предмет відповідності критеріям допустимості до участі (відповідності формальним ознакам).

NAS має намір залучити близько 1 млн дол. США від приватних донорів та фондів для Ініціативи IMPRESS-U, щоб підтримати українських дослідників та надати спільно з NSF 10–15 грантів. Очікується, що запропоновані бюджети українських дослідницьких груп подаватимуться до NAS і відобразатимуть дослідницькі плани та склади українських дослідницьких груп на момент подання. Фінансування становить до 50 тис. дол. на рік на проєкт із загальним максимальним обсягом 100 тис. дол. протягом двох років на проєкт.

Потенційним науковим керівникам рекомендується звернутися до веб-сайту NSF для отримання додаткових корисних ресурсів за [посиланням](#). Для пошуку потенційних партнерів у рамках Ініціативи IMPRESS-U наукові керівники проектів можуть скористатися пошуковим інструментом, люб'язно наданим Національним науковим центром Польщі, за [посиланням](#).

Дізнатися більше про партнерську ініціативу можна за [посиланням](#) на сайті NSF або за [посиланням](#) на сайті НФДУ.

НФДУ також інформує про [конкурсний відбір](#) на **додаткові грантові можливості Нідерландської дослідницької ради (NWO) для українських учених**. 18 липня 2023 р. Національний фонд досліджень України та Нідерландська дослідницька рада (NWO) уклали протокол до Меморандуму про взаєморозуміння і домовилися про співпрацю та об'єднання зусиль. Учені в Україні матимуть можливість співпрацювати з науковцями Королівства Нідерландів і таким чином продовжувати свою наукову кар'єру в складних умовах, узявши участь у конкурсі «Конкурсний відбір на додаткові грантові можливості NWO для українських вчених: Партнерська ініціатива NWO – НФДУ» 2023 р. Цей конкурс адмініструється NWO та реалізується у співпраці з НФДУ [6].

Метою конкурсу «Конкурсний відбір на додаткові грантові можливості NWO для українських вчених: Партнерська ініціатива NWO – НФДУ» є стимулювання онлайн-участі кваліфікованих дослідників з України в поточних проектах NWO та розширення їхньої професійної мережі в нідерландській дослідницькій спільноті. Команда проекту NWO може надавати консультації, інформацію, наставництво та/або іншу допомогу окремим дослідникам з України. Керівники наукових проектів, які вже фінансуються NWO (або отримують фінансування NWO найближчим часом), матимуть тимчасову можливість залучити до виконання частини проекту дослідника з університету/наукової установи в Україні. Нідерландські керівники проектів можуть подавати заявки на фінансування для оплати залучення одного дослідника з України на період від шести до 24 місяців плюс матеріальні витрати.

Бюджет, доступний для цього конкурсу, становить 250 тис. євро. Максимальна сума одного гранту становить 25 тис. євро. Одна українська установа може розраховувати максимум на один грант у межах цієї ініціативи. Заявки подаються виключно нідерландським керівником проекту тільки через систему онлайн-заявок ISAAC. Заявки, подані не через ISAAC, не будуть прийняті до розгляду. Їх можна подавати в будь-який час, починаючи з 11 вересня 2023 р. Кінцевий термін подання заявок – 14:00 CET 8 квітня 2024 р. Заявки мають надійти до NWO принаймні за два місяці до запланованого початку участі українського партнера в поточному науково-дослідному проекті, який фінансується NWO. Гранти надаватимуться переможцям до того моменту, поки не буде вичерпано бюджет ініціативи в хронологічному порядку подання заявок.

Програма «House of Europe», яка створена для підтримки професійного і творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС і Великій Британії та фінансована ЄС, оголосила про **можливість отримання дослідницьких грантів для молодих науковців з України**, яка допоможе їм продовжити дослідницьку діяльність в одному з університетів Німеччини. Молоді українські науковці отримають щомісячну стипендію, яка покриє витрати на проживання, кошти на подорож туди й назад, страхування та навчальні матеріали.

Програма триває від семи до 12 місяців і передбачає:

- Щомісячну стипендію 1200 євро для докторантів та 934 євро для тих, хто ще не отримав науковий ступінь.
- Одноразову виплату, яку можна витратити на підручники, абонемент до бібліотеки, квитки на конференції тощо.
- Відшкодування витрат на дорогу до Німеччини й назад.
- Медичне страхування.
- Онлайн- чи офлайн-курс німецької мови, за необхідності її підтягнути.
- Відшкодування витрат на проходження TestDaF або DSH, якщо потрібно буде скласти екзамен після отримання гранту. Кінцевий термін – 15 листопада 2023 р. [7].

Інша програма **«House of Europe»** пропонує дослідницькі стипендії для викладачів та науковців. Це можливість попрацювати над своїм науковим дослідженням в одному з університетів Німеччини [8].

Програма надає:

- Щомісячну стипендію. 2000 євро для асистентів викладачів, викладачів та доцентів та 2150 євро – для професорів.
- Відшкодування витрат на дорогу до Німеччини й назад.
- Медичне страхування.
- Нетворкінг та обмін досвідом з колегами з-за кордону.

Претенденту потрібно самому обрати університет та домовитися про співпрацю. Програма фінансується Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини, триває від одного до трьох місяців і є дійсною до січня 2025 р. Кінцевий термін подання заявок – 15 листопада 2023 р.

Це далеко не всі приклади підтримки українських учених нашими закордонними партнерами. Міжнародна наукова спільнота не втомлюється знаходити нові рішення для підтримки науковців з України, забезпечуючи при цьому не лише допомогу в подоланні ризиків та викликів, з якими стикаються українські вчені сьогодні, а й збагачуючи свій науковий і дослідницький ландшафт новими ідеями та можливостями. Таким чином, міжнародне співробітництво, спрямоване на підтримку українських науковців, може стати можливістю для зміцнення світового академічного потенціалу, розвитку взаємодії всередині міжнародної наукової спільноти та більш активної участі в ній представників України. Водночас підтримка, яка надається українським науковцям сьогодні, може стати основою для

подальшого розвитку досліджень та відновлення вітчизняного наукового потенціалу після завершення бойових дій.

Список бібліографічних посилань

1. Ямпольська Т. Німецьке економічне диво. URL: <https://nakipelo.ua/ru/nimecke-ekonomichne-divo>
2. Смагіна М. Підтримка українських дослідників: потреби, механізми, рекомендації. Молода академія Фінляндії. URL: [UKRAINIAN__report_ukraine_proofread_käyttövalmis.docx \(nuortentiedeakatemia.fi\)](https://www.nuortentiedeakatemia.fi/ukrainian-report-ukraine-proofread-kayttövalmis.docx)
3. Майбутнє думки: як українську науку підтримують під час війни. URL: <https://rubryka.com/article/science-support-in-ukraine/>
4. Міжнародні програми для українських науковців. URL: <https://science.udau.edu.ua/ua/stipendii-programi-granti/mizhнародni-programi-dlya-ukrainskih-naukovciv.html>
5. Міжнародне багатостороннє партнерство для забезпечення стійкості системи освіти і науки в Україні (IMPRESS-U). URL: <https://nrfu.org.ua/news/mizhнародne-bagatostoronnye-partnerstvo-dlya-zabezpechennya-stijkosti-systemy-osvity-i-nauky-v-ukrayini-impress-u/>
6. Конкурсний відбір на додаткові грантові можливості NWO для українських вчених: Партнерська ініціатива NWO-НФДУ 2023. URL: <https://nrfu.org.ua/contests/mizhнародni-inicziatyvy//>
7. DAAD: дослідницькі гранти для молодих науковців. URL: <https://houseofeuropa.org.ua/opportunity/560>
8. DAAD: дослідницькі стипендії для викладачів та науковців. URL: <https://houseofeuropa.org.ua/opportunity/566>

Наука – для обороноздатності країни

30.09.2023

Зараз слушний час для створення в Україні військового хабу – Президент на зустрічі з представниками міжнародних оборонних підприємств

На переконання Президента України Володимира Зеленського, саме комбінація новітніх технологій і військової тактики допоможе Україні перемогти у війні з російським агресором ([Офіс Президента України](#)).

Джерело: <https://www.president.gov.ua/>

«Саме тому ми ставимо пріоритетом розвиток оборонного виробництва з використанням сучасних технологій, виробництва снарядів, ракет, дронів в Україні у співпраці зі світовими лідерами сфери та з використанням нашого досвіду їх експлуатації. Україна показала всьому світу, що насправді працює, і я думаю, що ми можемо ділитися цим досвідом», – зазначив Володимир Зеленський.

Читайте також: [Ми закладаємо основу арсеналу вільного світу – виступ Президента України на першому Міжнародному форумі оборонних індустрій](#)
[Докладніше див. додаток 1](#)

21.09.2023

Михайло Федоров: «Наше завдання – нарощувати виробництво, щоб у кожній бригаді й підрозділу було стабільне забезпечення БПЛА»

Віцепрем'єр-міністр України з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – Міністр цифрової трансформації зазначив, що на наступний рік є більш амбітні плани щодо розвитку технологій в Україні ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

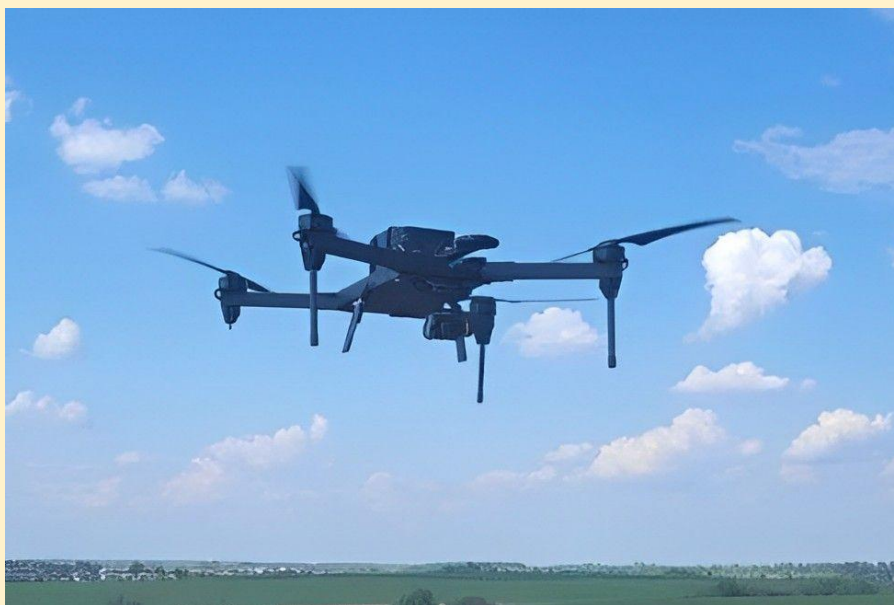
[Докладніше див. додаток 2](#)

04.09.2023

Сітнікова І.

До експлуатації в ЗСУ допустили дрон зі штучним інтелектом. Як він працює?

Міноборони дозволило до експлуатації в ЗСУ дрон Saker Scout зі штучним інтелектом. Про це [повідомило](https://hromadske.ua/) Міністерство оборони ([hromadske](https://hromadske.ua/)).

Дрон Saker Scout
Міноборони України

Джерело: <https://hromadske.ua/>

Програмне забезпечення Saker Scout побудоване на алгоритмах штучного інтелекту. За допомогою просунутої оптики система цього дрона самостійно розпізнає та фіксує координати техніки ворога (навіть замаскованої) негайно передаючи інформацію в командний пункт для ухвалення відповідного рішення. Це нівелює ризики «людської помилки», оскільки око оператора не завжди здатне вловити всі нюанси, зазначає МО.

У комплекс входять флагманський дрон-розвідник, а також кілька дронів-камікадзе типу FPV, які корегуються в тому числі за допомогою флагманського дрона. Дальність польоту – до 10 кілометрів.

Окрім того, Saker Scout може оснащуватися інфрачервоною оптикою для роботи вночі, може використовувати інерціальну систему наведення (що значно підвищує його стійкість до засобів РЕБ) та інтегрується до усіх наявних у ЗСУ систем ситуаційної обізнаності, в тому числі в систему «Дельта».

20.09.2023

Протидія пропаганді. Російські підручники – під прицілом наших науковців

Науковці Національної академії наук України і Національної академії педагогічних наук України проаналізують новітні російські підручники з історії росії та загальної історії для учнів 10 та 11 класів, які було видано у серпні цього року. Відповідну робочу групу було утворено рішенням президії НАН 6 вересня ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 3](#)

02.09.2023

Битва на «історіографічному фронті» російсько-української війни триває

«Історіографічний фронт» російсько-української війни. Таку назву має завершальний дев'ятий розділ третього тому видання Інституту історії України НАН України «ПЕРЕЛОМ: Війна росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками». У цій книзі відомі українські науковці продовжують серію діалогів з уявними співрозмовниками, відповідаючи на ключові питання української (та російської) історії в контексті збройної агресії росії проти українського народу та держави Україна ([АрміяInform](#)).

Джерело: <https://armyinform.com.ua/>

[Докладніше див. додаток 4](#)

29.09.2023

Медична наука – Збройним силам України

У найскладніші часи повномасштабної війни, поруч із Збройними Силами України, науковці-медики Національної академії медичних наук України стоять на захисті та порятунку життя. Б'ються за кожного пацієнта в тилу і на фронті. Пліч-о-пліч з військовими захищають Батьківщину ([Національна академія медичних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 5](#)

04.09.2023

Кременчуцькі науковці спільно з британськими колегами розроблятимуть робота для розмінувань

...[Відбулася Робоча Зустріч Науковців](#) Кременчуцького національного університету та Університету Лестера (Великобританія). В ній узяли участь фахівці в галузі біоінженерії, які спільно працюватимуть над створенням робота для розмінувань ([Кременчуцький ТелеграфЪ](#)).

[Докладніше див. додаток 6](#)

25.09.2023

Стартувала реєстрація на III Всеукраїнський інженерний хакатон SmaRTF

Як повідомили у КПІ ім. Скікорського, мова йде про SMART MILITARY ELECTRONICS 2.0. ([Світ](#)).

Цього року команди працюватимуть над реальними завданнями від військових і волонтерів.

[Докладніше див. додаток 7](#)

05.09.2023

Студент КПІ створив перший у світі сервіс, що моніторить бойові частоти ворожої російської авіації

22-річний український розробник, студент КПІ Артем Левківський із друзями створив Telegram-бот, який моніторить бойові частоти російської стратегічної авіації та частоти чорноморського флоту ([Світ](#)).

Свою розробку він назвав Telegram-бот «Український Єнот» – на честь тварини, яку російські окупанти викрали із зоопарку Херсона.

На розробку витрачено 15 000 гривень.

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

07.09.2023

Галата С.

Оцінювання наукової діяльності

Фінансові ресурси України під час війни обмежені. Водночас для оборони та відбудови країни потрібні нові ідеї, інноваційні рішення, проривні проєкти. Як визначити й фінансувати кращих вчених (підрозділи, установи, заклади вищої освіти), які продукують якісні результати? Хто має оцінювати установи та ЗВО і за якими методиками? А також – чи потрібно для цього створювати окреме агентство? ([Світ](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/events/137594559406048>

Відповіді на ці питання шукали учасники дискусії «Оцінювання наукової діяльності», яку провели проєкт «Дійсна наука» та платформа «Будні науки».

Відео: <https://www.facebook.com/RealScienceU/videos/807382930869754/>
[Докладніше див. додаток 8](#)

04.09.2023

На якісні й проривні проєкти, гроші – знайдуться

На думку заступника міністра освіти і науки України Д. Курбатова, у наукових установах НАН України та галузевих академій обсяг конкурсного фінансування має зростати. Але повністю відмовитися від базового фінансування не можна ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 9](#)

19.09.2023

Матеріали робочого семінару «Відновлення науки, освіти та інновацій в Україні»

У цьому стислому викладі Матеріалів робочого семінару представлено підсумок дискусій на високому рівні під час семінару щодо передового досвіду управління наукою, вищою освітою, інноваціями та фінансуванням досліджень з боку міжнародного співтовариства ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Матеріали робочого семінару «Відновлення науки, освіти та інновацій в Україні»](#)

28.09.2023

Пережити війну, підтримати науку: як продовжуються дослідження в Україні

Як зберегти науку в умовах війни? У нашому світі, де дослідження прогресують так швидко, для українських науковців продовжувати працювати – це питання виживання ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 10](#)

11.09.2023

Сененко А.

Оборона «у металі» й «у головах»: як держава має підтримувати та розвивати вітчизняний науковий потенціал

Українська наука – один із ключових факторів розвитку оборонного потенціалу. А відтак без ефективного державного менеджменту наукової діяльності досягти успіху у цій сфері буде неможливо ([Українська правда](#)).

Про перші необхідні кроки для відродження української науки, заохочення науковців працювати в нашій державі, а також прогалини у роботі з фахівцями, які є наразі, директор програмного розвитку Аспен Інституту Київ Денис Полтавець поговорив з Антоном Сененком, старшим науковим співробітником Інституту фізики Національної академії наук України, волонтером, випускником семінару «Відповідальне лідерство» – 17.

Відео: [Як держава має підтримувати та розвивати вітчизняний науковий потенціал | Антон Сененко](#)

[Докладніше див. додаток 11](#)

21.09.2023

КНУ – лідер серед українських ЗВО за версією QS World University Rankings: Europe 2024

Київський національний університет імені Тараса Шевченка очолив рейтинг закладів вищої освіти України за результатами першого в історії ранжування, зосередженого лише на європейських університетах [QS World University Rankings: Europe 2024 \(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 12](#)

19.09.2023

Зеленіна О.

Яка сучасна освіта потрібна Україні? Експертиза «Громади»

Існує думка, особливо серед старшого покоління, що «радянська освіта була найкращою у світі». Але системно вона відповідала освіті, що склалася у ХІХ столітті, змінювалися лише зміст програм, і поряд з дерев'яними дошками, крейдою та ганчіркою у класах з'явилися мультимедійні монітори. Ошаленілі батьки не можуть «змусити» своїх дітей вчитися, яким «не цікаво». Як українській освіті встигнути за часом, що швидко змінюється? Як виховати творче покоління, яке мало б і наукові знання, і інноваційне мислення? ([Gromada Group](#)).

[Докладніше див. додаток 13](#)

Наука і влада

29.09.2023

Внесено зміни до Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті України Національній академії наук

29 вересня Уряд затвердив зміни до порядку використання коштів за бюджетною програмою Національної академії наук України «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 14](#)

29.09.2023

Уряд затвердив перелік із 32 науково-технічних (експериментальних) розробок у межах виконання державного замовлення на науково-технічну продукцію

29 вересня 2023 року на засіданні уряду ухвалено проєкт розпорядження КМУ «Про затвердження переліку науково-технічних (експериментальних) розробок в рамках виконання державного замовлення на найважливіші

науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію у 2023 році» [\(Міністерство освіти і науки України\)](#).

[Докладніше див. додаток 15](#)

26.09.2023

Уряд урегулював питання державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності

26 вересня 2023 року Уряд ухвалив постанову, метою якої є забезпечення можливості вчасного і безперервного проходження державної атестації науковими установами та закладами вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності нині за різними методиками, з урахуванням строків, на які було раніше атестовано такі установи і заклади, та проходження науковими установами і закладами вищої освіти державної атестації після 01 червня 2024 року за єдиною методикою [\(Урядовий портал\)](#).

[Докладніше див. додаток 16](#)

15.09.2023

Внесено зміни до складу Національної ради України з питань розвитку науки і технологій

Кабінет Міністрів України вніс зміни до складу Національної ради України з питань розвитку науки і технологій в частині її Адміністративного комітету [\(Міністерство освіти і науки України\)](#).

[Докладніше див. додаток 17](#)

13.09.2023

Оголошено конкурс проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок

Серед основних новацій конкурсу – орієнтація на пріоритетну тематику з переліку основних наукових (науково-технічних) проблем ключових міністерств, державних служб та органів для вирішення реальних проблем оборони, безпеки, економіки та суспільства України [\(Міністерство освіти і науки України\)](#).

[Докладніше див. додаток 18](#)

22.09.2023

Оголошено конкурс проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених

Участь можуть брати колективи молодих учених, які працюють або навчаються в університетах чи наукових установах, підпорядкованих МОН ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 19](#)

20.09.2023

Комітет з питань молоді і спорту рекомендує Парламенту прийняти за основу та в цілому проєкт Постанови про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України

Члени Комітету підтримали позицію Інституту української мови НАН України щодо відмови від використання шрифту «Іжиця» та визначення альтернативного шрифту на конкурсних засадах ([Офіційний вебпортал Верховної Ради України](#)).

[Докладніше див. додаток 20](#)

01.09.2023

Тижневі освітянські та наукові новини

На засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій народні депутати України – члени Комітету прийняли рішення прийняти за основу проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти (реєстр. № 9600 від 10.08.2023) ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

[Детальніше](#)

04.09.2023

Підписано Меморандум про партнерство та співробітництво між Державною регуляторною службою України та Національною академією правових наук України

Мета цього Меморандуму – об'єднання зусиль Державної регуляторної служби України і Національної академії правових наук України щодо вдосконалення правового забезпечення реалізації державної регуляторної політики, правовий аналіз процесів формування та реалізації державної регуляторної політики в Україні, а також проведення роз'яснення та

консультації щодо окремих питань державної регуляторної політики, ліцензування, процедури видачі документів дозвільного характеру та державного нагляду (контролю) ([Національна академія правових наук України](#)).

[Детальніше](#)

13.09.2023

Підписано Меморандум про партнерство та співробітництво між Харківською обласною військовою адміністрацією та Національною академією правових наук України

Мета Меморандуму – розробка пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення діяльності обласних, районних, міських воєнних адміністрацій, об'єднання зусиль ХОВА і НАПрН України в сфері забезпечення правового режиму воєнного стану на території області та правовий аналіз, роз'яснення і консультування щодо окремих питань національної безпеки та оборони, економічної, інформаційної та культурної безпеки, діяльності військової адміністрації ([Національна академія правових наук України](#)).

[Детальніше](#)

Міжнародне наукове співробітництво

14.09.2023

Конкурс «Стратегії зміцнення європейського мовного капіталу в глобалізованому світі» від програми Horizon Europe

Проектний офіс Львівської політехніки пропонує науковцям Університету звернути увагу на конкурс *Strategies to strengthen the European linguistic capital in a globalised world* у межах програми Horizon Europe ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Джерело: <https://lpnu.ua/>

Проекти мають розв'язувати суперечності між глобалізацією та збереженням європейської ідентичності, вираженої мовами, звертаючи увагу на політику та практику щодо використання національних і «міжнародних» мов та їхні місця в культурній, науковій, академічній, соціальній, політичній сфері й економічному житті кожної країни.

Пропозиції мають подати стратегії та політичні рекомендації, що ґрунтуються на фактичних даних, щоб допомогти політикам і зацікавленим сторонам захистити європейські мови, які перебувають під загрозою зникнення, у контексті масштабних соціально-культурних та економічних змін сучасної епохи.

Крайній термін подання заявок – **7 лютого 2024 року**.

Докладніше – на [сторінці Проектного офісу Львівської політехніки у соцмережі Фейсбук](#).

26.09.2023

Конкурс «Європейська ніч дослідників і дослідники в школах 2024–2025» від програми Horizon Europe

Проектний офіс Львівської політехніки пропонує науковцям Університету звернути увагу на конкурс *European Researchers' Night and Researchers at Schools 2024–2025* у межах програми Horizon Europe ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Джерело: <https://ipni.ua/>

Європейська комісія також дуже заохочує залучення дослідників, яких фінансовано Horizon Europe або попередніми рамковими програмами, зокрема діями Марії Склодовської-Кюрі.

[Докладніше див. додаток 21](#)

19.09.2023

Програма стипендій Skills4EOSC

Проект Skills4EOSC Horizon Europe оголосив про запуск першого конкурсу Програми стипендій Skills4EOSC ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Джерело: <https://nrat.ukrintei.ua/>

Мета цієї програми полягає у задоволенні нагальних потреб розвитку та підтримки професійних профілів відкритої науки, принципів даних FAIR і методів управління даними шляхом спонсорування короткострокових відряджень для спеціалістів з обробки даних open science.

[Докладніше див. додаток 22](#)

22.09.2023

До уваги учасників конкурсу «Кембридж – НФДУ 2022. Індивідуальні гранти на проведення досліджень (розробок) для українських вчених (за підтримки Кембриджського університету, Велика Британія)»

Шановні учасники конкурсу! ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Наукова рада Національного фонду досліджень України підтримала звернення голови комісії конкурсу (від 21.09.2023, протокол № 24) щодо продовження терміну проведення наукової та науково-технічної експертизи і підбиття підсумків за конкурсом «Кембридж – НФДУ 2022. Індивідуальні гранти на проведення досліджень (розробок) для українських вчених (за підтримки Кембриджського університету, Велика Британія)» на два тижні – до 09 жовтня 2023 року.

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

14.09.2023

Триває приймання документів для участі в конкурсі Fulbright Visiting Scholar Program на 2024–2025 академічний рік

Київський офіс Інституту міжнародної освіти та Програма імені Фулбрайта в Україні запрошують до участі в конкурсі на здобуття стипендій імені Фулбрайта на 2024–2025 академічний рік для кандидатів та докторів наук, дослідників та фахівців ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

Джерело: <https://ipni.ua/>

[Докладніше див. додаток 23](#)

15.09.2023

Швейцарські федеральні стипендії для іноземців

Уряд Швейцарії через Федеральну комісію з надання стипендій для іноземців надає українським науковцям федеральні стипендії ([Світ](#)).

Посольство Швейцарії в Києві координує аплікаційний процес в Україні: приймає досье та перевіряє його на відповідність вимогам комісії.

Федеральна комісія надає три типи стипендій українським науковцям:

- Дослідницькі стипендії | Research scholarships
- Стипендії для здобувачів наукового ступеня доктора наук | PhD scholarships
- Стипендії для постдокторантів | Postdoctoral Scholarships

для навчання у швейцарських університетах, федеральних політехнічних інститутах та у вищих школах прикладних наук.

21.09.2023

⚡ **Міжнародний інститут прикладного системного аналізу (IIASA) пропонує дослідницьку позицію на рівні постдока в науковій групі проекту з безпеки води (Water security, WAT), яка здійснює міждисциплінарні дослідження, пов'язані з оцінюванням, плануванням і управлінням водними ресурсами, – для моделювання й оцінювання якості води (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).**

📌 Докладна інформація про напрями роботи групи WAT:

<https://iiasa.ac.at/.../biodiversity-and-.../water-security>

📌 Робочі завдання, відповідальність кандидата на зазначену позицію, кваліфікаційні та професійні вимоги, а також умови забезпечення і процедура подання заявок:

<https://files.nas.gov.ua/.../09/230921150314509-5830.pdf>

📌 Додатково про програму постдока й літню школу для молодих науковців за цим напрямом досліджень:

<https://iiasa.ac.at/yssp-and-postdoc-program-in-wat>

Стипендія для постдоків з Центрально-Східної Європи в Готі, Галле та Вольфенбюттелі

Дослідницький центр Гота Ерфуртського університету, Фонд Франке в Галле та Бібліотека ім. Герцога Августа у Вольфенбюттелі надають тримісячну стипендію на 2024 рік провідному науковцю зі ступенем з регіону Центрально-Східної Європи для дослідження своїх фондів ([DAAD Україна](#)).

Міжнародна стипендіальна програма відкрита для всіх історичних дисциплін. Вона підтримує проекти, спрямовані на дослідження фондів усіх трьох інституцій, пов'язуючи і співставляючи їх між собою. Тому обов'язковим є чітко обґрунтоване посилання на колекції, що зберігаються на місці, у кожному конкретному випадку.

Приєм заяв до **31 жовтня 2023 року**

[Profile \(uni-erfurt.de\)](https://uni-erfurt.de)

12.09.2023

Команда молодих дослідників Інституту кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України номінована грантом для за програмою EIRENE Max Planck-Ukraine Cooperation & Mobility Grant від Товариства ім. Макса Планка (Німеччина) (<https://ukrainet.eu/2022/05/06/mps-ukraine/>) ([Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/incyb>

[Докладніше див. додаток 24](#)

15.09.2023

Голуб А.

Втрачений сезон. Як харківські астрономи намагаються відновити понівечені росіянами телескопи

...Частково відновити їхній потенціал можна за допомогою європейських колег. Харківський Радіоастрономічний інститут (НАН України – *Ред.*) уже подав заявку на фінансування за програмою «Горизонт Європа». Суть у тому, щоб зробити українські телескопи частиною великого європейського радіотелескопа LOFAR. По суті, це велике об'єднання станцій для прийому сигналу, які зараз розташовані у вісьмох країнах ЄС. Той же французький телескоп NenuFAR уже є частиною цього проєкту. Для приєднання треба тільки дещо змінити конфігурацію українських телескопів та отримати так званий LOFAR-кабінет – апаратний комплекс для обробки й передавання сигналу до єдиної системи ([Тиждень.ua](#)).

13.09.2023

Ярослав Гадзало та Йошіхіко Окабе обговорили перспективи розвитку аграрної науки в Україні та Японії

Президент Національної академії аграрних наук Ярослав Гадзало провів робочу зустріч із директором японського Центру міжнародного обміну Університету Кобе Йошіхіко Окабе, який також є головою Комітету підтримки України з питань втілення ідеї «креативної реконструкції» ([Національна академія аграрних наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 25](#)

Наукові дослідження коронавірусу COVID-19

28.09.2023

Світом шириться новий штам коронавірусу «Пірола» – в Україні поки не виявили

«За результатами секвенування, тобто лабораторного дослідження зразків, відібраних від захворілих на COVID-19, проведених у національній референс-лабораторії Центру громадського здоров'я, наразі випадків штаму «Пірола» на території України не зареєстровано. Усі виявлені мутації наразі є довкола штаму «Омікрон», – зазначив заступник міністра, головний державний санітарний лікар України Ігор Кузін ([ukrinform.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 26](#)

01.09.2023

Єврокомісія дозволила використання нової COVID-вакцини

Європейська комісія надала дозвіл на використання нової вакцини проти коронавірусу виробництва BioNTech-Pfizer. Про це повідомляється на [сайті Єврокомісії](#), передає Укрінформ ([ukrinform.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

11.09.2023

Should I get a COVID-19 booster?

Чи варто мені робити ревакцинацію від COVID-19? Вчені продовжують дискутувати про плюси та мінуси додаткових доз вакцини ([World Federation of Science Journalists](#)).

[Детальніше](#)

14.09.2023

Report reveals impact of COVID-19 research and innovation funding

Новий незалежний звіт, опублікований UK Research and Innovation, підкреслює ключову роль, яку відіграють британські дослідники та інноватори у подоланні пандемії ([UK Research and Innovation](#)).

[Детальніше](#)

13.09.2023

Scientists uncover COVID's weakness

Нове дослідження Каліфорнійського університету в Ріверсайді виявило ахіллесову п'яту COVID ([UC Riverside CNAS](#)).

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

15.09.2023

НАН України ухвалила постанову «Про екологічні наслідки руйнування греблі Каховської ГЕС»

У Постанові № 313 (Президії НАН України – *Ред.*) зазначається про безумовну необхідність відновлення водосховища та надано пропозиції щодо вирішення питання про подальшу долю Каховського гідровузла ([Укргідроенерго](#)).

[Докладніше див. додаток 28](#)

07.09.2023

Листопад О.

Що виросте на дні Каховського «Моря»

Стаття академіка Якова Дідуха ¹ «Якою буде доля Каховського моря?» про перші дослідження зневодненого дна Каховського водосховища та прогнози щодо майбутнього регіону, оприлюднена на ресурсах «Світу»: (<https://cutt.ly/6wI90LK6> , <https://svit.kpi.ua/2023/07/27/якою-буде-доля-каховського-моря/>) та на інших майданчиках, де було розміщено публікацію, викликала бурхливе обговорення ([Світ](#)).

Зокрема, чимало коментарів стосувалися прогнозу академіка Дідуха щодо темпів заростання дна «моря», видового складу майбутніх рослинних угруповань та утворення ґрунтів.

[Детальніше](#)

10.09.2023

Листопад О.

Чи побачимо осетрів під Каховкою?

Член-кореспондент НАНУ **Сергій Афанасьєв** вважає, що у разі відновлення греблі та Каховського водосховища треба передбачити рибохід і створити штучні нерестовища для осетрових ([Світ](#)).

На його думку, шанси відновити стадо осетрових у найбільшій річці України ще є, попри те, що влаштований росіянами теракт з підриву Каховської ГЕС завдав величезної шкоди.

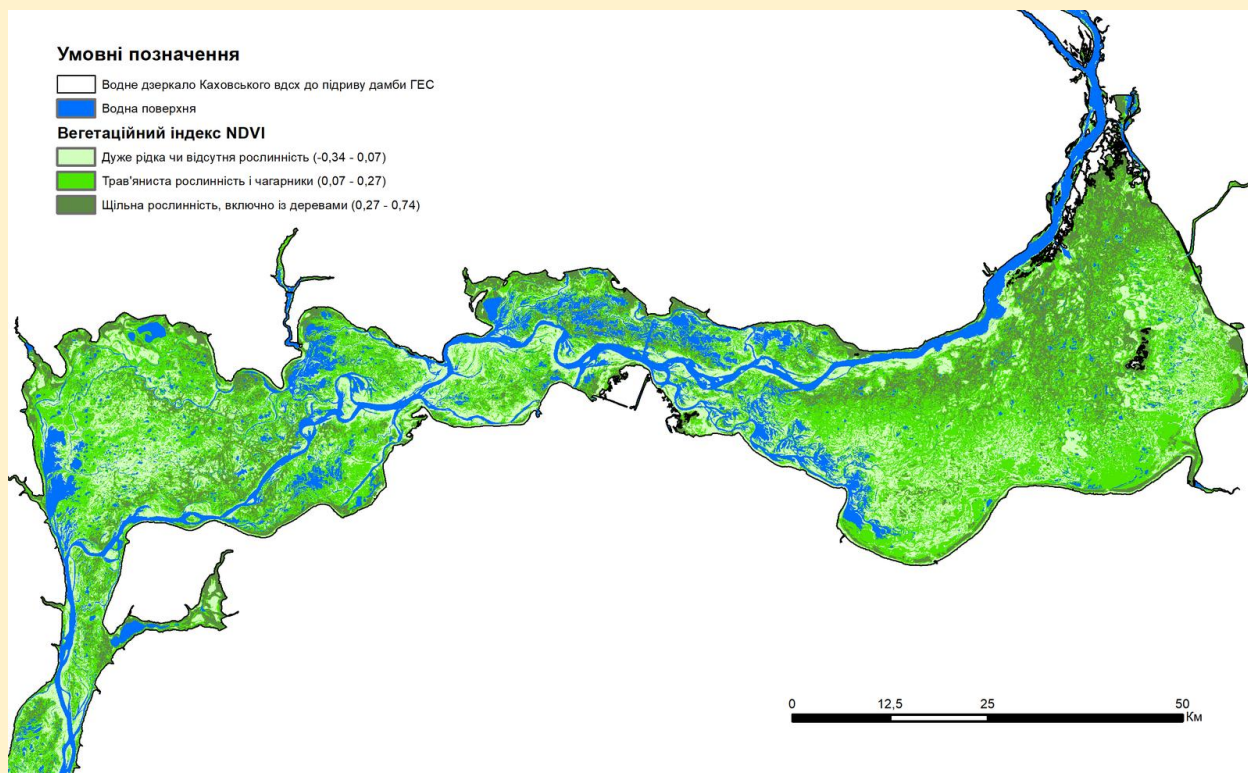
[Детальніше](#)

14.09.2023

Тепер уже точно: територія Каховського водосховища – не пустеля

Завдяки розрахованому на основі супутникових знімків Індексу вегетації українським ученим вдалося визначити щільність рослинності на поверхні, яка ще зовсім недавно була дном водосховища ([МИГ](#)).

¹ Дідух Я. П., академік НАН України, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного – <https://www.nas.gov.ua/UA/PersonalSite/Pages/default.aspx?PersonID=0000003695>

Ілюстрація: карта Г. Коломицева
(Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України)

Джерело: <https://mig.com.ua/>

[Докладніше див. додаток 29](#)

29.09.2023

Українські вчені працюють над екологічним проєктом на основі ШІ, який був представлений під час сесії Генеральної Асамблеї ООН (dev.ua).

[Детальніше](#)

27.09.2023

«Золотий» ювілей Інституту молекулярної біології і генетики НАН України

Тукало М., академік НАН України, директор Інституту молекулярної біології і генетики НАН України:

«Оскільки війна проти України може тривати ще довго, на фундаментальні дослідження держава не зможе виділити велике фінансування, тому стратегія Інституту спрямована на інноваційну діяльність. Ми орієнтуємося на потреби суспільства для допомоги в медобслуговуванні як військових, так і цивільних, для забезпечення післявоєнної екологічної безпеки. Акцент – на впровадженні новітніх

біотехнологій, розробці лікарських засобів. Дуже важлива в цьому кооперація з закладами охорони здоров'я, фармацевтичних компаній та бізнесу. Це не так і легко, але ми це робимо. Ця кооперація націлена на розвиток персоніфікованої медицини, яка є майбутнім медицини у світі» ([Світ](#)).

[Детальніше](#)

04.09.2023

Науковці Інституту електрозварювання ім. Є.О.Патона реалізують проєкти за фінансування Національного фонду досліджень України

Науковці Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона розпочали виконання проєктів, які стали [переможцями конкурсу «Наука для відбудови України у воєнний та повоєнний періоди» Національного фонду досліджень України](#) (Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України).

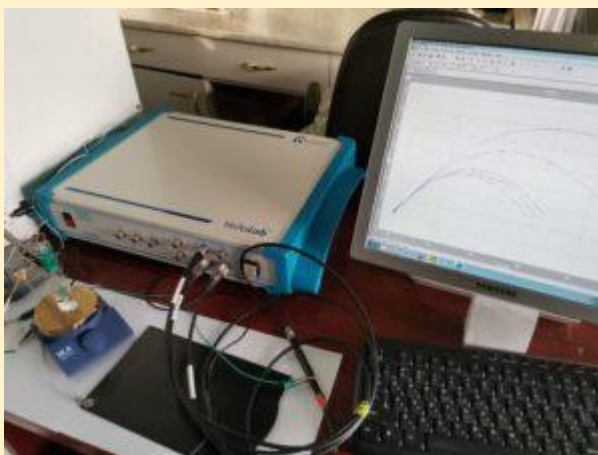
[Докладніше див. додаток 30](#)

14.09.2023

Галата С.

Безпека «в кишені»

Людина щодня контактує з біологічними та хімічними речовинами і, на жаль, ці контакти можуть бути небезпечними. Науковці намагаються унеможливити загрози й розробляють прилади для моніторингу довкілля, систем безпеки, перевірки продуктів, біотехнологій тощо ([Національний фонд досліджень України](#)).

Портативні прилади допоможуть перевірити воду, повітря, продукти

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 31](#)

14.09.2023

Грубрина А.

Українські розробки змінюють світ! Що відомо про біонічні руки, нові антибіотики та розпізнавальні рукавички

Українські винаходи та стартапи чи не щодня дивують увесь світ. Повномасштабна війна відкрила нові напрями та потреби, під які адаптуються і винаходи. Читай у нашому матеріалі про біонічну руку, антибіотик і рукавичку для розпізнавання та перекладу мови жестів, винайдені українцями (Vikna.tv).

[Детальніше](#)

05.09.2023

Український науковець став лауреатом Премії Георга Форстера

Український науковець, член-кореспондент НАНУ, завідувач кафедри фізичної хімії хімічного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка Ігор Фрицький став лауреатом Премії Георга Форстера (ukrinform.ua).

[Докладніше див. додаток 32](#)

11.09.2023

Вчені створять цифровий архів затоплених археологічних пам'яток на Буковині

Науковці з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України працюють над проектом «Затоплена спадщина: цифровий архів втрачених археологічних пам'яток долини Дністра» ([Чернівецький промінь](#)).

На сайті «Затоплена спадщина» можна буде побачити фото- та відеоматеріали артефактів від доби палеоліту до пізнього середньовіччя

Джерело: <https://promin.cv.ua/>

[Докладніше див. додаток 33](#)

20.09.2023

5 тисяч метеликів історичної колекції Верхратського зберуть у віртуальній галереї

Науковці Державного природознавчого музею Національної академії наук України, за підтримки Українського культурного фонду (в межах програми «Культурна спадщина»), реалізують проєкт з оцифрування фондів Музею – «Диджиталізація історичної колекції метеликів Івана Верхратського» ([Високий Замок](#)).

[Докладніше див. додаток 34](#)

14.09.2023

Назаренко В.

Як мікроби чернігівських науковців допомагають тваринництву?

Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН, що знаходиться в Чернігові, є одним із розробників силосної закваски – препарату, який за допомогою мікробів допомагає зберегти соковитий корм із властивостями, близькими до вихідної сировини. Переваги вітчизняної розробки відзначає низка агровиробників, які займаються скотарством ([Інформаційний портал Чернігівщини](#)).

[Докладніше див. додаток 35](#)

11.09.2023

ENDE DER LEGENDE: DIE FAKTEN ZUM KLIMAWANDEL

Не міф і не змова: зміна клімату, поряд із зникненням видів, є найгострішою кризою, з якою зіткнулася наша планета. Ми зібрали достовірні наукові факти ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

[Детальніше](#)

09.09.2023

Борисіхіна К.

Один препарат. У США винайшли спосіб вилікувати рак і хвороби серця

Атеросклероз виникає через запалення і накопичення жирових відкладень у стінках судин, [пише](#) Брайан Сміт, доцент кафедри біомедичної інженерії Мічиганського державного університету. Хвороба може призвести до серйозних наслідків, включно із серцевими нападами. Недавні дослідження вказують на потенціал застосування методів імунотерапії та антигліколітичної терапії для боротьби з атеросклерозом ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 36](#)

24.09.2023

Степорук Н.

Нова ера відкриттів на порозі. У Каліфорнії запустили найпотужніший у світі рентгенівський лазер

Установка розташована в [Національній прискорювальній лабораторії SLAC](#) і експлуатується Стенфордським університетом на замовлення Міністерства енергетики США. Вона перебувала в розробці понад десять років, а загальні інвестиції в проєкт перевищили мільярд доларів ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 37](#)

20.09.2023

By Anna Rzhavkina

Poland signals stellar ambitions as it increases its contribution to the European Space Agency

Польща має намір різко збільшити свій внесок у Європейське космічне агентство, намагаючись забезпечити більш амбітну роль у міжнародних космічних проєктах ([ScienceBusiness](#)).

[Детальніше](#)

Проблеми енергозбереження

20.09.2023

Енергоатом розширює співпрацю з Національною академією наук України

20 вересня 2023 року Президент ДП «НАЕК «Енергоатом» Петро Котін та Президент НАН України Анатолій Загородній підписали оновлену Генеральну Угоду про науково-технічне співробітництво. Метою такої угоди є реалізація стратегії розвитку атомної енергетики України, супроводження та впровадження перспективних науково-технічних розробок і технологій ([Енергоатом](#)).

Джерело: <https://www.energoatom.com.ua/>

Петро Котін нагадав, що співробітництво між НАЕК та НАНУ вже реалізується. Зокрема, відокремлені підрозділи Енергоатома виконують спільні роботи з Інститутом ядерних досліджень, Інститутом металофізики, Інститутом електрозварювання та Харківським фізико-технічним інститутом. Одним з напрямів, який потрібно посилювати для розробки власних українських проєктів нових реакторних установок, є радіаційне матеріалознавство, і цьому буде приділятися особлива увага.

Президент НАН України Анатолій Загородній своєю чергою запевнив, що установа та її інституції допомагатимуть Енергоатому в досягненні поставлених урядом України цілей: *«Ми дякуємо Компанії за вашу роботу у забезпеченні українців безпечною електроенергією. Переконаний, що продовження співпраці сприятиме виконанню державної стратегії, а ми всіляко цьому допомагатимемо».*

Відео: [Підписання Генеральної угоди про науково-технічне співробітництво між ДП «НАЕК «Енергоатом» та Національною академією наук України](#)

26.09.2023

Реалізуємо проєкт для енергетичної безпеки України

Науковці відділу діагностики корозійно-водневої деградації матеріалів Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка Національної академії наук України реалізують проєкт для розв'язання проблем енергетичної безпеки «Розроблення методології оцінювання роботоздатності існуючих газопроводів для підвищення стійкості функціонування енергетичної системи України при транспортуванні зеленого водню» (№ 2022.01/0099), який став одним із [переможців конкурсу «Наука для відбудови України в воєнний та повоєнний періоди» Національного фонду досліджень України \(Інноваційні Технології & Обладнання\)](#).

[Детальніше](#)

07.09.2023

Де встановлювати сонячні електростанції – думка науковця

Видавати дозволи на встановлення СЕС (сонячні електростанції) слід там, де є високий пік споживання електроенергії (ukrinform.ua).

Про це в інтерв'ю Укрінформу розповів доктор технічних наук, проректор Університету Короля Данила, професор Максим Карпаш.

[Детальніше](#)

07.09.2023

By Martin Greenacre

MEPs call for action on next generation nuclear reactors to advance EU net-zero objectives

Депутати Європарламенту вважають, що інвестиції в малі модульні реактори необхідні Європі для розвитку стійкої низьковуглецевої енергетичної системи ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

05.09.2023

AUF DER SUCHE NACH ALTERNATIVEN ZU BENZIN UND BATTERIEN

Кліматична криза спонукає нас швидко шукати альтернативи викопному паливу. Одного тільки виробництва енергії – наприклад, у формі сонячних чи вітрових електростанцій – недостатньо. Зрештою, після того, як енергія була згенерована, вона також повинна мати можливість перетворюватися та зберігатися якомога ефективніше ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

Ульріка Дібольд стикається з цим викликом. Фізик і віцепрезидент Австрійської академії наук досліджує цю тему протягом тривалого часу.

[Детальніше](#)

08.09.2023

UK government must kick-start the construction of large-scale electricity storage or fail to meet legally binding net zero targets by 2050, warns Royal Society report

У звіті Королівського товариства попереджається, що уряд Великої Британії повинен розпочати будівництво великомасштабного сховища електроенергії, інакше він не зможе досягти юридично обов'язкових цілей чистого нуля до 2050 року ([The Royal Society](#)).

[Детальніше](#)

18.09.2023

Global collaboration to accelerate clean energy innovation

Велика Британія разом із США, Канадою та Австралією інвестувала 61 мільйон фунтів стерлінгів у Глобальні центри з питань чистої енергії та зміни клімату ([UK Research and Innovation](#)).

[Детальніше](#)

12.09.2023

U.S. bets it can drill for climate-friendly hydrogen—just like oil

США впевнені, що можуть видобути екологічно чистий водень, як і нафту. Уряд пропонує перше велике фінансування для нерозвіданого джерела енергії ([News from Science](#)).

[Детальніше](#)

03.09.2023

Екорішення: фарбу для стін, яка може замінити кондиціонери та обігрівачі, винайшли вчені США

Американські науковці розробили нову кольорову фарбу, яка може заощадити 7,4% енергії, необхідної для обігріву, вентиляції чи охолодження житлового будинку середньої поверховості. Про це [повідомляє ScienceAlert](#), пише [Рубрика](#).

[Докладніше див. додаток 38](#)

02.09.2023

Борисіхіна К.

Справжній прорив. Японські вчені передали електроенергію через інтернет-кабель на велику відстань

Технологія передачі електрики за допомогою оптоволокна допоможе легко і швидко жити знеструмлені внаслідок стихійних лих регіони [\(nv.ua\)](#).

[Докладніше див. додаток 39](#)

Науково-організаційні заходи

15 вересня відбулася ювілейна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, присвячена 100-річчю від дня народження видатного вченого, організатора науки й державного діяча академіка Віктора Михайловича Глушкова (1923–1982).

Інформація на [сайті НАН України](#)

Читайте також:

[Згуровський М. Спадщина академіка Глушкова](#)

[Історія | Як в Україні створювали перші комп'ютери та прогнозували майбутнє](#)

28.09.2023

Урочисте засідання Загальних зборів НАМН України з нагоди 30-річчя від дня її заснування

28 вересня 2023 р. в Національному медичному університеті ім. О.О.Богомольця відбулось урочисте засідання Загальних зборів НАМН України присвячене тридцятій річниці від дня заснування Національної академії медичних наук України ([Національна академія медичних наук України](#)).

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

30 РОКІВ

НА ВАРТІ ЗДОРОВ'Я НАРОДУ УКРАЇНИ

Джерело: <https://amnu.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 40](#)

Forum «Bezpieczne zbiory – bezpieczne dziedzictwo...»

26–28 вересня 2023 року у м. Кракові проходив Міжнародний Форум «Безпечні фонди – безпечна спадщина. Музеї, бібліотеки, архіви перед обличчям загроз» ([Archiwa Państwowe](#)).

[Детальніше](#)

[UA Програма форуму \(pdf, 0.9 Mb \)](#)

Відео: <https://youtu.be/EFeuTi0bWNk>

27.09.2023

Збереження фондів як пріоритетний напрям у діяльності бібліотек в умовах воєнного стану

26 вересня 2023 року відбувся тематичний семінар для бібліотекарів, який проходив у залі засідань Вченої ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у змішаному форматі онлайнної та офлайнної зустрічі на платформі Zoom. Організатори заходу – [відділ науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#) та [Центр збереження і оцифрування](#) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 41](#)

19.09.2023

росіяни в Україні зруйнували понад 220 бібліотек та пошкодили близько 400, – Ростислав Карнадєєв

19 вересня стартував XIII Львівський міжнародний бібліотечний форум «Бібліотека вільних людей». У його відкритті взяв участь т. в. о. Міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандєєв ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

Попри складні умови, спричинені збройною агресією російської федерації проти України, заклади, установи та організації сфери культури та мистецтв продовжують працювати. Своєю чергою бібліотечна сфера продовжує відігравати активну роль в задоволенні культурних та інформаційних потреб українського суспільства.

[Докладніше див. додаток 42](#)

28.09.2023

Круглий стіл «Бібліотеки як Хаби цифрової освіти», 19 вересня 2023 р.

Захід відбувся у межах XIII Львівського міжнародного бібліотечного форуму ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

[Докладніше див. додаток 43](#)

09.09.2023

«Бібліотечні фонди: актив чи пасив для розвитку людського капіталу?»

У межах Kyivbookfest відбулася дискусійна панель на тему «Бібліотечні фонди: актив чи пасив для розвитку людського капіталу? Взаємодія бібліотек, видавців, держави».

Відео: <https://www.facebook.com/ula.org.ua/videos/1890035001397313>

Дивиться також:

[«Поповнення бібліотечних фондів. Хто, як, звідки?»](#)

[«Електронні видання: побудова моделі «Видавець-бібліотека-читач».»](#)

(За інформацією [Українська бібліотечна асоціація/Ukrainian Library Association](#))

12.09.2023

Тримбач С.

Бібліотеці в Ірпені подарували 69 видань загальною вартістю близько 100 тис грн

Директорка Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України академік Ганна Скрипник ініціювала проведення круглого столу «Національна академія наук України – бібліотекам», а з тим разом і передання кільком різнопрофільним науковим бібліотекам інститутських видань ([Україна молода](#)).

[Докладніше див. додаток 44](#)

Семінар в рамках діяльності Національного консорціуму ORCID

6 вересня ДНТБ України спільно з ORCID провів семінар, присвячений річниці створенню та функціонуванню Національного консорціуму ORCID в Україні ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Матеріали семінару доступні за посиланням:

- [Переваги членства в консорціумі?](#)
- [Національний консорціум ORCID Україна](#)

Заявку на приєднання до консорціуму можна завантажити тут: [Заява](#)

Більше інформації: <https://dntb.gov.ua/orcid>

Відео: <https://youtu.be/F7eiYIkcPyA>

11.09.2023

Розвал московської імперії: місія здійснення

У Києві відбулася міжнародна науково-експертна конференція «Виклики для України та майбутнє російської імперії». Співorganizаторами конференції виступили Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України та Інститут світової політики. У роботі конференції взяли участь народні депутати України, науковці, лідери місцевого самоврядування, дипломати та журналісти, а найголовніше – представники поневолених народів ([Український погляд](#)).

[Детальніше](#)

20.09.2023

Мусхаріна В.

«Лінгвоцид як один з інструментів рашизму»: мовному спротиву російській агресії був присвячений «круглий стіл»

Захід відбувся 14 вересня в столичному Медіацентрі ДП «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв» ([Україна молода](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

11.09.2023

НАУКОВЦІ ІНСТИТУТУ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В РОБОТІ ГЕНЕРАЛЬНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЕСРР

4–8 вересня 2023 року в Карловому університеті (Прага) відбулася Генеральна конференція Європейського консорціуму політичних досліджень (ЕСРР) ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Українські науковці – учасники Генеральної конференції ЕСРР

Джерело: <https://ipiend.gov.ua/>

Вперше, за час існування ЕСРР, на Генеральній конференції цієї організації була представлена українська науково-дослідна установа.

[Докладніше див. додаток 46](#)

13.09.2023

Про роботу 9-го Конгресу асоціації географічних товариств Європи (9th EUGEO Congress)

У період з 4 по 7 вересня в м. Барселона (Іспанія) відбувся 9-й Конгрес асоціації географічних товариств Європи гаслом якого цього року було «Географія за наше спільне майбутнє». Членами EUGEO є 27 країн. Ця організація виконує потужну роботу на рівні ЄС щодо координації діяльності географів Євросоюзу для розвитку наукових досліджень та освіти з географії Європи, просування географії як наукової дисципліни, шкільного предмету та пропаганди і розширення професійної практики географії в Європі ([Інститут географії НАН України](#)).

Джерело: <https://igu.org.ua/>

Організатори конгресу виходили з позицій, що географія як наука зосереджена на дослідженні взаємодії між людьми та навколишнім середовищем, має унікальні можливості для того, щоб відповісти на найбільш гострі виклики запитання сучасності та визначити пріоритетні напрями досліджень для забезпечення нашого спільного майбутнього.

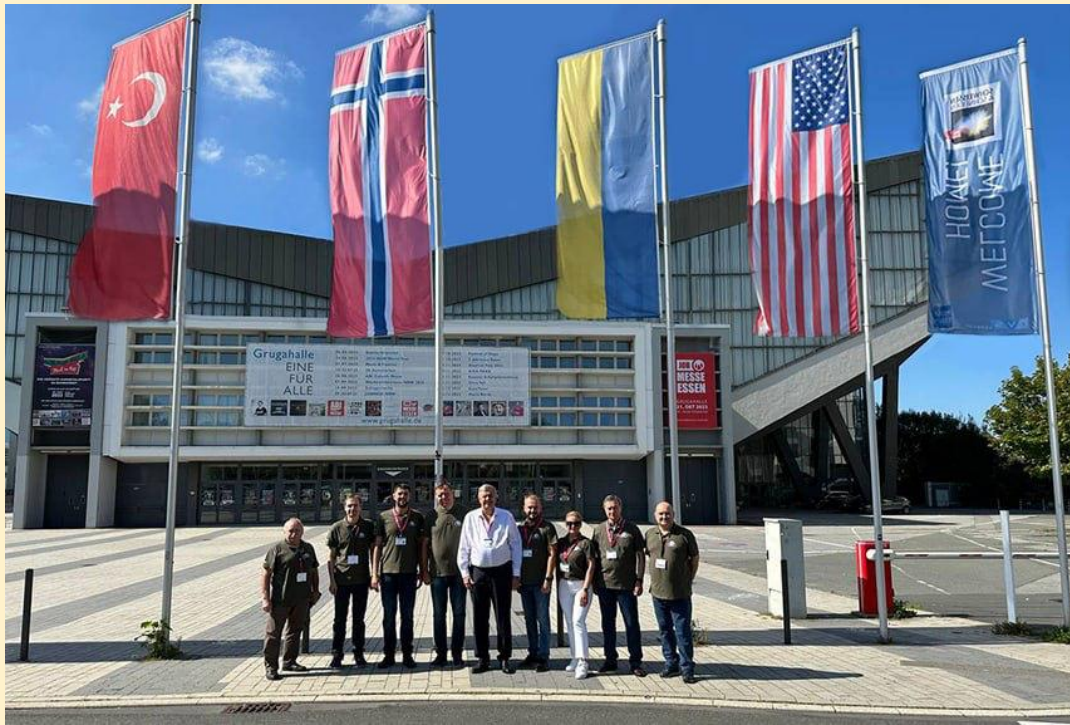
Учасниками Конгресу були сотні представників географічної науки з країн Європи, Азії та інших частин світу... Серед учасників Конгресу були і співробітники Інституту географії НАН України, які представили чотири доповіді.

[Детальніше](#)

21.09.2023

Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона представив свої розробки на найбільшій міжнародній виставці у галузі зварювання

Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України взяв участь у виставці Schweissen & Schneiden 2023, яка проходила у м. Ессен (Німеччина) з 11 по 15 вересня ([Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України](#)).

Джерело: <https://paton.org.ua/>

Schweissen & Schneiden – найбільша міжнародна виставка у галузі зварювання, різання та інженерії поверхні. Вона проходить лише раз на 4 роки і збирає представників провідних компаній у цій галузі з усього світу.

[Докладніше див. додаток 47](#)

29.09.2023

27 медалей, сім спеціальних відзнак і дві командні нагороди Best delegation award: учні Малої академії наук повертаються з шоу інновацій INOVA 2023

26–29 вересня у м. Загреб (Хорватія) пройшло Міжнародне інноваційне шоу INOVA. [Учні МАН привезли](#) зі змагання комплект нагород, показавши міжнародному журі, як досліджують шумопоглинання дерев, моделюють дистанційний бойовий модуль, створюють онлайн-конструктор курсів і навчальну платформу [\(Світ\)](#).

Джерело: <https://man.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 48](#)

21.09.2023

Як пройшов онлайн-форум «Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії»

20 вересня 2023 року НЦ «МАНУ» зібрав понад 1000 науковців і освітян для обміну найкращим педагогічним досвідом і науковими практиками ([Мала академія наук України](#)).

[Докладніше див. додаток 49](#)

21.09.2023

Фінал літньої стартап-школи Sikorsky Challenge Junior

Урахувати потенційні ризики, вийти на міжнародний ринок і трансформувати ідею в успішний бізнес. У КПІ відбувся фінал літньої стартап-школи Sikorsky Challenge Junior 2023, де учасники пітчили власні проєкти ([Світ](#)).

Як розповіли в [КПІ ім. Ігоря Сікорського](#), на презентацію зібралось чимало політехніків: безпосередніх учасників школи й тих, хто потрапив сюди вперше... КПШники всього за місяць брейншторму продемонстрували широкий спектр стартап-ідей. Усіх їх об'єднує важлива місія – повоєнна відбудова України. Серед них, зокрема, додатки контролю здоров'я,

університетський гайд і навіть пристрій, що перетворює молекулярну енергію на електричну...

29.09.2023

У Запоріжжі з'явився куточок Антарктики – відвідати можна до 26 жовтня

28 вересня в Центральній міській бібліотеці Запоріжжя відкрилася оновлена виставка «Україна в Антарктиці: дослідження та незламність». Вона налічує 27 колажів зі світлинами з крижаного континенту – за кількістю років дослідження Україною Антарктики ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

[Докладніше див. додаток 50](#)

25.09.2023

XVI УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ЗУСТРІЧІ «УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖДЕРЖАВНОГО ДІАЛОГУ»

21–24 вересня 2023 року у м. Яремче відбулися XVI українсько-польські зустрічі – традиційний, єдиний в Україні науковий форум, який об'єднує українських і польських суспільствознавців ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Джерело: <https://ipiend.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 51](#)

16.09.2023

У Луцьку відбувся оригінальний захід популяризації науки – Науковий Пікнік

16 вересня, на Театральному майдані Луцька проходив 9-й Науковий Пікнік. На заході, організованому насамперед для дітей та молоді, було представлено широке колекції експериментів, моделей і зразків від освітніх і наукових установ – університетів, закладів середньої та позашкільної освіти – з метою підвищення інтересу до науки та розуміння, що вона може бути цікавою та надихаючою ([Луцька міська рада](#)).

[Докладніше див. додаток 52](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

12.09.2023

В Україні визначили національний контактний пункт програми ЄС «Цифрова Європа»

Розпорядженням Кабінету Міністрів України Офіс з розвитку підприємництва та експорту визначено національним контактним пунктом програми Європейського Союзу [«Цифрова Європа» \(2021–2027\) \(Міністерство цифрової трансформації України\)](#).

Завдання національного контактного пункту – просувати цифрову політику ЄС, здійснювати інформаційно-методичний супровід потенційних заявників програми «Цифрова Європа» протягом усього періоду дії Програми, а також співпрацювати з мережею контактних пунктів у країнах ЄС.

[Докладніше див. додаток 53](#)

28.09.2023

Цифрова Європа: Програма ЄС для посилення стійкості технологічних проєктів під час війни

Українські організації й приватні компанії зможуть розвивати проєкти у сфері цифрових технологій, штучного інтелекту та хмарних послуг разом з міжнародними партнерами за Програмою Європейського Союзу «Цифрова Європа». Презентація програми відбудеться 6 жовтня о 13:30 ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 54](#)

29.09.2023

USAID виділяє грант \$500 000 на впровадження інноваційних проєктів у сфері кібербезпеки

Мінцифра та Проєкт USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» запускають грантову програму на загальну суму 500 тисяч доларів. Стартапи, розробники та компанії можуть запітчити креативні рішення у сфері кіберзахисту й отримати фінансування для їх упровадження ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

[Докладніше див. додаток 55](#)

06.09.2023

Затверджено Індекс цифрової економіки та суспільства: що це означає для України?

Кабінет Міністрів ухвалив розпорядження, яке затверджує перелік показників Індексу цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index – DESI) в Україні, а також порядок збору та обміну даних щодо показників на основі Методології ЄС. Розпорядження забезпечить передумови для відстеження прогресу в напрямі цифрової економіки, а також порівняння власного шляху із цифровими економіками ЄС ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Джерело: <https://thedigital.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 56](#)

11.09.2023

Підписано Меморандум про співпрацю між Національним фондом досліджень України та Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»

Відтепер установи координуватимуть свої зусилля задля спільної розбудови освітнього, наукового та інноваційного потенціалу України ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 57](#)

08.09.2023

IP офіс підписав Меморандум про співробітництво з Національною академією наук України

Співпраця стосуватиметься трьох головних напрямів та в перспективі матиме значний вплив на найважливіші сфери економіки ([Український інститут інтелектуальної власності](#)).

[Докладніше див. додаток 58](#)

05.09.2023

IP офіс підписав Меморандум про співпрацю з Київським академічним університетом, на базі якого запрацює TISC

Співпраця передбачає сприяння розвитку інноваційної інфраструктури, а також координацію у напрямках комерціалізації наукових досліджень і технологій ([IP офіс](#)).

[Докладніше див. додаток 59](#)

21.09.2023

МАНівський бізнес-інкубатор Ukrainian Future Incubator провів Startup World Cup Ukraine 2023 і оголосив переможця

Як повідомили у [Малій академії наук України](#), команда стартапу-переможця регіонального відбору отримала можливість представити Україну на Великому фіналі Startup World Cup ([Світ](#)).

Переможцем відбору став – A.D.A.M., стартап із 3D-біодруку, який розробляє систему виробництва медичних пристроїв для кісткових імплантатів!

Великий фінал Startup World Cup відбудеться 1 грудня цього року у Кремнієвій долині, українці отримають можливість позмагатися за головний приз 1 000 000\$

08.09.2023

Все про авторське право для креативних індустрій, новітні технології і кому належать твори, згенеровані штучним інтелектом. Команда IP офісу підготувала чек-лист за підсумками заходу «34 полюси творчості: авторське право у креативних індустріях», який був проведений за підтримки Міністерство культури та інформаційної політики України ([Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій](#)).

[Докладніше див. додаток 60](#)

01.09.2023

Н. Баловсяк, доцент кафедри медіакомунікацій Українського Католицького Університету

Новий творець чи викрут для обходу авторського права? Як світ учиться регулювати цифрові об'єкти

Розвиток інструментів штучного інтелекту актуалізував нову проблему на перетині технологій та права: кому належать права на цифрові об'єкти,

створені AI, за умови, що для їхнього створення інструменти навчалися на контенті людей? ([Тиждень.ua](https://tyzhden.ua)).

[Детальніше](#)

Бібліотека в науковому процесі

25.0.2023

США долучились до проєкту Олени Зеленської «Українська книжкова полицка»

Сполучені Штати долучились до проєкту Олени Зеленської «Українська книжкова полицка», який передбачає поширення української літератури в оригіналі та перекладах у провідних бібліотеках світу (espresso.tv).

Про це [повідомляє](#) Міністерство культури та інформаційної політики України.

Фото: Міністерство культури та інформаційної політики України

Джерело: <https://t.me/mkipu/7523>

[Докладніше див. додаток б1](#)

30.09.2023

Карандєєв: Бібліотека – це простір, де поєднуються минуле, сучасне і майбутнє

Бібліотека – це простір, де поєднуються минуле, сучасне і майбутнє, заявляє т.в.о. міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандєєв. Як передає Укрінформ з посиланням на [Міністерство культури та інформаційної політики](#), про це ідеться у привітанні Карандєєва з Всеукраїнським днем бібліотек (ukrinform.ua).

[Докладніше див. додаток 62](#)

29.09.2023

У Києві урочисто привітали із професійним святом працівників бібліотек

«Бібліотека – це місце, покликане популяризувати читання, навчати й розвивати. Проте під час війни в них з'явилися нові ролі, завдання та виклики», – заступниця голови КМДА Ганна Старостенко ([Офіційний портал Києва](#)).

[Докладніше див. додаток 63](#)

30.09.2023

30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек: попри війну столична бібліотечна мережа продовжує розвиватися

...Попри війну бібліотечна сфера Києва продовжує розвиватися. Наразі бібліотечна мережа столиці налічує 139 бібліотек. Із них – три центральні міські бібліотеки, що підпорядковані Департаменту культури КМДА, 136 – входять до складу централізованих бібліотечних систем районів Києва. Про це інформує Департамент культури ([Офіційний портал Києва](#)).

Джерело: <https://kyivcity.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 64](#)

29.09.2023

Рівненську обласну бібліотеку визнали найкращою в Україні

Рівненську обласну бібліотеку визнали найкращою в Україні у 2023 році за результатами всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року». Як передає Укрінформ, про це повідомляє у Фейсбуці [Рівненська](#) обласна адміністрація (ukrinform.ua).

Джерело: <https://www.facebook.com/RivneODA>

[Докладніше див. додаток 65](#)

11.09.2023

Шановні користувачі та друзі!

Запрошуємо вас ознайомитися з буктрейлером електронної бібліотечної тематичної виставки документів «Українознавство: історія та сучасність», створеної на базі універсального підсобного фонду та підсобних фондів періодичних і картографічних видань з проблем українознавства та інших суміжних наук, предметом вивчення яких є історія, мова, культура, психологія, мистецтво, виховання, соціальні відносини, суспільний устрій, право, економіка, природа, етногенез України тощо ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/Vernadsky.Library/>

Виставка презентує книжки, періодичні видання, атласи й карти, які в традиційному вигляді представлені у зазначених підсобних фондах НБУВ.

Електронний варіант виставки, у кількості 60 електронних образів документів, представлений на вебпорталі НБУВ за посиланням <http://nbuv.gov.ua/node/6207>.

Бажаємо приємного перегляду!

21.09.2023

Цього літа Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника | [Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника](#) | за підтримки Українського культурного фонду | [Український культурний фонд](#) | почала реалізувати проєкт «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка (1874–1913): цифрова колекція», приурочений до 150-річчя Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) – найстарішої української громадської наукової інституції, яка свого часу спричинила істотний поштовх у розвитку національної культури, науки і книговидавництва (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

The banner features a brown background with a faint image of a building. On the left, the logo of the Ukrainian Cultural Foundation (UKF) is displayed, consisting of a yellow circle with a white 'U' and the text 'УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД' and '1873–1913'. In the center, the text reads 'Грантовий проєкт Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка: цифрова колекція'. On the right, the logo of the Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyk is shown, featuring a building illustration and the text 'Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника'. Below the logo, it says '150 років Наукового товариства імені Шевченка'. A circular stamp in the center-right reads 'БІБЛІОТЕКА наукового товариства імені Шевченка'.

Джерело: <https://www.facebook.com/NASofUkraine>

[Докладніше див. додаток 66](#)

21.09.2023

Львівська національна наукова Бібліотека України імені В. Стефаника продовжує надання доступу до повнотекстового електронного архіву української історичної періодики **LIBRARIA**.

LIBRARIA – проєкт компанії Архівні інформаційні системи ([AIC](#)), що здійснюється у співпраці з бібліотеками, архівами та науковими інституціями в Україні та за її межами. Мета проєкту – оцифрувати та надати доступ онлайн до чим більшого масиву української історичної періодики ([Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника](#)).

LIBRARIATM

АРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ОНЛАЙН

Джерело: <https://www.lsl.lviv.ua/>

[Докладніше див. додаток 67](#)

22.09.2023

Кметик Ю.

У Львові в бібліотеці Стефаника створили унікальні читальні зали

У Львові створили унікальний простір для роботи у бібліотеці. Це два іменні читальні зали: Меморіальний читальний зал імені Івана Крип'якевича та Меморіальний читальний зал імені Омеляна та Тетяни Антоновичів. Відкриття відбулося у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. Про це повідомила пресслужба Львівської ОВА ([Твоє місто](#)).

Джерело: <https://tvoemisto.tv/>

[Докладніше див. додаток 68](#)

24.09.2023

Бойко О.

Асоціація видавців розповіла, скільки бібліотек отримають книжкові гранти

У межах програми «Книжкові гранти для бібліотек України» до книгозбірень надійшли 3207 примірників. Про це Читомо повідомили в Українській асоціації [видавців](#) і книгорозповсюджувачів (УАВК) у відповідь на інформаційний запит ([Читомо](#)).

[Докладніше див. додаток 69](#)

20.09.2023

EDUCAUSE: a shared resource for information literacy

EDUCAUSE: спільний ресурс для інформаційної грамотності ([IFLA](#)).

Інформаційна грамотність – це здатність людей знаходити, оцінювати та ефективно використовувати інформацію. Це передбачає такі навички, як пошук надійних джерел, критична оцінка інформації та використання цієї інформації для таких дій, як дослідження чи вирішення проблем. Бібліотеки, як інформаційні простори, популяризують і навчають відвідувачів інформаційної грамотності.

[Детальніше](#)

18.09.2023

Survey on European national libraries' support for Ukrainian libraries and Ukrainian cultural heritage – Results available

Опитування щодо підтримки європейськими національними бібліотеками українських бібліотек та української культурної спадщини – результати доступні ([CENL](#)).

[Детальніше](#)

05.09.2023

CENL Strategic Plan 2023 – 2027

Рада директорів Конференції європейських національних бібліотек погодила новий стратегічний план на 2023–2027 роки ([CENL](#)).

[Детальніше](#)

18.09.2023

Gervigreind nýtt við lestur handrita og skjala

Штучний інтелект використовується для читання рукописів і документів, – Національна та Університетська бібліотека Ісландії ([Landsbókasafn Íslands Háskólabókasafn](#)).

[Детальніше](#)

14.09.2023

Naujos galimybės pristatyti skaitmenintą Lietuvos kultūros paveldą «Europeanoje» ir bendroje Europos duomenų erdvėje

На основі рекомендацій Європейської Комісії та впроваджуючи подальші плани оцифрування, Національна бібліотека Литви імені Мартінаса Мажвідаса розпочала реалізацію проекту *Ekultura* ([Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo biblioteka](#)).

[Детальніше](#)

Willkommen in der Akademiebibliothek der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften

Бібліотека Берлін-Бранденбурзької академії наук є однією із найстаріших бібліотек у Берліні та Бранденбурзі та має традиції, які сягають понад 300 років ([Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften](#)).

[ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО БІБЛІОТЕКУ АКАДЕМІЇ](#)

19.09.2023

Der digitale Jahresbericht 2022 ist da!

Дізнайтеся онлайн, чим ми (Німецька національна бібліотека – *Red.*) були зайняті у 2022 році. Перегляньте наш новий цифровий річний звіт і дізнайтеся більше про теми та проекти, історію об'єктів та основні моменти Німецької національної бібліотеки ([Deutsche Nationalbibliothek](#)).

[Детальніше](#)

06.09.2023

Minister of Science Falko Mohrs visits the TIB Rethen

Як Лейбніцький інформаційний центр науки і технологій та університетська бібліотека зберігає культурну спадщину: від наукових

фільмів, зелених книг та архітектурних подорожей ([Leibniz Information Centre for Science and Technology and University Library](#)).

[Детальніше](#)

Наукова комунікація

А. Кубко,

молодший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Можлива схожість механізмів поширення міської легенди і формування короткострокової цитованості публікацій з тематики COVID-19

Виникнення і подальший розвиток інтернету обумовили певний феномен «зворотної інтеграції» субгалузей інфометрії, зокрема використання кіберметричних методик науко- та бібліометрією (так званий Третій, або кіберметричний етап еволюції інфометричного дослідницького інструментарію за Lennart Björneborn and Peter Ingwersen [1]). Так, ще на початку виникнення вебометрії її засновники наголошували на наявності тісної взаємодії між усіма складовими інфометрії; подальші ж дослідження довели, що закони розподілу для інтернету відбуваються аналогічно статистичним законам Лотки, Бредфорда і Ципфа, а процеси, що лежать в основі індексів цитування, аналізів мереж цитування і взаємодій між гіпертекстуальними міждокументними структурами, подібні між собою. Також були застосовані до досліджень кластеризації, зростання та пошуку методи співцитування та бібліографічного поєднання [1]. З іншого боку, незадоволеність науковців ступенем достовірності визначення за допомогою традиційних бібліометричних показників якості будь-якої окремо взятої статті чи вагомості дослідження, а також необхідність оцінювати нові феномени, що на пряму пов'язані з використанням інтернету як засобу наукової та соціальної комунікації (наприклад, вивчення єдиного глобального патерну, за яким відбувається реакція академічної спільноти на критичне наукове навантаження, та переваг використання бібліометричних баз даних, які індексують літературу поза звичайним колом наукових публікацій, для аналізу трендів відповіді наукових колективів і окремих дослідників на критичні академічні навантаження), привели до розширення пошуків інструментарію, який можна було б використовувати з цією метою, і використання методик вебометрії та альтметрик у науко- і бібліометричних дослідженнях [2, 3, 4, 5].

Одним із таких феноменів, що потребує залучення інших методик інфометрії загалом та соціальних і, можливо, медичних наук, є тренд безпосереднього зв'язку індексу Гірша вченого з його соціальною активністю в мережі, який був виявлений у дослідженнях Kousha і Thelwall [3] та

підтверджений у подальшому іншими науковими групами (Chen та ін. [4], Herzog та ін. [5]). Виявилось, що критичне й глобальне наукове навантаження, спричинене пандемією COVID-19, характеризується високим ступенем конвергенції між статтями, опублікованими в соціальних мережах, і кількістю цитувань, принаймні в короткостроковій перспективі. Зокрема статті, які широко розповсюджувались (ретвіти та цитування) у Twitter, демонстрували вищі показники за кількістю переглядів та кількістю цитувань через три тижні [3]. Тож дослідники, яким потрібен широкий пошук літератури, повинні, у тому числі, використовувати й кількість читачів автора у Twitter і Mendeley як показники ймовірної важливості публікації [3, 5].

Інтерес до Twitter як до джерела суспільної уваги виник ще до пандемії COVID-19. Так, уже на початку 2010-х років науковці зазначали, що статті частіше збирають ненульову кількість твітів, ніж ненульовий результат за будь-якою іншою альтметрикою, окрім Mendeley (Thelwall, Haustein, Costas та ін., 2015) [3]. Також слід зазначити, що Twitter (до початку змін у політиці, розпочатих І. Маском) був орієнтованою на новини платформою соціальних медіа, тож отримання статтями значної частки своїх твітів протягом тижня публікації і зростання кількості твітів до того, як зросте їх цитування згідно з «класичними» бібліометричними методиками, було очікуваним. Водночас у попередніх, доковідних, дослідженнях не спостерігалось достовірного зв'язку між кількістю твітів (включаючи цитовані і ретвіти) і цитованістю публікації за традиційними методиками [3].

Певним поясненням такої тенденції, імовірно, можуть слугувати механізми, що були виявлені фольклористами та антропологами, з одного боку, і соціологами та соціальними психологами – з іншого, під час вивчення так званих *contemporary legend* – сучасних, або міських легенд.

Згідно з результатами досліджень провідних фахівців із цієї тематики (Smith, Goldstein, Bennet, Ellis, Kapferer та ін.), сучасна легенда має стосуватися звичних речей, вбудовуватися в інші типи дискурсу (анекдот, меморат, чутка), описувати ніби реальні події і нести в собі певну «попереджальну» функцію [6, 7, 8, 9, 10]. Вивчення закономірностей поширення цього типу фольклорних текстів, що масштабно розпочалося в 70-ті роки роботами Алана Дандеса, виявило, що:

- поширюючи міську легенду (так само, як і поширюючи чутки, від яких ряд авторів досі не відокремлює міську легенду), особа має відчувати певне емоційне задоволення, часто підсвідомо;
- для виникнення міської легенди необхідна наявність певних соціальних факторів, що створюють у суспільстві психологічний дискомфорт і викликають агресію, стан страху, тривоги чи провини;
- міська легенда сприяє полегшенню сприйняття вищезгаданих факторів (т. зв. «терапевтична функція міської легенди» відносно спільноти людей – артикуляція дискомфортних станів чи компенсація у вигляді символічного вирішення проблеми) [7, 9, 10, 11].

Ще однією знахідкою виявився той факт, що поширення міської легенди – так само, як і мемів, чуток та інших інформаційно-культурних одиниць – відбувається завдяки механізмам певного соціального еволюційного відбору культурних практик (т. зв. «теорія емоційного відбору» та «теорія важливості нового знання»). Так, зокрема:

- люди більш схильні передавати негативну інформацію більше, ніж позитивну;
- тригером виникнення та поширення міської легенди може бути запит потенційного оповідача на «унікальність»;
- міська легенда поширюється всіма соціальними групами, незважаючи на вік, економічний чи соціальний статуси, а також наявність/відсутність вищої освіти [11, 12, 13].

Класичними прикладами наведеного вище є феномен виникнення міських легенд про «ВІЛ-терористів», що нібито залишають у громадських місцях інфіковані голки, крадіїв органів, розповсюдження ліків (особливо вакцин) з метою завдання шкоди/експериментів [7, 8, 10].

Медична тематика, починаючи з 80-х років, узагалі є основою більшої половини сучасних міських легенд, що до епохи СНІДу переважно ґрунтувалися на більш «звичайних» речах – отруйних цукерках на Хеловін, таємничому мотоциклісту тощо [7]. Так, наприклад, Д. Голдстейн вважала, що таким чином суспільство демонструє своєрідний «опір» сучасній медицині, яка пропонує давати раду небезпеці непопулярними способами, і зображує реальність такою, якою б її хотіла бачити аудиторія (небезпечні анонімні чужинці, а не той, хто поруч) [7].

Таким чином, розглядаючи тренд підвищеної цитованості статті за тематикою COVID-19 після публікації її у Twitter, ми можемо знайти цілий ряд спільних із поширенням міської легенди факторів і механізмів, що можуть обумовити цей феномен:

- наявність емоційно негативної інформації;
- загальний інтерес до медичної тематики як рушія виникнення міської легенди/публікації;
- полегшення страху перед невідомою досі інфекцією;
- функція попередження спільноти;
- можливість підтвердити свою унікальність і підняти соціальний статус, передаючи інформацію.

Спорідненість визначених факторів дає змогу припустити патогенетичну близькість механізмів і передумов виникнення тренду підвищеної цитованості статті за тематикою COVID-19 після її публікації у Twitter у розпал пандемії з механізмами й передумовами виникнення і поширення міської легенди, а також підкреслює важливість соціальної складової у бібліо- і наукометричних розрахунках. Для остаточних висновків необхідні подальші розвідки в цьому напрямі.

Список бібліографічних посилань

1. Björneborn, L., Ingwersen, P. (2004). Toward a Basic Framework for Webometrics. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 55(14), 1216-1227. <https://doi.org/10.1002/asi.20077>
2. Ingwersen, P. (2006). Webometrics – Ten Years of Expansion. In International Workshop on Webometrics, Informetrics and Scientometrics & Seventh COLLNET Meeting, Nancy (France), May 10-12, 2006. (Unpublished) [Conference paper]. URL: <http://eprints.rclis.org/7554/>
3. Kousha, K., Thelwall, M. (2020). COVID-19 publications: Database coverage, citations, readers, tweets, news, Facebook walls, Reddit posts. *Quantitative Science Studies*, 1(3), 1068-1091. https://doi.org/10.1162/qss_a_00066
4. Chen, Q., Allot, A., Lu, Z. (2020). Keep up with the latest coronavirus research. *Nature*, 579, 193. <https://doi.org/10.1038/d41586-020-00694-1>
5. Herzog, C., Hook, D., Konkiel, S. (2020). Dimensions: Bringing down barriers between scientometricians and data. *Quantitative Science Studies*, 1(1), 387-395. https://doi.org/10.1162/qss_a_00020
6. Smith, P. (1997). Legend. Contemporary. *Folklore: An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music and Art* (pp. 493- 495). Thomas A. Green (Ed.). ABC-Clío.
7. Goldstein, D. E. (2004). Once Upon a Virus: AIDS Legends and Vernacular Risk Perception. *All USU Press Publications*, 32. Logan: Utah State University Press. URL: https://digitalcommons.usu.edu/usupress_pubs/32
8. Bennet, G. (2005). Bodies: Sex, violence, decease, and death in contemporary legend. Jackson: University Press of Mississippi.
9. Ellis, B., Fine, G. (2010). The Global Grapevine: Why Rumors of Terrorism, Immigration, and Trade Matter. Oxford: Oxford University Press.
10. Kapferer, J.-N. (1993). The Persuasiveness of an Urban Legend: The Case of Mickey Mouse Acid. *Contemporary Legend*, 3, 85-102.
11. Eriksson, K., Coultas, J. C. (2014). Corpses, maggots, poodles and rats: Emotional selection operating in three phases of cultural transmission of urban legends. *Journal of Cognition and Culture*, 14(1-2), 1-26. <https://doi.org/10.1163/15685373-12342107>
12. Vosoughi, S., Roy, D., Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1151. Mar 9. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>. PMID: 29590045
13. Imhoff, R., Lamberty, P. K. (2017). Too special to be duped: Need for uniqueness motivates conspiracy beliefs. *European Journal of Social Psychology*, 47(6), 724-734. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2265>

21.09.2023

Запрошуємо науковців до участі у IV Всеукраїнському форумі рад молодих учених

Для участі необхідно зареєструватися за [покликанням](#) до 5 жовтня ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Джерело: <https://mon.gov.ua/ua>

[Докладніше див. додаток 70](#)

01.09.2023

Публікація статей у відкритому доступі. Кембриджська ініціатива

Кембриджський університет запустив новий пілотний проєкт, спрямований на підтримку науковців із країн із низьким і середнім рівнем доходу, які хочуть опублікувати статті у відкритому доступі в журналах Кембриджу, але не мають на це коштів ([Світ](#)).

Ініціатива реалізується через колективне фінансування, що об'єднує фінансову підтримку від Кембриджу та його інституційних партнерів.

Понад 100 країн мають право на повністю фінансовану публікацію у відкритому доступі в усіх золотих і гібридних журналах без прямих витрат для авторів або їхніх установ. Україна є однією з країн, що входить до цієї ініціативи.

Проєкт відкритий для авторів з 1 липня 2023 року до 31 грудня 2024 року. Подання заявки не вимагається. Автори автоматично мають право на публікацію у відкритому доступі, як тільки їхня стаття буде прийнята.

Детальніше про можливість публікації за посиланням: <http://surl.li/kxkja>

11.09.2023

Угода між Elsevier та DEAL про публікацію та читання

Міжнародний академічний видавець Elsevier та консорціум DEAL, який представляє німецькі дослідницькі інститути, домовились про контракт на публікацію та читання, який дозволяє дослідникам установ-учасників публікуватись у відкритому доступі у понад 2,5 тис. журналів Elsevier (включно з Cell Press і The Lancet) ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

За це установи сплачують за публікацію та читання внесок у розмірі 2550 євро (6450 євро для Cell Press і The Lancet) за кожну статтю. Також заклади-учасники угоди отримують знижку 20% на APCs журналів Elsevier Fully Gold Open Access і 15% на журнали Cell Press та The Lancet. При цьому вони отримують доступ для читання майже всіх наукових журналів Elsevier. Відповідну угоду було підписано 1 вересня 2023 року, вона діятиме до кінця 2028 року. Це новий етап взаємодії, оскільки у 2018 році сторони не дійшли згоди, у результаті чого близько 200 німецьких дослідницьких установ розірвали свої ліцензійні угоди з Elsevier, а видавець обмежив їх доступ до своїх журналів. Дослідження 2021 року показало зниження частки ринку Elsevier для статей установ DEAL і скорочення цитування статей Elsevier авторами DEAL. Elsevier зазнав критики через боротьбу з так званими «тіньовими бібліотеками» замість розгортання діяльності у напрямку відкритого доступу.

Детальніше: <https://is.gd/cuyGz7>, <https://is.gd/AHLY98>, <https://is.gd/dyMY32>, <https://is.gd/ZNtrYs>, <https://is.gd/TJEMDA>, <https://deal-konsortium.de/vertraege/elsevier>

Автори наукових статей PLOS у галузі наук про Землю обирають препринти

Public Library of Science (PLOS, укр. «Публічна наукова бібліотека») працює над розширенням простих та безкоштовних можливостей публікації препринтів. PLOS вважає, що публікація препринтів надає авторам можливість брати контроль над науковою комунікацією, розповсюджуючи результати швидше та ширше ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Раніше PLOS у співпраці з EarthArXiv започаткували ініціативу, яка збільшила доступ до препринтів у галузі наук про Землю. З 31 січня автори, які подають статті в будь-який з трьох журналів PLOS, пов'язаних із науками

про Землю, мають можливість легко переслати свою рукопис до EarthArXiv всього кількома кліками.

Так, у PLOS Climate 33% опублікованих авторів, які подавали рукописи після запуску партнерства, обрали публікацію препринту за допомогою інтеграції. Для авторів PLOS Water ця цифра становить 47%. Через шість місяців після запуску інтеграції, препринти EarthArXiv, пов'язані з подачами до PLOS, вже отримали понад 7 100 переглядів і 3 900 завантажень на платформі.

06.09.2023

Чи можна застосувати «право на забуття» до відкритої науки?

Право на забуття (*right to be forgotten, RTBF*) – це затверджене в ЄС право людини вимагати видалити з пошукових систем або баз даних недоречні, неточні чи надлишкові дані про себе, що можуть нашкодити репутації. Це право не є абсолютним і повинне враховувати свободу вираження поглядів інших суб'єктів даних. Також дані не можна видалити, якщо їх обробка необхідна для архівування в інтересах суспільства, для проведення наукових або історичних досліджень, або статистичних цілей. Чи можна застосувати принцип «права на забуття» до академічних публікацій? ([Пан Бібліотекар](#)).

Джерело: <https://www.xn--80abaqzevto0rc.xn--j1amh/>

[Докладніше див. додаток 71](#)

12.09.2023

Остерігайтесь хижацьких видавців... а як щодо «сірих» видавців?

Проект [Harbingers](#) (Передвісники) протягом 6 років вивчає комунікаційну поведінку дослідників-початківців у 9 країнах щодо їх ставлення до сумнівних публікацій ([Пан Бібліотекар](#)).

[Докладніше див. додаток 72](#)

14.09.2023

Open science is more open in some places than others

Відкрита наука в деяких місцях більш відкрита, ніж в інших... Цифрові інструменти, розроблені в багатих країнах, виключають багатьох дослідників ([Research Europe](#)).

[Детальніше](#)

14.09.2023

Interview: Plan S leaders on the journey so far

Лідери ініціативи відкритого доступу розмірковують про успіхи та невдачі після п'яти років ([Research Europe](#)).

[Детальніше](#)

05.09.2023

NWO makes data on projects more readily available

Нідерландська дослідницька рада робить наступний крок у відкритій науці, роблячи власні дані відкрито доступними через так званий NWOOpen-API ([Dutch Research Council](#)).

[Детальніше](#)

08.09.2023

Akademie věd ČR uspěla v prestižní soutěži komunikačních projektů Zlatý středník

Академія наук Чеської Республіки досягла успіху в престижному конкурсі комунікаційних проєктів ([Akademie věd České republiky](#)).

[Детальніше](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

04.09.2023

ALLEA Welcomes Motion for European Parliament Resolution on Freedom of Scientific Research

Всеєвропейська федерація академій наук вітає резолюцію Європейського парламенту про свободу наукових досліджень ([ALLEA](#)).

[Детальніше](#)

19.09.2023

By Goda Naujokaitytė

Piiana Ivanova officially appointed commissioner

Ліана Іванова стала новою комісаркою ЄС з досліджень, інновацій та освіти після того, як міністри ЄС і президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн підтвердили це призначення ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

Читайте також:

[Ivanova swears to protect Horizon Europe budget in Parliament hearing](#)

[Ivanova's to-do list: time to lay the foundations for the next EU research programme](#)

08.09.2023

Великобританія повертається до Horizon Europe і Copernicus

...Європейська комісія та Велика Британія досягли важливої [політичної угоди](#): Сполучене Королівство збирається знову приєднатися до Horizon Europe, дослідницької та інноваційної програми ЄС, і Copernicus, провідної світової програми ЄС зі спостереження за Землею ([International Collaboration Department of Igor Sikorsky KPI](#)).

Джерело: <https://icd.kpi.ua/>

[Докладніше див. додаток 73](#)

20.09.2023

NATO and Spain engage in practical cooperation on science

НАТО та Іспанія здійснюють практичну співпрацю в галузі науки [\(NATO\)](#).

[Детальніше](#)

25.09.2023

Proposed law could protect academic freedom across Europe

У відповідь на репресії щодо академічної свободи в Східній і Північній Європі член Європейського парламенту запропонував закон про захист свободи дослідження на всьому континенті [\(nature\)](#).

[Детальніше](#)

20.09.2023

A toolbox is not enough

Ліга європейських дослідницьких університетів реагує на низку заходів, прийнятих Європейською Комісією 13 липня 2023 року для розширення можливостей наукової кар'єри та зміцнення Європейського дослідницького простору [\(LERU\)](#).

[Детальніше](#)

19.09.2023

ОЕСР: сприяння різноманітності кар'єрних можливостей для докторантів і постдоків

Організація економічного співробітництва та розвитку оприлюднила звіт «Сприяння різноманітності кар'єрних можливостей для докторантів і постдокторантів» із серії «Робочі документи ОЕСР з науки, технологій та промисловості» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У звіті аналізуються варіанти кар'єри докторантів і постдоків, визначається політика і практика, спрямовані на підтримку їхніх кар'єрних можливостей, формування гнучких кар'єрних траєкторій, стимулювання якісних досліджень та підтримку інновацій у різних секторах. У документі представлена концептуальна основа дослідження та набір даних, що характеризують відповідну політику; надаються практичні рекомендації щодо формування різних варіантів політичних рішень для дієвого залучення та взаємодії з роботодавцями за межами академічних кіл; надання дослідникам досвіду і навичок для різних професій; заохочення підвищення цінності різних варіантів кар'єри; підтримання розвитку кар'єри і керівництва дослідниками; сприяння міжсекторальній мобільності; реконфігурування і підтримання кар'єри в академічних колах.

Детальніше: <https://is.gd/c4lwEi>, <https://is.gd/OF5JfU>, <https://doi.org/10.1787/dc21227a-en>

12.09.2023

ÖAW UND FWF FÖRDERN «UNERHÖRTE» IDEEN

Австрійська академія наук і Австрійський науковий фонд FWF підтримують молодих учених у розробці та дослідженні абсолютно нових ідей. Наукові організації реалізують програму спільного фінансування «Проривні інновації» вартістю два мільйони євро ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

[Детальніше](#)

20.09.2023

The Leverhulme Trust renews commitment to humanities and social sciences through funding boost for British Academy research schemes

Leverhulme Trust ² відновлює свою прихильність до гуманітарних і соціальних наук шляхом збільшення фінансування дослідницьких схем Британської академії ([The British Academy](#)).

[Детальніше](#)

20.09.2023

By Thomas Brent

Polish scientists express alarm at government plans to abolish national research funding agency

Провідні польські науковці виступили проти планів уряду закрити Національний науковий центр, який займається фінансуванням фундаментальних досліджень країни ([ScienceBusiness](#)).

[Детальніше](#)

26.09.2023

Anna Ślęzak

Prezes PAN do ludzi nauki i studentów: idźcie na wybory

Під час дебатів представники наукових установ обговорили відповідні напрями та пріоритети розвитку науки в Польщі ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

Читайте також: [Debata podsumowująca cykl «Co tam, PANie, w polityce \(naukowej\)?»](#)

07.09.2023

NSF announces \$120 million in funding to create 4 new Science and Technology Centers

Національний науковий фонд США оголосив про інвестиції в розмірі 120 мільйонів доларів протягом п'яти років для підтримки чотирьох нових науково-технічних центрів ([National Science Foundation](#)).

[Детальніше](#)

07.09.2023

Australia's leading scientists welcome draft national science and research priorities

² <https://www.leverhulme.ac.uk/>

Австралійська академія наук вітає публікацію проєкту національних наукових і дослідницьких пріоритетів уряду Австралії ([Australian Academy of Science](#)).

[Детальніше](#)

05.09.2023

Opinion: Greater R&D investment essential to unlocking our potential as a nation

Збільшення інвестицій у науково-дослідні розробки є необхідним для розкриття нашого потенціалу як нації, – професор Ченнупаті Джагадіш, президент Австралійської академії наук ([Australian Academy of Science](#)).

[Детальніше](#)

27.09.2023

Поради від Австралійського національного університету

На сайті Times Higher Education опублікована тематична добірка статей від Австралійського національного університету щодо ефективної організації досліджень та освіти ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Ресурс містить тринадцять статей, які стосуються різних аспектів науки та освіти, іноді – неочікуваних, зокрема: використання квестів; інноваційного автентичного оцінювання для заохочення опанування навичок м'якого спілкування; виховання стійкості; використання інструментів штучного інтелекту та ChatGPT в навчальному процесі та для підтримки академічної доброчесності; як побудувати успішну академічну кар'єру; як правильно побудувати групову роботу; повернення до очного навчання та оцінювання довгострокового впливу онлайн-навчання; як навчити аргументації та використовувати це для кращої підготовки.

Детальніше: <https://is.gd/y1S0ky>

08.09.2023

Як виглядає система наукових досліджень XXI століття

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Джима Метсона «Як виглядає система наукових досліджень XXI століття?» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній представлене бачення того, що мають зробити університети та уряд Нової Зеландії для запуску позитивних перетворень у сфері освіти, науки та інновацій.

[Докладніше див. додаток 74](#)

21.09.2023

China leads the way in science and technology clusters, WIPO report says

Китай лідирує в науково-технологічних кластерах, йдеться у звіті ВОІВ ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

У критичному фокусі

03.09.2023

Вергунов В., академік НААН України, директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН

Чи потрібні національні й державні бібліотеки в Україні?

Наслідки запропонованої Держкомтелерадіо України ініціативи щодо скорочення кількості бібліотек – отримувачів обов'язкового примірника всіх видань на різних носіях, а також аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції, відповідно до тематики профілю комплектування книгозбірні, будуть непередбачуваними ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 75](#)

Читайте також:

[Надходження обов'язкового примірника видань до української бібліотеки: бізнес-проект чи державна потреба](#)

[Чи потрібні нам бібліотеки?](#)

18.09.2023

Сергій Захарін: і знову про «модернізацію» мережі³

На сайті Міністерства освіти і науки України за [посиланням](#) з'явилося повідомлення: «МОН пропонує до громадського обговорення проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)» ([Освіта.ua](#)).

...Проектом передбачено внесення змін до статті 12 Закону України «Про вищу освіту» щодо сфери управління галузевих державних органів. Пропонується виключити з числа органів, у сферу повноважень яких входить управління вищою освітою, Національну академію наук України та національні галузеві академії наук. Пропозиція досить несподівана, особливо якщо врахувати, що держава має сприяти розвиткові наукової діяльності в закладах вищої освіти (нещодавно про це чітко нагадав Президент України).

³ Захарін С., колишній державний секретар Міністерства освіти і науки України, доктор економічних наук, професор.

26.09.2023

By David Matthews

European universities brace for mountain of bureaucracy after US National Institutes of Health changes the rules

Європейські університети готуються до гори бюрократії після того, як Національний інститут охорони здоров'я США змінив правила ([Science|Business](#)).

Європейські університети та дослідницькі інститути кажуть, що зміни правил, внесені головним фінансувальником досліджень у сфері охорони здоров'я США, змусять їх найняти персонал для роботи з величезною кількістю нової паперової роботи, потенційно затримуючи проекти та послаблюючи трансатлантичне співробітництво.

[Детальніше](#)

Читайте також: [NIH sticks to new requirement that foreign partners share lab notebooks](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

30.09.2023

Зараз слушний час для створення в Україні військового хабу – Президент на зустрічі з представниками міжнародних оборонних підприємств

Президент України Володимир Зеленський провів зустріч із представниками оборонних компаній США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Туреччини, Швеції та Чехії, які прибули до Києва для участі в першому Міжнародному форумі оборонних індустрій ([Офіс Президента України](#)).

З української сторони у заході також узяли участь: міністр оборони Рустем Умеров, міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Олександр Камишін, міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, заступники керівника Офісу Президента Роман Машовець та Андрій Сибіга.

Співрозмовники обговорили перспективи партнерства та спільного виробництва озброєнь, зокрема з урахуванням воєнного досвіду України.

«Повітряний щит і розмінування – це на сьогодні два найбільших пріоритети для нас», – констатував Глава держави.

За словами Президента, йдеться як про засоби протиповітряної оборони, так і про виробництво систем попередження, розвідки тощо.

«Ми маємо це зробити. Це буде корисно не лише для України, а й для Європи, для наших сусідів», – переконаний Володимир Зеленський.

Також, як зазначив Глава держави, Україна зацікавлена у виробництві далекобійних ракет та артилерії з новими можливостями.

На переконання Президента, саме комбінація новітніх технологій і військової тактики допоможе Україні перемогти у війні з російським агресором.

«Саме тому ми ставимо пріоритетом розвиток оборонного виробництва з використанням сучасних технологій, виробництва снарядів, ракет, дронів в Україні у співпраці зі світовими лідерами сфери та з використанням нашого досвіду їх експлуатації. Україна показала всьому світу, що насправді працює, і я думаю, що ми можемо ділитися цим досвідом», – зазначив Володимир Зеленський.

Як наголосив Глава держави, Україна готова запропонувати спеціальні умови компаніям, які виявлять готовність спільно з нашою країною розвивати оборонне виробництво.

«Це буде взаємовигідне партнерство. Думаю, що це добрий час і місце, щоб створити великий військовий хаб», – резюмував Президент.

[\(вгору\)](#)

Додаток 2

21.09.2023

Михайло Федоров: «Наше завдання – нарощувати виробництво, щоб у кожній бригаді й підрозділу було стабільне забезпечення БПЛА»

За останній рік в Україні активно розвивається сфера БПЛА. Створили умови для масштабування виробництва дронів у 100 разів, понад 200 компаній почали виробляти дрони, 62 зразки БПЛА отримують державні контракти, а рік тому їх було всього 7. Віцепрем'єр-міністр України з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров в інтерв'ю каналу Рада розповів про плани виробництва БПЛА в Україні, завдання на цей та наступний роки ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

«Коли бачимо, що знайомі збирають на дрони, донатимо на збори — це вказує на те, що дронів не вистачає. Їх потрібно більше. Необхідно швидше розвиватися, адже зараз відбувається війна дронів. Від кількості БПЛА залежить перевага на полі бою й те, скільки ми зможемо зберегти життів наших воїнів», — сказав **Михайло Федоров**.

Віцепрем'єр-міністр зазначив, що на наступний рік є більш амбітні плани щодо розвитку технологій в Україні. Завдання — забезпечити Сили оборони більшою кількістю розвідувальних дронів, масштабувати виробництво FPV-дронів та дронів-камікадзе, які літають на довгі дистанції.

«Зараз ми працюємо з потребами Сил оборони на наступний рік. Є оптимізм щодо масштабування виробництва, але є й багато бар'єрів, які потрібно побороти. Цілі й потреби Сил безпеки і оборони диктують, яке потрібно виробництво, на якому рівні, скільки необхідно інвестувати, які

спеціалісти потрібні. Насамперед є завдання нарощувати виробництво, щоб у кожній бригаді й підрозділу було стабільне забезпечення БПЛА. Щоб командування планувало нові місії й могло розраховувати на системні постачання», — додав Федоров.

Окрім цього, Віцепрем'єр-міністр розповів про роботу платформи Дія.Engine, сервіси, які незабаром запуснуть у Дії та цифровізацію в Міністерстві оборони.

Повний випуск дивіться за посиланням — <https://youtu.be/LfX50fKeRL0?si=EjqOsX9pw41Mz7Tx> (вгору)

Додаток 3

20.09.2023

Протидія пропаганді. Російські підручники – під прицілом наших науковців

Як ідеться у постанові, ці підручники антиукраїнські за змістом, а українську історію, особливо початку ХХІ століття, у них сфальсифіковано. Робочу групу очолив академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України, академік НАН України Валерій Смолій. Також до групи увійшли завідувач відділу Інституту історії України НАН України, член-кореспондент НАН України Степан Віднянський, головна наукова співробітниця відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, член-кореспондент НАПН України Олена Пометун, завідувачка відділу Інституту історії України НАН України, член-кореспондент НАН України Лариса Якубова та інші ([Світ](#)).

За результатами проведеної роботи буде підготовлено аналітичну записку для Міністерства освіти і науки України з пропозиціями та рекомендаціями щодо протидії російській історичній пропаганді у галузі історичної освіти.

Інституту історії України НАН України доручено продовжувати роботу щодо створення і впровадження в інформаційний та освітній простір сучасного історичного наративу, акцентуючи увагу на протидії російській історичній пропаганді.

(вгору)

Додаток 4

02.09.2023

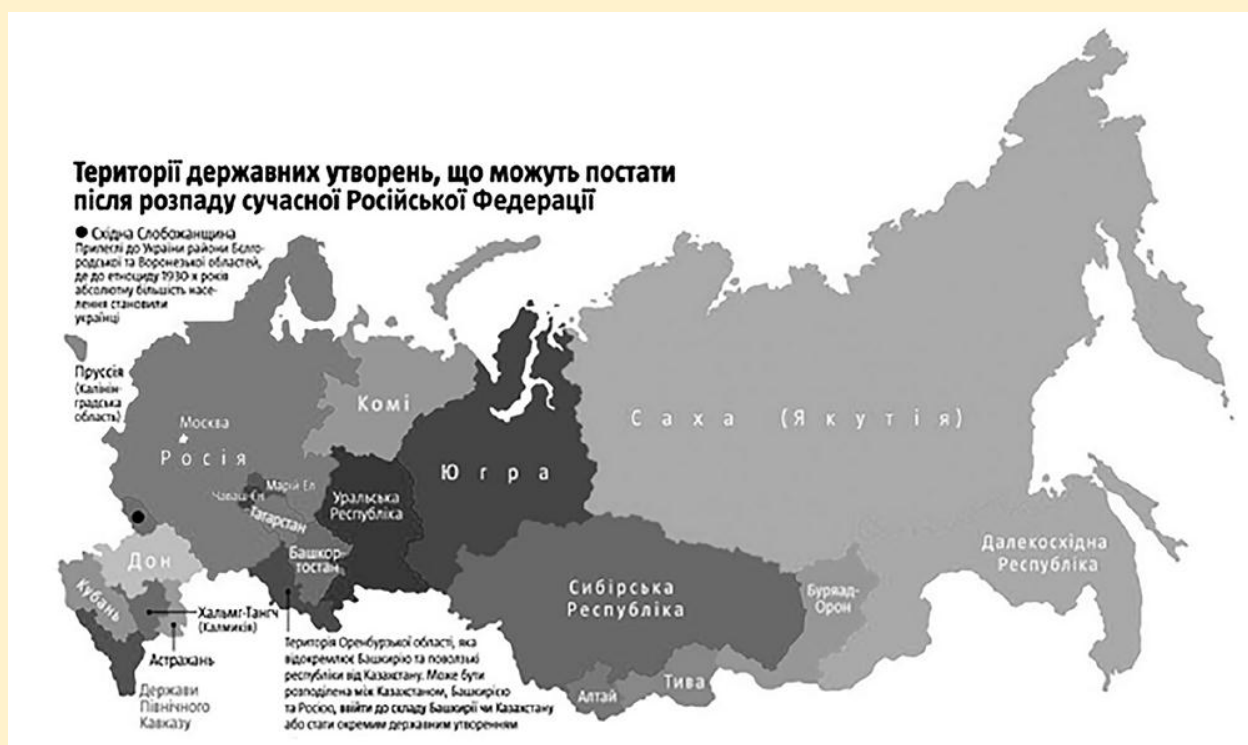
Битва на «історіографічному фронті» російсько-української війни триває

Пропонована увазі українських та, сподіваємося, також іноземних читачів розмова вкрай важлива, оскільки саме історія стала єдиним приводом російського нападу на українців ([АрміяInform](#)).

Говорячи про попередні два томи багатотомного проєкту я вже [зазначав](#), що обраний формат подачі матеріалу є дуже вдалим, бо уявна розмова з фахівцем «захоплює і затягує, щойно отримавши одну відповідь, читач звертається до наступного питання».

Нариси привертають увагу заголовками у формі питань, на які фахівці дають чіткі відповіді обсягом у 3–5 сторінок тексту. Попри складність порушених проблем, читаються вони легко, створюючи враження розмови з ерудованим компетентним співрозмовником, готовим стисло й водночас ґрунтовно відповісти на поставлене читачем питання. Ця вдала форма подачі матеріалу, власне, й обумовила влучний підзаголовок «Діалоги з істориками».

У третьому томі колектив авторів продовжив детальніше розглядати проблематику, порушену у двох попередніх книгах — сюжети з історії України та українсько-російських відносин, російські історичні міфи про Україну, етнокультурні відмінності між росіянами та українцями, природа рашизму як політичного явища, яке надається до порівняння з нацизмом і фашизмом тощо.

Території державних утворень, що можуть постати після розпаду сучасної російської федерації (Олександр Крамар, 2014 рік)

Джерело: <https://armyinform.com.ua/>

Подібно до двох попередніх книг проєкту третій том структуровано за дев'ятьма розділами. Перші чотири із них розглядають проблемні питання

історії України у хронологічному порядку від доби середньовіччя до кінця ХХ століття. Прикметно, що перший із цих розділів відкривають нариси Тетяни Балабушевич «Як розрізняються слов'янське, західне і московське розуміння назви Русь?» й Олени Русиної «Як позначився на політичному розвитку східного слов'янства розпад Києво-Руської держави?», а четвертий завершують есеї Михайла Кірсенка «Які спільні риси мав опір українців і решти поневолених народів?» та «Яка роль і питома вага України і росії в розпаді радянського союзу?».

У цих та інших тестах перших чотирьох розділів книги сюжети з історії України викладено таким чином, щоб не просто викласти факти, а в максимально зрозумілій формі й у доступний спосіб пояснити читачеві передумови, причини, обставини та наслідки перебігу тих або інших подій, дати оцінку явищам та історичним діям. Вони наочно засвідчують слушність зауваги відповідального редактора проєкту доктора історичних наук, академіка НАН України та директор Інституту історії України НАН України Валерія Смолія про те, що «історія не є лише зводом фактів, переліком славетних подій, завчених правил або привабливих гасел. Історія потребує культури мислення, себто розуміння того, як твориться, пишеться та репрезентується наша минувшина. Тим паче, що вміння критично мислити, на превеликий жаль, майже не виробляється ані в школі, ані у більшості вишів. Не випадково ледь чи не кожна особа вважає себе знавцем історії. Небезпеки та ризики такої «історичної короткозорості» громадян сповна виявилися 2014 р. і пам'ятного для всіх нас 24 лютого 2022 р. Нерозуміння історії сьогодні вбиває у буквальному сенсі слова».

У п'ятому розділі йдеться про етнокультурні відмінності між українцями і росіянами та проблемні питання формування й існування простору українсько-російського пограниччя. Головними авторками текстів цієї частини стали Тетяна Балабушевич (питання етнічних відмінностей та українсько-російської взаємодії) і Ярослава Верменич (проблематика прикордоння). Вони разом з колегами переконливо пояснюють читачеві, що, говорячи словами Сергія Шелухіна, «єднання політичне між москалями та українцями протиприродне і без насильства над українцями неможливе. У москалів і українців остільки різні психології, різні етики, різні взаємовідносини і різні поняття та світогляди, що політично їм треба жити окремими державними організаціями».

Демонтаж пам'ятника «дружбі народів» у Києві (2022 рік)

Джерело: <https://armyinform.com.ua/>

У шостому розділі наочно оприявнюється подібність ідеології та політичних практик рашизму до засуджених тоталітарних ідеологій фашизму та нацизму. Вміщені в ньому тексти переважно належать Василю Ткаченку, який продовжив тут серію своїх нарисів про рашизм, опублікованих у другому томі проєкту. Знайомитись із ними обов'язково слід уже після прочитання попереднього блоку есеїв автора, позаяк у третьому томі науковець переважно торкається бічних сюжетів проблематики, пов'язаної з рашизмом, тоді як засадничі питання було розглянуто раніше.

Поширювана російськими пропагандистськими медіакарта покликана довести штучність України

Джерело: <https://armyinform.com.ua/>

У сьомому та восьмому розділах книги йдеться про сучасну агресію росії проти Українського народу та держави Україна. У першому з них нинішню війну розглянуто в контексті внутрішньоукраїнського та внутрішньоросійського просторів і способів взаємодії між ними. У другому ж війну розглянуто в контексті глобальних викликів, геополітичних макроконтекстів міжнародних відносин і євроінтеграційних перспектив сучасної України.

Достатньо навести назву будь-якого тексту з обох цих блоків для того, щоб у зацікавленій сучасною війною людини виникло бажання його прочитати. Можна впевнено стверджувати, що жодна зі статей не розчарує читача, бо кожна із них підготовлена висококваліфікованим фахівцем із залученням усіх необхідних джерел й урахуванням усіх можливих контекстів.

Якщо говорити про відповідальність нинішнього покоління російських істориків за розв'язану в 2014 р. війну росії проти України, то всі зазначені вище сентенції зазнають докорінної трансформації: дуже важко назвати московських інтерпретаторів представниками науки історії — всі вони є гвинтиками державного механізму історичної пропаганди; щодо «совісті істориків» теж є великі застереження з огляду на безпринципність і прислужництво владі, що яскраво продемонстрували російські «історики» до і після розв'язання російсько-української війни. (*Олександр Удод. Яку роль відіграли російські історики у підготовці і розв'язанні війни рф проти України?*).

Найцікавішим для фахового історика стане, мабуть, завершальний дев'ятий розділ книги. У ньому Олександр Удод в кількох текстах оглядає «історіографічний фронт» російсько-української війни, розвиваючи й доповнюючи ідеї нарисів про «війни за історію» з попереднього другого тому.

В цілому третя книга проєкту «ПЕРЕЛОМ: Війна росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками» напрочуд вдало продовжує, розвиває і доповнює головні ідеї, викладені у попередніх двох томах. Жанр її текстів можна визначити як науково-популярну публіцистику, яка одночасно тримає високу планку науковості та є доступною і зрозумілою для будь-кого із зацікавлених читачів. Завантажити всі три книги проєкту у форматі .pdf можна перейшовши [за посиланням](#) на сайті Інституту історії України НАН України.

[Антон Печерський](#)

Кореспондент АрміяInform

([вгору](#))

Додаток 5

29.09.2023

Медична наука – Збройним силам України

Такі часи вимагають професіоналізму, хоробрості, незламності, героїзму, відданості, людяності та сили духу. Саме ці риси щодня невтомно демонструють працівники наукових установ НАМН України. Під обстрілами, попри тривоги, у своїх клініках, на передовій, у мобільних шпиталях і у госпіталях науковці-медики завжди рятують та допомагають ([Національна академія медичних наук України](#)).

29 вересня 2023 року відбулись Загальні збори НАМН України «Медична наука – Збройним силам України».

З доповідями виступили:

– Вступне слово – президент НАМН України, академік В.І. Цимбалюк

– «Фундаментальні та прикладні аспекти сучасної вогнепальної рани» – академік В. Цимбалюк; академік В. Лазоришинець; академік І. Лурін; академік О. Усенко; д.м.н. М. Горобейко; к.м.н. А. Дінець; п-к м/с, к.м.н. К. Гуменюк; п-к м/с, к.м.н. О. Герасименко; п-к м/с, к.м.н. Е. Хорошун; полковник м/с, к.м.н. С.Шипілов; п-к м/с, д.м.н. В. Негодуйко

– «Воєнна кардіохірургія – місія, визначена засновником інституту М. Амосовим» – академік В. Лазоришинець, к.м.н. С. Сіромаха

– «Бойова травма кінцівок. Складні питання. Нові виклики» – д.м.н., проф. Ю. Поляченко; чл.-кор. НАМН України, д.м.н. проф. С. Страфун

– «Досягнення та перспективи дослідження радіогенного постчорнобильського тиреоїдного раку» – академік М. Тронько, д.м.н. Т. Богданова

– «Досвід та уроки Чорнобиля як основа системи реагування на ядерні та радіаційні загрози» – академік Д. Базика

– «Надання високоспеціалізованої хірургічної допомоги військовослужбовцям Збройних сил України в ДУ «Інститут хірургії і трансплантології ім. О.О.Шалімова»» – академік О. Усенко, д.м.н. Р. Салютін.

([вгору](#))

Додаток 6

04.09.2023

Кременчуцькі науковці спільно з британськими колегами розроблятимуть робота для розмінувань

Про це повідомляє пресслужба Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського ([Кременчуцький ТелеграфЪ](#)).

Кременчуцький національний університет представляли: ректор КрНУ професор Михайло Загірняк, перший проректор професор Володимир Никифоров, директор Центру міжнародної діяльності КрНУ доцент Андрій Гладир, професор Володимир Драгобецький, доцент Михайло Єлізаров, доцент Дмитро Мамчур.

Модератором зустрічі виступив керівник дослідницької групи біомедичної інженерії (BERG) Інженерної школи Університету Лестера д-р Тім К. Пірс (Tim C. Pearce, PhD FInstP SFHEA, Reader in Bioengineering).

За пропозицією британської сторони, темою досліджень обрана ідея розробки універсального робота для розмінувань, який міг би працювати на землі та у повітряному просторі. Пропозицію озвучив доктор Тім К. Пірс, зауваживши, що з урахуванням того, які значні площі в Україні наразі заміновані, і скільки часу та людських і технічних ресурсів знадобиться для їх розмінування, це надзвичайно актуальна тематика. Він підкреслив, що британці розуміють всю серйозність зазначеної проблеми, на вирішення якої можуть піти роки.

Наукові дослідження потребують фінансування. Британці запропонували подавати заявку на міжнародний грант в рамках програми Євросоюзу «Горизонт Європа». Наразі в командах триває робота над заявкою для участі у конкурсі.

([вгору](#))

Додаток 7

25.09.2023

Стартувала реєстрація на III Всеукраїнський інженерний хакатон SmaRTF

Це унікальна можливість прокачати себе в режимі онлайн з професіоналами в цій галузі та експертами конкурсу! ([Світ](#)).

Учасникам пропонують такі категорії:

- Оборонна
- Наступальна
- Розвідувальна
- Рятувальна
- Безпекова
- Тренувальна/навчальна (підготовка військових).

Команда-переможець отримає 2000 \$ і призи від партнерів! Реєстрація на хакатон — за посиланням (<https://forms.gle/udv6GB8G8wSfUpGX9>). Дедлайн — 10 жовтня.

Змагання відбудуться у два етапи.

I етап: 13–15 жовтня впродовж двох днів учасники онлайн розв'язуватимуть проблему в категорії, оголошеної під час презентації свого проєкту.

П'ять найкращих рішень потраплять у другий етап, де ми профінансуємо створення прототипу пристрою / системи в межах бюджету.

Максимальна компенсація кошторису проєкту, яку генеральні партнери нададуть у вигляді комплектуючих, становить 800 \$ на команду.

II етап: 9 грудня презентація готового прототипу пристрою та визначення команди-переможця.

Другий етап очний. Місце проведення буде повідомлено ближче до події.

Тип участі — командний. Команда має складатися з 2–4 учасників.

Якщо ви досі не в команді — можна знайти учасників у спеціальному чаті (<https://t.me/+Xv9e1dI4QrUxMWYy>).

ВАЖЛИВО. Цього року команди працюватимуть над реальними завданнями від військових і волонтерів, тому для деяких завдань учасникам треба буде підписати договір про нерозголошення. Договір підписуватиметься після обрання завдання в день відкриття хакатону — 13 жовтня.

([вгору](#))

Додаток 8

07.09.2023

Оцінювання наукової діяльності

В розмові взяли участь викладачі закладів вищої освіти, вчені з наукових установ НАН України, представники Міністерства освіти й науки, Національного фонду досліджень України, громадські активісти ([Світ](#)).

74 відсотки установ — «відмінники»

Модератор зустрічі Катерина Терлецька продемонструвала учасникам результати двох оцінювань: оцінювання роботи установ НАН та атестації закладів вищої освіти. (За результатами першого оцінювання до найвищої категорії «А» увійшли понад 74 відсотки наукових установ. За результатами

другого до категорій «А» і «Б» увійшло 17,5 відсотка ЗВО). І попросила учасників розповісти: за якими критеріями проводилися оцінювання, чи є довіра до результатів, чи вплинули ці результати на розподіл коштів?

Заступник міністра освіти і науки Денис Курбатов наголосив: розвиток і країни, і наукової сфери залежить від того, чи вдасться сконцентрувати ресурси для фінансування кращих.

Він пояснив, що методики, за якими оцінювали наукові установи й атестували університети (щодо якості наукової роботи) — різні. Відповідно, різними є й результати.

Наприклад, оцінювання НАН пройшли всі наукові установи (нікого «не зрізали»), і ці результати не впливають на розподіл фінансування.

Як зіпсувати хороший задум

Ідея атестації ЗВО — інша. Результати атестації міцно «прив'язані» до фінансування, тому й підходи до оцінювання більш жорсткі. Як наслідок — до категорій «А» і «Б» потрапили лише 18 закладів вищої освіти. 44 відсотки потрапили до третьої категорії. 144 установи не були атестовані.

Фінансування за результатами атестації здійснюється за окремою бюджетною програмою («Підтримка пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у закладах вищої освіти»).

«Мінусом цієї програми є обсяги фінансування. Спочатку було виділено близько 400 мільйонів, потім суму скоротили до 100 мільйонів, у 2022 році було 50 мільйонів, у цьому році — 18. З такими обсягами фінансування роль програми, фактично, знівельована», — зауважив заступник міністра.

На думку Дениса Курбатова, попри те, що механізм атестації не досконалий, це рух у правильному напрямку.

Виявити проблеми

Завідувач Офісу оцінювання діяльності наукових установ НАН України, член-кореспондент НАН України Ігор Єгоров одразу зазначив, що «хотів би трохи посперечатися». Він нагадав, що методика атестації ЗВО була створена на основі методики оцінювання НАН (а останню було створено на основі аналогічної німецької методики для оцінювання наукових установ Асоціації ім. Лейбніца). «Ідея нашої методики не в тому, щоб перерозподілити гроші. Ми хотіли виявити проблеми й розробити заходи щодо реформування окремих установ і НАН в цілому. Чи вдалося це повною мірою? Напевно, ні. Але все ж за результатами оцінювання ми скоротили понад 6% наукових установ», — пояснив Ігор Юрійович.

Також за результатами оцінювання було проведено внутрішню реорганізацію деяких інститутів. «Планували реорганізувати чимало установ, але не все вдалося», — наголосив завідувач Офісу оцінювання.

Потрібно трохи рішучості

Зокрема, Офіс оцінювання рекомендував об'єднати два інститути математики, які розміщені у Львові, та два інститути, які виконують історичні дослідження. «Президія академії була «за». А потім почався тиск, і

через народних депутатів, і через інші структури: мовляв, ну як це можливо?» — розповів Ігор Юрійович.

Науковець переконаний, що об'єднати ці інститути — абсолютно логічно. Але, на жаль, коли справа доходить до ухвалення рішень, усе зупиняється. «У нас є, наприклад, Інститут проблем штучного інтелекту, який підпорядковується МОН і НАН. Академія написала листи, що цей інститут не потрібен, але ліквідувати його не можемо. Тому, коли йдеться про закриття чи об'єднання установ — потрібні рішучі заходи», — наголосив пан Ігор.

Про важливість довіри

На думку співзасновниці проєкту «Наука в небезпеці» (Science at Risk) Юлії Безвершенко, наукова спільнота зацікавлена, щоб кошти йшли тим, хто продукує якісний науковий продукт і здатний розвиватися. І саме оцінювання наукової діяльності й розподіл коштів за цими результатами дасть змогу уникнути «зрівнялівки».

Оцінювати можна інституції (інфраструктуру, потенціал, людський капітал), проєкти (команду, ідею, спроможність) та людей (наукову продукцію).

— Найоптимальніше — оцінювати підрозділ, це дає можливість оптимізувати роботу установи, — продовжила думку пані Юлія.

— Але на державному рівні таке оцінювання вимагатиме дуже багато коштів, часу й експертів. Тому розмова про дизайн оцінювання — це завжди розмова про оптимізацію виділених на оцінювання ресурсів.

Важливо також, які «посили» несе методика. На думку Юлії Безвершенко, якісна методика оцінювання допомагає змінювати поведінку вчених.

Оцінювання, які вже відбулися, на думку пані Юлії, потрібно проаналізувати, з'ясувати, які їх «плюси» й «мінуси». Ці методики варто змінювати й поліпшувати, «щоб до них була довіра і, базуючись на цій довірі, можна було ухвалювати рішення щодо фінансування».

На думку науковиці, потрібно звернути увагу на всі його складові: дизайн методики (критерії, хід оцінювання, залученість експертів), експертизу (які люди залучені), цифрові інструменти та інституційне забезпечення. «Інституційний підхід дає змогу підвищити якість. У багатьох країнах міністерства залишають за собою розроблення політики, а впровадження доручають спеціалізованим інституціям», — зазначила вона. Саме таку, окрему інституцію, що опікуватиметься питаннями оцінювання, на думку пані Юлії, потрібно створити й в Україні.

Втім, ідею створити окрему наукову установу підтримали далеко не всі учасники дискусії. Зокрема, Ігор Єгоров наголосив, що не знає, «що нового ця установа зможе зробити щодо оцінювання організацій». «Це буде «наукове НАЗЯВО», — переконаний вчений.

Розподіл коштів — не вручну

Чи залишиться в майбутньому одна методика оцінювання? Чи для наукових установ і ЗВО вони повинні бути різними?

— Я вважаю, що ми приречені створити єдину систему атестації наукових установ і закладів вищої освіти, — відповів на це запитання Денис Курбатов. — А результати атестації потрібно враховувати під час розподілу фінансування. І це має відбуватися максимально автоматично.

Заступник міністра нагадав, що до того, як була впроваджена формула додаткового фінансування університетів, кошти розподіляли в «ручному режимі» чиновники міністерства. «Розподіляти мільярди гривень силами міністерства, директорату, в якому це роблять троє людей, ризиковано», — зазначив Денис Ігоревич.

З тим, що методика має бути лише одна, згоден і президент Інституту відкритої науки та інновацій, співголова CoARA Chapter Ukraine Олександр Березко. На його думку, «існування різних методик означає, що система не розуміє, чого хоче. Потрібна одна методика і чіткі критерії (відхід від кількісних показників і більший фокус на якісних)».

Присутні також поцікавилися, що краще оцінювати — великі інститути чи окремі підрозділи? (І, відповідно, як розподіляти кошти — на всю установу чи на її відділи?)

На це запитання Денис Курбатов відповів, що будь-яке оцінювання вимагає часу й ресурсів, і «дійти» до рівня відділу досить складно. «Гадаю, майбутнє — за атестацією за науковими напрямками (природничих, гуманітарних, технічних наук тощо)», — зазначив він.

На його думку, найкращий спосіб отримати додаткове фінансування на рівні відділу — це подати заявку на конкурс і виграти грант.

«Невже ви хочете, щоб це було прописано не в рамках автономії закладу, а одразу центральним органом виконавчої влади?», — поставив Курбатов зустрічне запитання. І додав, що якщо керівник не підписує заявку на грант, то варто задуматися: хто його обирає, який за ним контроль? Бо жодне міністерство не зможе «прописати», як рухаються кошти до конкретного науковця.

Підготувала Світлана ГАЛАТА
([вгору](#))

Додаток 9

04.09.2023

На якісні й проривні проєкти, гроші – знайдуться

Які переваги грантового фінансування? Яким має бути співвідношення грантового і базового фінансування? ([Національний фонд досліджень України](#)).

Публічну дискусію щодо цих питань провели ініціатори проєкту «Дійсна наука» та Платформи «Будні науки».

У дискусії взяли участь викладачі закладів вищої освіти, вчені з наукових установ, представники Міністерства освіти й науки, Національної академії наук та Національного фонду досліджень України, громадські активісти.

Необхідність збереження базового фінансування заступник Міністра освіти і науки України Денис Курбатов пояснив на прикладі університетів (наукові дослідження в цих закладах фінансуються за кошти конкурсів МОН, НФДУ, міжнародних грантів тощо). «Якщо в тебе є лабораторія і ти не виграв, наприклад, конкурс МОН, то 1 січня 2024 року постане питання: що робити з людьми? Вони класні науковці, але саме в цей момент конкурсного фінансування немає. Тому повинно «включитися» базове фінансування (на 3-5 років). Науковці зможуть продовжити роботу і, водночас, активно подаватися на конкурси, шукати додаткове фінансування», – висловив свою думку Денис Ігорович.

У наукових установах НАН України та галузевих академій, на думку заступника міністра, обсяг конкурсного фінансування має зростати, – щоб колективи, які продукують якісну наукову продукцію, мали більше можливостей залучити кошти за допомогою конкурсного фінансування. «Але повністю відмовитися від базового фінансування не можна», – наголосив Курбатов.

Свою позицію щодо грантового фінансування висловила й виконавча директорка Національного фонду досліджень України Ольга Полоцька. Вона нагадала, що Фонд – молода грантова установа, створена за зразком кращих міжнародних фондів. Фонд надає дуже достойне фінансування, тому «ставки» у конкурсах високі. «Я б не працювала у Фонді, якби не була переконана, що ми надаємо прекрасні можливості. Але за них треба боротися», – наголосила Ольга Олександрівна.

Вона розповіла, що не раз бачила, як «зрівнялівка» демотивує активних й ініціативних людей.

Для того, щоб найкращі, найспроможніші команди мали можливість отримати гідне фінансування, і було створено Фонд.

Ольга Полоцька зазначила, що Фонд чує критичні зауваження на свою адресу і робить усе, щоб удосконалити свою роботу. «Але хочу наголосити: якщо науковці пропонують ті чи інші зміни – не досить написати про це у соцмережах, потрібно створювати робочі групи, брати участь у громадських обговореннях, вносити пропозиції, комунікувати з органами влади. Тобто потрібно вибудовувати систему діалогу, взаємовідносин і розуміння», – зазначила виконавча директорка.

Ольга Полоцька розповіла також, що під час вибудовування дизайну ініціативи «Міжнародне багатостороннє партнерство для забезпечення стійкості системи освіти і науки в Україні (IMPRESS-U)», фахівці НФДУ й науковці з європейських наукових фондів запитували у колег з Національного наукового фонду США (NSF): яка максимальна сума гранту? Американці відповідали, що не обмежуватимуть «стелю»

фінансування. Зрештою, домовилися і орієнтовну суму визначили. «Американці кажуть: «Якщо будуть якісні, проривні проекти, і гроші на них – будуть», – наголосила Ольга Олександрівна.

Тобто на першому місці є якість досліджень та актуальність наукових ідей. Проекти, які подають вчені, мають бути важливими для відбудови країни й розвитку суспільства. На такі проекти фінансування – знайдеться.

([вгору](#))

Додаток 10

28.09.2023

Пережити війну, підтримати науку: як продовжуються дослідження в Україні

Журналіст Міжнародної наукової ради (*International Science Council*) поспілкувався з Романом Явецьким, керівником відділу кристалічних матеріалів складних сполук Інституту монокристалів НАН України. Під керівництвом Романа науковці інституту виконують проєкт «Новітні та традиційні ІЧ-прозорі кераміки складної архітектури для екстремальних умов експлуатації» за підтримки грантового фінансування НФДУ ([Національний фонд досліджень України](#)).

Команда є однією з близько 80% українських вчених, які все ще перебувають у країні і продовжують дослідницьку роботу, незважаючи на постійну загрозу, зруйновану інфраструктуру та втрачене фінансування. – Робота таких вчених, як команда Романа Явецького та інших дослідників по всій країні, життєво важлива для майбутнього України, – каже виконавчий директор НФДУ Ольга Полоцька. – Якщо не буде припливу молоді або станеться перерва в дослідженнях і комунікації, це буде екзистенційною загрозою для України.

Детальніше про те, як Україна готується до післявоєнного відновлення, зміцнюючи стійкість науки, читайте на сайті [International Science Council](#).

([вгору](#))

Додаток 11

11.09.2023

Сененко А.

Оборона «у метали» й «у головах»: як держава має підтримувати та розвивати вітчизняний науковий потенціал

<...> **Від успіху вітчизняної науки залежить успіх оборонної промисловості** ([Українська правда](#)).

Зараз існує багато соціологічних опитувань, які показують, що все менше і менше українців планують повертатися з-за кордону: вони там інтегруються, вчать мови, знаходять роботу, віддають дітей у школи та

садочки. **Але якщо говорити про науковців, то ситуація взагалі катастрофічна.**

Коли виїжджають громадяни інших професій, дуже часто їм доводиться працювати на менш оплачуваних роботах. Коли виїхали науковці, наші міжнародні партнери запустили купу програм підтримки релокованих спеціалістів, зокрема, на базах західноєвропейських університетів. **Нашим фахівцям вже важко буде повернутися в Україну,** тому що їм запропонували дуже хороші умови за кордоном. І не варто забувати, що їхня фінансова мотивація там на порядок вища.

Якщо ми хочемо, щоб у нас технології, і оборонні зокрема, були на рівні розвинених країн, то уже зараз маємо знову почати нормально **фінансувати фундаментальну науку.** Лише такі дослідження дають підґрунтя для технологій майбутнього.

Зараз запущені оборонні науково-дослідні програми, але їх масштаби недостатні. Такі програми були і раніше, але держава не приділяла цьому достатньої уваги та фінансування. При цьому, багато науковців працюють з власної ініціативи як волонтери – роблять "кровоспас", протиопікові пов'язки, інші потрібні для військових речі.

З одного боку я реально вважаю, що найголовніше завдання зараз для усіх – **це перемога.** Але з іншого – розумію, що науковці мають виконувати свою роботу добре і **наука має розвиватися.** Це допоможе нам успішно протистояти величезній, скаженій країні, яка знаходиться поруч і, що важливо, нікуди не подінеться.

Перш ніж щось змінювати, треба провести аудит української науки

Потрібне реальне **бажання держави розвивати науку.** Для цього є всі можливості, насамперед – законодавчі. Закон "Про наукову та науково-технічну діяльність" чітко регулює, скільки відсотків ВВП має витратитись на наукову галузь, яка має бути зарплата молодшого наукового співробітника тощо.

Держава має вийти на діалог і **зрозуміло артикулювати науковцям, що їх очікує найближчим часом,** які будуть державні програми відновлення інфраструктури, підвищення фінансування наукової сфери, тому що без фінансування у галузь не прийде молодь, а також не повернуться в країну ті, хто вимушено виїхав через війну.

Крім цього, потрібно **надати зрозумілий план дій:** що ми робимо далі? Як ми плануємо відновлювати науку? І в тому числі проводити консультації, наради з міжнародними партнерами, щоб більше ресурсів спрямовувалося на відбудову наукової інфраструктури в Україні.

Першочергово ми маємо зрозуміти, що у нас залишилося? Потім треба припинити фінансувати імітацію науки та зробити якісний перерозподіл коштів. Так, в Україні **суттєво недофінансовували математичні та природничі галузі науки,** які після повномасштабного вторгнення показали свою значущість. У гуманітарній сфері також потрібно навести лад –

наприклад, розробляти національні комунікаційні стратегії, щоб наші громадяни нарешті зрозуміли, що таке є Росія.

Ще до повномасштабного вторгнення я бачив, що на YouTube з'явилися приватні ініціативи – історичні пізнавальні канали, на яких розповідають як про актуальні події історії, так і сьогодення. Важливе значення має й книгодрукарство, яке потрібно підтримувати. Все це має бути поставлене на державний рівень. По суті це також оборона, але не в "металі", а в "головах".

Впоратися за "два-три тижні" не вийде

Загалом, я уявляю Україну освіченою і "зубатою". Ми маємо стати країною, яку мають поважати усі. Нас поважають поляки, представники країн Балтії, тому що вони бачать, що **Україна себе відстоює**. Всі причетні до агресії проти України мають розуміти, що всіх їх знайдуть і всі вони будуть покарані.

Ми будемо дуже стійкою країною, яка думає на десятиліття наперед, яка припинить розпродавати свій науковий потенціал, яка вкладається в своє суспільство та в щасливе дитинство підрастаючого покоління.

([вгору](#))

Додаток 12

21.09.2023

КНУ – лідер серед українських ЗВО за версією QS World University Rankings: Europe 2024

КНУ увійшов до ТОП-300 найкращих університетів Європи, посівши **263** місце за 12 показниками: *репутація серед роботодавців, показник працевлаштування, академічна репутація, співвідношення викладач/студент, кількість цитувань на одну публікацію, студенти по обміну (прийом), кількість іноземних викладачів, міжнародна дослідницька мережа, кількість іноземних студентів, студенти за обміном (відрядження), кількість публікацій на одного викладача, сталість* ([Світ](#)).

Варто відзначити, що за показниками «репутація серед роботодавців» та «працевлаштування» Шевченків університет потрапив у **ТОП-100**, посівши **90 та 99** місця відповідно.

Загалом до першого європейського рейтингу потрапили **688 університетів**. Україну представлено відразу **31 закладом вищої освіти**, **9** з яких проанжовано за всіма вищезгаданими показниками.

До **ТОП-10** українських університетів окрім **КНУ імені Тараса Шевченка** увійшли: *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (298), Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (316), Національний університет «Львівська політехніка»(393), Львівський національний університет імені Івана Франка (413), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (416), Сумський*

державний університет (434), Національний університет «Києво-Могилянська академія» (462), Харківський національний університет радіоелектроніки (469), Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (501 – 510).

У підрейтингу університетів [Східної Європи](#) КНУ імені Тараса Шевченка посідає **16 місце** серед **133 закладів вищої освіти** регіону.

([вгору](#))

Додаток 13

19.09.2023

Зеленіна О.

Яка сучасна освіта потрібна Україні? Експертиза «Громади»

І ось напередодні нового навчального року **віце-прем'єр-міністр України, міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров** анонсував новий підхід до управління системою освіти ([Gromada Group](#)).

- Світ не стоїть на місці. Технології змінюють актуальність професій. Освіта та наука потребують трансформації. Потрібні сміливіші та швидші зміни, щоб наші діти здобули знання, які відповідають викликам сучасності, – наголосив Федоров.

І додав, що з першого дня існування Мінцифри освіта була для його минулої команди важливим напрямом роботи. При цьому розповів про запуск нових освітніх платформ, запровадження предметів з підприємництва у закладах освіти, забезпечення частини навчальних закладів швидкісним інтернетом, зокрема Wi-Fi в укриттях тощо.

Зазначимо, що вперше за реформування освіти береться, скажімо так – чиновник-технократ, підприємець, ініціатор електронного сервісу державних послуг Дія. Наймолодший міністр в історії української політики.

Ключові вектори за Федоровим

Новий підхід до управління системою освіти. Тотальна боротьба з бюрократією

Заклади освіти мають залучати талановитих викладачів за гідну оплату праці та навчати їх нового. Потрібно надати свободу управління ефективним менеджерам для реалізації змін. Окрема роль відведена розвитку англійської мови, цифрових навичок, підприємництва. Важливе також відкриття можливостей для талановитих науковців, грантове й швидке фінансування проектів.

Цифровізація. Планують також розширення Дії на освітній напрям, круті сервіси для школярів, студентів та батьків. Для викладачів передбачили розвиток онлайн-системи для роботи з контентом, створення платформи для управління освітніми процесами та отримання даних для ухвалення якісних управлінських рішень.

Розроблення та впровадження стратегії розвитку інновацій України майбутнього

У цьому віцепрем'єр бачить відповідь на питання, як розвивати інновації в найближчі 3 – 10 років, щоб українці створювали мільярдні компанії та конкурували з технологічно розвиненими країнами.

Ці вектори «Громада» вирішила обговорити з експертками, які роблять вагомий внесок у розвиток освіти. Причому кожна – в унікальній ролі.

[Читати повний текст](#)

([вгору](#))

Додаток 14

29.09.2023

Внесено зміни до Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті України Національній академії наук

Метою затвердження постанови Кабінету Міністрів України є удосконалення механізму розподілу коштів, які спрямовуються на підтримку пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок в межах бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень».

Передбачається, що видатки за напрямом використання бюджетних коштів «Підтримка пріоритетних для держави наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок» будуть спрямовувати на проведення переважно прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок (їх частка має становити не менше 70 % загальної кількості робіт), з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку та відповідно до законодавчо визначених пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки.

Пріоритетні напрями досліджень і розробок, за якими надаватиметься підтримка в межах бюджетної програми, кожні два роки конкретизуються НАН України. Розподіл коштів буде здійснюватися на конкурсній основі.

Кошти будуть надавати науковим підрозділам НАН України, які за результатами оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України відповідно до Методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ Національної академії наук України віднесені до категорії А (мають вагомий науковий та практичний результати своєї діяльності, визнані на міжнародному та найвищому національному рівні).

Реалізація постанови Кабінету Міністрів України дозволить підвищити ефективність використання бюджетних коштів за бюджетною програмою і забезпечити концентрацію фінансових ресурсів на підтримку найважливіших для держави досліджень і розробок.

([вгору](#))

29.09.2023

Уряд затвердив перелік із 32 науково-технічних (експериментальних) розробок у межах виконання державного замовлення на науково-технічну продукцію

Міністерство освіти і науки України щорічно формує на конкурсних засадах перелік науково-технічних (експериментальних) розробок в межах виконання державного замовлення. Цей перелік затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до статті 57 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Урядовим рішенням затверджено перелік з **32 науково-технічних розробок** із загальним обсягом фінансування у 2023 році **40 421,0 тис. грн**, з яких:

- **18 розробок, виконання яких розпочато у 2022 році та буде завершено у грудні 2023 року, загальний обсяг фінансування у 2023 році – 29 355,6 тис. грн;**
- **14 розробок відібрано за результатами конкурсного відбору у 2023 році, з загальним обсягом фінансування у 2023 році – 11 065,4 тис. грн.**

Науково-технічні (експериментальні) розробки спрямовані на отримання науково-технічного (прикладного) результату, доведеного до стадії практичного використання, для забезпечення розвитку економіки, суспільства, зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень, зокрема через розроблення технологій подвійного призначення.

([вгору](#))

26.09.2023

Уряд урегулював питання державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності

([Урядовий портал](#)).

Також зазначеним актом встановлено, що до 01 червня 2024 року:

- наукову установу, яка пройшла державну атестацію та за її результатами віднесена до I, II, III або IV класифікаційної групи, вважають такою, що пройшла державну атестацію до кінця строку, визначеного для відповідної класифікаційної групи;
- заклад вищої освіти, який пройшов державну атестацію за науковим напрямом відповідно до Порядку проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності та за результатами віднесений до кваліфікаційної

групи А, Б або В за відповідним напрямом, вважається таким, що пройшов за ним державну атестацію до кінця строку, визначеного для відповідної кваліфікаційної групи.

Проходження науковою установою чи закладом вищої освіти державної атестації є важливим для тих наукових установ та закладів вищої освіти, які внесені або претендують на внесення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, оскільки воно є обов'язковою умовою включення наукової установи чи закладу вищої освіти до зазначеного Реєстру.

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2023 р. № 1025 [«Деякі питання державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової \(науково-технічної\) діяльності»](#)

(вгору)

Додаток 17

15.09.2023

Внесено зміни до складу Національної ради України з питань розвитку науки і технологій

Відповідне рішення ухвалили на засіданні уряду 15 вересня 2023 року ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Зміни, які передбачені ухваленим розпорядженням, стосуються викладення складу Адміністративного комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій в новій редакції, що пов'язано з достроковим припиненням сімома членами Адміністративного комітету своїх повноважень у зв'язку зі звільненням їх з обійманих посад, зміною посади Журавля Володимира Андрійовича у зв'язку з обранням його президентом Національної академії правових наук України та введенням до складу Адміністративного комітету Лісового Оксена Васильовича – міністра освіти і науки, голови Адміністративного комітету, Курбатова Дениса Ігоровича – заступника міністра освіти і науки, заступника голови Адміністративного комітету, Грищака Дмитра Вікторовича – заступника міністра з питань стратегічних галузей промисловості з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, Дуброва Сергія Олександровича – першого заступника міністра охорони здоров'я, Кіндратова Віталія Зіновійовича – заступника міністра економіки, Краснолуцького Олександра Васильовича – першого заступника міністра захисту довкілля та природних ресурсів, Павлюка Олександра Олексійовича – першого заступника міністра оборони, Шугалія Дениса Анатолійовича – першого заступника голови Фонду державного майна.

Також уряд вніс зміни у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 року № 520 «Про затвердження складу Національної ради з питань розвитку науки і технологій», що стосуються

оновлення частини персонального складу Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій, що здійснюється один раз на два роки через проведення конкурсу обрання членів Наукового комітету Ідентифікаційним комітетом з питань науки.

До складу Наукового комітету зі строком повноважень на чотири роки увійшли:

- Андрущак Анатолій Степанович – завідувач кафедри Національного університету «Львівська політехніка», доктор технічних наук, професор;
- Антонюк Олександра Вікторівна – провідна наукова співробітниця Інституту математики Національної академії наук України, докторка фізико-математичних наук, старша дослідниця;
- Бахмат Наталія Валеріївна – завідувачка кафедри Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, докторка педагогічних наук, професорка;
- Берцик Петер Петерович – завідувач відділу Головної астрономічної обсерваторії Національної академії наук України, доктор фізико-математичних наук, старший науковий співробітник;
- Виноградова Оксана Миколаївна – заступниця директора з наукової роботи Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного Національної академії наук України, докторка біологічних наук, старша наукова співробітниця;
- Вовк Руслан Володимирович – декан факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України;
- Демченко Віктор Олексійович – заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут морської біології НАН України», доктор біологічних наук, старший дослідник;
- Корчин Олександр Юрійович – завідувач відділу Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» Національної академії наук України, доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент Національної академії наук України, старший науковий співробітник;
- Осташ Богдан Омелянович – головний науковий співробітник кафедри Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор біологічних наук, доцент;
- Федонюк Тетяна Павлівна – керівниця науково-навчального центру Поліського національного університету, докторка сільськогосподарських наук, професорка;
- Черноус Анатолій Миколайович – проректор з наукової роботи Сумського державного університету, доктор фізико-математичних наук, професор;

- Шевчук Оксана Олегівна – начальниця відділу Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, докторка медичних наук, професорка.

Реалізація зазначених нормативно-правових актів матиме позитивний вплив на сферу наукової і науково-технічної діяльності загалом, оскільки вони спрямовані на забезпечення ефективної роботи Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

Нагадаємо, що Національна рада України з питань розвитку науки і технологій є чинним консультативно-дорадчим органом, що утворено при Кабінеті Міністрів України з метою забезпечення ефективної взаємодії представників наукової громадськості, органів виконавчої влади та реального сектору економіки у формуванні й реалізації єдиної державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Національна рада складається з Наукового та Адміністративного комітетів, які є її робочими колегіальними органами, що представляють інтереси наукової громадськості та органів виконавчої влади і реального сектору економіки відповідно.

([вгору](#))

Додаток 18

13.09.2023

Оголошено конкурс проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.09.2023 № 1113 розпочинається конкурсний відбір проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, виконавцями яких є заклади вищої освіти та наукові установи, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Виконання робіт розпочнеться у 2024 році за кошти державного бюджету за бюджетною програмою «Наукова і науково-технічна діяльність закладів вищої освіти та наукових установ» (КПКВК 2201040).

Основні новації конкурсу:

- орієнтація на пріоритетну тематику з переліку основних наукових (науково-технічних) проблем ключових міністерств, державних служб та органів для вирішення реальних проблем оборони, безпеки, економіки та суспільства України;
- проведення конкурсу у новому модулі Національної електронної науково-інформаційної системи <https://nauka.gov.ua>, яка зокрема дає можливість чіткої ідентифікації проєктів / учених / експертів та захисту

даних через ЄЦП,
BankID або Дія.Підпис;

- автоматичний розподіл проєктів між експертами та розсилка експертних висновків керівникам проєктів до їхніх електронних кабінетів після завершення конкурсу;
- збільшення ваги оцінок змістовної частини проєктів;
- визначення принципів розподілу фінансування між секціями, враховуючи необхідність підтримки стратегічно важливих галузей для економіки України та підвищення її обороноздатності;
- визначення принципів і механізмів залучення Комісії з етики експертів;
- спрямованість на вчасне проведення конкурсного відбору, що має дати можливість почати фінансування проєктів з початку 2024 р.

Конкурс проводиться у два етапи:

- перший етап відбудеться у ЗВО/НУ з 12 вересня до 12 жовтня 2023 року;
- другий етап відбудеться у Міністерстві освіти і науки України з 12 жовтня до 12 грудня 2023 року.

Проєкти досліджень і розробок необхідно подати для участі в Конкурсі відповідно до форм, розміщених за [посиланням](#).

Результати конкурсного відбору проєктів досліджень і розробок будуть анонсовані до 15 грудня 2023 року.

([вгору](#))

Додаток 19

22.09.2023

Оголошено конкурс проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених

22 вересня 2023 року розпочинається Конкурс проєктів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених (далі — Конкурс), оголошений [наказом](#) Міністерства освіти і науки України від 21.09.2023 № 1143 ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Для участі у Конкурсі до 24 жовтня 2023 року заклади вищої освіти та наукові установи, які ухвалють рішення про участь у Конкурсі, подають проєкти, які відповідають вимогам Положення про Конкурс. Участь можуть брати колективи молодих учених, які працюють або навчаються в університетах чи наукових установах, підпорядкованих МОН. До складу виконавців проєкту можуть входити особи, які є молодими вченими відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Основні новації Конкурсу:

- орієнтація на пріоритетну тематику з переліку основних наукових (науково-технічних) проблем ключових міністерств, державних служб

та органів для вирішення реальних проблем оборони, безпеки, економіки та суспільства України;

- створення та визначення принципів роботи Комісії з етики експертів;
- проведення конкурсу у новому модулі Національної електронної науково-інформаційної [системи](#), яка зокрема дає можливість чіткої ідентифікації проєктів / учених / експертів та захисту даних через ЄЦП, BankID або Дія.Підпис;
- автоматичний розподіл проєктів між експертами та розсилка експертних висновків керівникам проєктів до їхніх електронних кабінетів після завершення конкурсу;
- спрямованість на вчасне проведення конкурсного відбору, що має дати можливість почати фінансування проєктів з початку 2024 р.

Проєкти досліджень і розробок необхідно подати для участі в Конкурсі відповідно до форм, розміщених за [посиланням](#).

Результати конкурсного відбору проєктів досліджень і розробок будуть анонсовані до 22 грудня 2023 року.

Зауважимо, що підтримка молодих учених є одним з пріоритетів МОН України, що нині враховано і у проєкті Державного бюджету України на 2024 р.

[\(вгору\)](#)

Додаток 20

20.09.2023

Комітет з питань молоді і спорту рекомендує Парламенту прийняти за основу та в цілому проєкт Постанови про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України

Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту рекомендував Верховній Раді України прийняти за основу та в цілому проєкт Постанови про припинення використання шрифтів російського походження в роботі Верховної Ради України, (реєстр. № 9606), поданий народним депутатом України Костанкевич І.М. та іншими народними депутатами України, з урахуванням пропозицій Комітету [\(Офіційний вебпортал Верховної Ради України\)](#).

Проєктом Постанови пропонується:

припинити використання шрифтів російського походження, зокрема давньослов'янського шрифту «Іжиця» та похідних від нього, при оформленні документів та у всіх інших випадках в роботі Верховної Ради України;

дати доручення Апарату Верховної Ради України щодо вжиття заходів про припинення використання шрифтів російського походження, зокрема давньослов'янського шрифту «Іжиця» та похідних від нього, в роботі Верховної Ради України;

рекомендувати Президентові України, Кабінетові Міністрів України та іншим державним органам, а також підприємствам, установам та

організаціям припинити використання шрифтів російського походження, зокрема давньослов'янського шрифту «Іжиця» та похідних від нього;

внести зміни до постанов Верховної Ради України: «Про Почесну грамоту та Грамоту Верховної Ради України», «Про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування», «Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти», «Про Премію Верховної Ради України молодим ученим», «Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених - докторів наук», у відповідних положеннях цих Постанов передбачити заміну слів «давньослов'янський шрифт «Іжиця» на слова «шрифт «Volja», створений на основі робіт українського графіка Ніла Хасевича».

Під час обговорення члени Комітету зазначили, що Комітет з питань молоді і спорту у червні цього року розглядав звернення громадської організації «Правозахисна ініціатива» з відповідними пропозиціями та звернувся для надання експертних висновків до Національної академії мистецтв України та Інституту української мови Національної академії наук України. Якщо Національна академія мистецтв України повністю підтримала пропозиції громадської організації «Правозахисна ініціатива», то Інститут української мови НАН України підтримав ідею відмови від використання в Україні російських шрифтів, зокрема й шрифту «Іжиця», та їх заміну шрифтами українських графічних дизайнерів, проте запропонував визначити, що альтернативний шрифт має бути обраний на конкурсних засадах.

Члени Комітету підтримали позицію Інституту української мови НАН України щодо відмови від використання шрифту «Іжиця» та визначення альтернативного шрифту на конкурсних засадах та запропонували врахувати це при ухваленні остаточного тексту Постанови.

[\(вгору\)](#)

Додаток 21

26.09.2023

Конкурс «Європейська ніч дослідників і дослідники в школах 2024–2025» від програми Horizon Europe

Пропозиції мають стосуватися організації Європейської ночі дослідників та реалізації ініціативи «Дослідники у школах» ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

- **Європейська ніч дослідників** орієнтована на широку громадськість, звертаючись і залучаючи людей незалежно від рівня їхньої наукової підготовки, приділяючи особливу увагу молоді та їхнім сім'ям, учням і студентам, а особливо тим, хто не має легкого доступу, тому вони менш схильні брати участь у сферах STEAM (наука, технології, інженерія, мистецтво та математика) або дослідницькій діяльності.

- **Ініціатива «Дослідники в школах»** залучає дослідників до шкіл та інших педагогічних і освітніх центрів для взаємодії з учнями щодо суспільних проблем і ключової ролі досліджень у їхньому розв'язанні. Так учні також безпосередньо дізнаються про дослідницькі проекти й ініціативи, пов'язані з основними пріоритетами ЄС.

Крайній термін подання заявок – **25 жовтня 2023 року**.

Докладніше – на [сторінці Проектного офісу Львівської політехніки у соцмережі Фейсбук](#).

([вгору](#))

Додаток 22

19.09.2023

Програма стипендій Skills4EOSC

Програма покликана стимулювати навчання упродовж життя шляхом обміну знаннями та досвідом між фахівцями з даних у різних установах, сприяти співпраці та участі у відповідних професійних мережах ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Стипендій Skills4EOSC надаються безпосередньо для: 1) підтримки навчання упродовж життя – заохочення фахівців з обробки даних у сфері відкритої науки щодо набуття навичок, пов'язаних із практикою відкритих і чесних даних і керування даними досліджень, сприяння постійному професійному зростанню; 2) розбудови інституційної спроможності – через надання стипендіатам можливості створювати або консолідувати методи відкритих і чесних даних у своїх установах, сприяючи позитивним організаційним змінам; 3) обміну знаннями – надання стипендіатам можливості досліджувати, створювати та ділитися послугами, інструментами й інфраструктурами, пов'язаними з даними Open Science і FAIR; 4) посилення співпраці між установами, заохочуючи участь у відповідних професійних мережах, створюючи активну спільноту професіоналів із обробки даних.

Пропонується три форми стипендій. Перша – проект, запропонований стипендіатом (стипендіати можуть запропонувати проект, який відповідає цілям і досвіду приймаючої установи), що дозволяє цілеспрямовано співпрацювати, забезпечуючи вражаючі результати. Друга – приєднання до проекту приймаючої установи, коли стипендіати можуть приєднатися до існуючого проекту, запропонованого приймаючою установою, використовуючи свої навички та знання для просування поточних ініціатив. Третій – стажування з підтримки дослідницьких даних, коли стипендіати беруть участь у стажуванні та повсякденній діяльності, пов'язаній з підтримкою дослідницьких даних, що забезпечує повне розуміння практик управління дослідницькими даними в приймаючій установі. Незалежно від обраної форми, стипендія має підвищувати чи сприяти кар'єрі та поточній ролі стипендіата. Тривалість стипендії може становити один, два або три

місяці. Програма відкрита для всіх професіоналів із обробки даних у сфері відкритої науки, включаючи розпорядників даних та інших осіб, залучених до підтримки даних. Особливо заохочується до подання заявок професіоналів на початку кар'єри. Вимоги до заявників: бути афілійованими з дослідницькою організацією в ЄС або країні, що є асоційованою з ЄС, відповідати правилу мобільності. Заявку на участь можна подати до 31 жовтня 2023 року.

Детальніше: <https://is.gd/05s3jP>, <https://is.gd/3sV6au>
(вгору)

Додаток 23

14.09.2023

Триває приймання документів для участі в конкурсі Fulbright Visiting Scholar Program на 2024–2025 академічний рік

Fulbright Visiting Scholar Program – програма проведення досліджень в університетах США, дослідницьких центрах, бібліотеках, музеях, архівах тощо тривалістю від трьох до дев'яти місяців ([Національний університет «Львівська політехніка»](#)).

У конкурсі можуть брати участь:

- викладачі й дослідники наукових товариств, навчальних та дослідницьких інституцій найвищого рівня (університети, інститути та академії), які на момент подання заявки мають науковий ступінь кандидата наук або доктора філософії / доктора мистецтва, доктора наук;
- дослідники без наукового ступеня з повною вищою освітою (спеціаліст, магістр) із досвідом науково-дослідної роботи не менше семи років й науковим авторитетом у відповідній галузі знань, з наявними публікаціями (статті, монографії або ж розділи у монографіях) у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) наукових фахових виданнях;
- діячі культури й мистецтва, фахівці з бібліотекарства та музейної справи, журналісти та громадські діячі з повною вищою освітою (спеціаліст, магістр), досвідом науково-дослідної роботи не менше семи років, значними професійними досягненнями, науковим доробком в обраній галузі дослідження (статті, монографії або ж розділи у монографіях) у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) фахових наукових виданнях.

Крайній термін подання документів – **15 жовтня 2023 року**.

Умови участі та реєстрація – на [сайті Програми імені Фулбрайта в Україні](#).

[Сторінка Fulbright Ukraine у соцмережі Фейсбук](#)
(вгору)

12.09.2023

Головним дослідником є кандидат фізико-математичних наук Олексій Чистяков ([Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова](#)).

У рамках гранту планується проведення спільних досліджень з науковою групою професора, доктора Петера Беннера з Інституту динаміки складних технічних систем ім. Макса Планка, Sandtorstr . 1, 39106 Магдебург, Німеччина. Дослідження стосуватимуться розріджених структур даних у контексті високопродуктивних обчислень (HPC, high-performance computing) для розв'язання задач лінійної алгебри – адаптивні алгоритми та технології (Researching on sparse data structures in the context of HPC for solving linear algebra problems – adaptive algorithms and technologies).

Цей проєкт є продовженням багаторічних досліджень Відділу чисельних методів та математичного моделювання Інституту. Тривалість виконання досліджень за грантом – 3 роки. Після виконання проєкту директор приймаючого Інституту може призначити дослідника з України до партнерської групи Макса Планка (Max Planck Partner Group). Робота партнерської групи в Україні буде фінансуватись Товариством імені Макса Планка протягом наступних 5 років.

Вітаємо дослідників! Бажаємо успішної реалізації проєкту!
([вгору](#))

13.09.2023

Ярослав Гадзало та Йошіхіко Окабе обговорили перспективи розвитку аграрної науки в Україні та Японії

Під час зустрічі обидві сторони обговорювали поточний стан і перспективи розвитку аграрної науки в Україні та Японії. Однією з ключових тем були інноваційні підходи до вирішення сучасних проблем у галузі сільського господарства, такі як підвищення продуктивності, збільшення стійкості до зміни клімату та покращення якості продукції ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Також обговорювалася можлива співпраця у сферах досліджень та розвитку нових аграрних технологій. Спільні дослідження та обмін досвідом можуть сприяти створенню більш стійких і продуктивних сільськогосподарських систем.

Зустріч також висвітила питання взаємного обміну студентами та вченими між університетами обох країн. Це може сприяти збагаченню культурного досвіду та сприяти розвитку академічної спільноти.

Крім того, враховуючи багаторічну плідну міжнародну наукову діяльність Ярослав Гадзало вручив Йошіхіко Окабе пам'ятну медаль «100 років Національній академії аграрних наук України». Ця нагорода символізує

високу оцінку з боку українських колег та висловлює вдячність за активну участь у підтримці аграрної науки України та поглиблення міжнародних наукових зв'язків.

Зустріч стала не лише важливою подією для подальшого розвитку аграрної науки, але й відзначила дружні та продуктивні стосунки між Україною і Японією у галузі високих технологій та сільськогосподарських інновацій.

([вгору](#))

Додаток 26

28.09.2023

Світом шириться новий штам коронавірусу «Пірола» – в Україні поки не виявили

Він додав, що у МОЗ не виключають появи на території України нового варіанту [коронавірусної](#) інфекції, адже тисячі українців, які вимушено покинули свої домівки через війну, приїжджатимуть або повертатимуться додому з країн, де вже є новий штам ([ukrinform.ua](#)).

Кузін наголосив, що єдиним дієвим способом забезпечення імунітету залишається вакцинація, особливо для людей з хронічними захворюваннями та осіб віком за 60.

У серпні ВООЗ опублікувала оцінку ризику нового штаму коронавірусу «Pirola» як такого, що потребує моніторингу на рівні кожної країни. Новий варіант вірусу (BA.2.86) вперше був зафіксований в Ізраїлі.

На цей час у світі зареєстровано майже 100 тисяч випадків захворювання, спричинених новим варіантом коронавірусної інфекції (зокрема у Великій Британії, США, Південній Африці, Швеції, Франції, Португалії, Канаді, Таїланді, Швейцарії та Австралії).

Найпоширенішими симптомами інфікування є нежить, головний біль, втома, чхання та біль у горлі, рідше — подразнення очей і висипи.

В Україні вакцинацію проти коронавірусу можна зробити безплатно у сімейного лікаря та у пунктах щеплень. Щеплення рекомендуються передусім людям, які мають ослаблений імунітет чи супутні захворювання; вагітним, людям, старшим за 60 років; які перебувають у групі ризику важкого перебігу та смерті внаслідок коронавірусної хвороби.

Загальний рекомендований курс з первинної вакцинації проти COVID-19 та першого бустера — це 3 щеплення. Перший бустер вводять через 5 місяців після первинної вакцинації. Для групи ризику тяжкого перебігу COVID-19 рекомендовано отримати додатковий бустер через 6 місяців від попереднього. Також в Україні дозволена вакцинація проти COVID-19 з 5-річного віку.

([вгору](#))

01.09.2023

Єврокомісія дозволила використання нової COVID-вакцини

«Європейська Комісія сьогодні дала дозвіл для адаптованої [вакцин](#) проти COVID-19, Comirnaty ХВВ.1.5, що була розроблена BioNTech-Pfizer... Це вже третя адаптація цієї вакцини для відповіді на нові варіанти COVID-19», – йдеться у повідомленні ([ukrinform.ua](#)).

Препарат дозволено для застосування з метою вакцинації дорослих, підлітків та дітей віком від 6 місяців. Відповідно до рекомендацій Європейського агентства з лікарських засобів та Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності, дорослі та діти у віці від 5 років, які потребують вакцинації, мають отримати одну дозу, незалежно від їх попередньої історії вакцинації проти COVID-19.

Згідно з висновкою ECDC-EMA, BioNTech-Pfizer адаптувала свою вакцину для протидії штаму ХВВ.1.5 Омікрон. Також очікується, що препарат посилить імунітет проти домінуючих і нових варіантів коронавірусу.

Єврокомісія надала дозвіл на використання вакцини за прискореною процедурою, щоб надати країнам-членам час підготуватися перед початком компанії вакцинації восени та взимку.

«COVID-19 буде з'являтися паралельно із сезонними застудними захворюваннями під час осінньо-зимнього періоду, тож маємо бути до цього готовими. Ця потенційна подвійна загроза наражає на підвищений ризик уразливих людей... Вакцинація залишається найбільш ефективним інструментом для протидії вірусу, тож я закликаю всіх, особливо найбільш вразливих категорії людей, керуватися науковими рекомендаціями та зробити щеплення якнайшвидше», - заявила єврокомісар з питань охорони здоров'я Стелла Кіріакідес.

([вгору](#))

15.09.2023

НАН УКРАЇНИ УХВАЛИЛА ПОСТАНОВУ «ПРО ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ РУЙНУВАННЯ ГРЕБЛІ КАХОВСЬКОЇ ГЕС»

Науковці Інституту гідробіології НАН України провели комплекс досліджень з якісного й кількісного оцінювання екосистемних трансформацій, спричинених руйнацією греблі ГЕС і подальшого перебігу цієї катастрофи та її можливих негативних наслідків для навколишнього середовища ([Укргідроенерго](#)).

«Знищення 6 червня ц.р. греблі Каховської ГЕС за оцінкою військових відбулося через її мінування та підриг окупаційними військами РФ. Як

результат у зоні лиха опинилося понад 16 тис. людей та 80 населених пунктів. Руйнування греблі призвело до значних людських жертв та масштабної екологічної катастрофи і має всі ознаки воєнного злочину та екоциду», - йдеться у Постанові.

У документі зазначається, що внаслідок осушення та фрагментації Каховського водосховища сталася катастрофічна загибель багатьох водних рослин і тварин.

Науковці акцентують увагу, що внаслідок підриву ГЕС насамперед було знищено молодь риб. Загалом постраждали популяції понад 70 видів риб, серед яких 18 є червонокнижними. Також фахівці допускають можливість вторинного забруднення води Дніпра та водоносних горизонтів.

Дослідження науковців виявило фрагментацію Каховського водосховища на 5-8 великих водойм, об'єднаних течією старого русла Дніпра, 15-20 середніх та великих водойм, що втратили прямий зв'язок із Дніпром, й декілька сотень середніх і малих відокремлених водойм.

Фахівці Інституту гідробіології запропонували ряд можливих заходів зі зменшення негативних явищ від підриву греблі Каховської ГЕС, а також пропозиції щодо вирішення питання про подальшу долю Каховського гідровузла.

*З документом можна ознайомитись на [сайті НАН України](#).
(вгору)*

Додаток 29

14.09.2023

Тепер уже точно: територія Каховського водосховища – не пустеля

Про це йдеться у ґрунтовному матеріалі texty.org.ua ([МИГ](#)).

Експерт з просторового моделювання біорізноманіття Української природоохоронної групи, молодший науковий співробітник Інституту зоології ім. І.І.Шмальгаузена НАН України **Григорій Коломицев** розповідає про підготовлену ним карту стану рослинності на території колишнього Каховського водосховища

Григорій Коломицев: Неодноразово можна було почути прогнози, що територія Каховського водосховища перетвориться на пустелю. Певно, настав час спростувати їх не лише словами, а обґрунтовуючи конкретними даними спостережень. Для цього я взяв відносно свіжі супутникові знімки й на їх основі здійснив комплексну оцінку, як після осушення на території водосховища почала відтворюватися рослинність.

Згідно з моїми підрахунками на основі супутникових знімків, нині під водою залишилася менш ніж п'ята частини тієї поверхні, яка раніше була вкрита водою. До теракту на ГЕС водне дзеркало Каховського водосховища становило 2,1 тис. км кв., але вже на 19 серпня під водою перебуває лише 382 км кв. Відповідно, все інше, а це понад 1,7 тис. км кв. стало суходолом. На цій території утворилися зовсім інші, нові екосистеми.

Голий ландшафт зазеленів

Для оцінювання рослинності було взято вегетаційний індекс NDVI – показник, що характеризує щільність рослин на певній території. Цей індекс широко використовують аграрії для моніторингу й оцінювання продуктивності власних полів.

Діапазон значень індекса варіює від невеликих від’ємних чисел до максимуму – одиниці. Ці значення відповідають ступеню озелененості території. Якщо значення нуль чи близьке до нього — на території рослинність відсутня. Значення 0,74 відповідає дуже щільній зеленій рослинності – наприклад тропічному лісу.

За короткий час від моменту підриву ГЕС повністю голий ландшафт зазеленів, і тепер значення вегетаційного індексу в середньому становить 0,18. Це значення, яке відповідає трав’янистій рослинності. Можливо, вона не надто густа, але вона вже є.

Звичайно, показники відтворення рослинності на різних ділянках колишнього Каховського водосховища відрізняються. Маємо розуміти, що умови для формування рослинності були різними. Десь вода зійшла давно, десь зовсім недавно, а десь вона досі залишається. Не всюди однаково легко потрапляло насіння рослин із суміжних ділянок суходолу. Відповідно, це накладає свої особливості щодо видів рослин і тривалості їх розвитку.

Більшість території – трав’яна й чагарникова рослинність

Якщо інтерпретувати окремі класи рослинності за значеннями індексу, то більшість території становить трав’яна й чагарникова рослинність. На неї припадає майже 60 відсотків суходолу. Ще 13 відсотків – відносно щільна рослинність, на карті її позначено темно-зеленими плямами переважно вздовж русла Дніпра й неподалік колишнього берегу водосховища. Фактично можна говорити про формування там рослинного покриву, схожого на ліс. Можна припустити, що основу покриву там можуть становити паростки верболозів. І ще 28 відсотків – це території з поки що мінімальною кількістю рослинності. Тут варто не забувати, що з моменту виникнення суходолу на цих територіях минуло лише 2,5 місяці, як вже зазначалося, темпи його формування були неоднаковими в різних місцях, тому, думаю, тут у нас ще все попереду.

Сьогодні ми маємо старт екосистем суходолу в районі Каховського водосховища майже з нуля. Але було зрозуміло, що процес зростання рослинності запуститься одразу, не буде якихось велетенських безплідних ділянок суші на невизначений час. На колишнє дно водосховища потрапляло насіння рослин, воно проростало і проростатиме. Зараз ми можемо впевнено говорити, що там активно розвивається рослинність.

У майбутньому – річкова заплава

Що буде далі? У разі невтручання людини у природні процеси ми зможемо й далі спостерігати цікавий процес, який в екології називають сукцесією. Він полягає в поступовій і незворотній заміні одних угруповань видів на інші. Спочатку на місці осушеного дна водосховища з’являються

рослини, які розвиваються найшвидше. Якщо порівнювати цю ситуацію із зораним полем, то найшвидше там проростають бур'яни. Та потім за ними підуть ті рослинні угруповання, які будуть пристосованішими до наявних умов і стійкішими. Урешті, за кілька стадій, що триватимуть роками, сформуються угруповання, які є типовими, рідними для цього середовища. Чого там точно не буде – то це пустелі.

І врешті, така територія може перетворитися на типову річкову заплаву – з лугами і старицями, наповненими водою й оточеними деревами. Пригадаймо мальовничу, широку заплаву Десни – єдиної великої річки в Україні, яку не було зарегульовано, – там у нас і луки, і старі русла річок, де зберігається вода, і піщані ділянки іноді трапляються. На місці Каховського водосховища теж можуть сформуватися схожі природні ландшафти, але в значно більшому масштабі.

([вгору](#))

Додаток 30

04.09.2023

Науковці Інституту електрозварювання ім. Є.О.Патона реалізують проєкти за фінансування Національного фонду досліджень України

Перший проєкт – «Розробка технології дистанційної діагностики пошкоджених великогабаритних об'єктів на основі застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та фотограмметрії». Науковий керівник – заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О.Патона академік НАН України **Леонід Лобанов** ([Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України](#)).

Метод дистанційної діагностики інфраструктурних об'єктів за допомогою БПЛА у порівнянні з традиційними методами є більш ефективним, точним та безпечним для інспекторів. Сьогодні в Україні є програмне забезпечення для керування польотом БПЛА, отримання фотографій та побудови тривимірних моделей будинків та рельєфу, проте відсутні комплексні системи для автоматичного виявлення проблемних ділянок досліджуваних об'єктів і класифікації видів дефектів та пошкоджень великогабаритних конструкцій.

Виконавці проєкту вже мають значний досвід у дослідженні технічного стану відповідальних зварних конструкцій різного призначення із використанням БПЛА. Було обстежено більше ніж 2000 одиниць обладнання та інфраструктурних споруд авіакосмічної, енергетичної, будівельної, нафтохімічної галузей.

У рамках виконання нового проєкту науковці розробляють ефективну та точну технологію дистанційної діагностики пошкоджених великогабаритних об'єктів з використанням БПЛА, штучного інтелекту, фотограмметрії та неруйнівного контролю. Ця технологія дозволить автоматизувати процес виявлення та класифікації дефектів у конструкціях великогабаритних споруд,

підвищити точність та ефективність дослідження, посилити безпеку таких об'єктів.

Отримані дані будуть унікальними і важливими, особливо при впровадженні створених нейронних мереж для інтелектуального пошуку дефектів великогабаритних конструкцій.

Розроблена технологія може бути використана для створення систем моніторингу стану споруд, що дозволить виявляти дефекти та пошкодження ще на ранніх стадіях їхнього розвитку, забезпечуючи тим самим своєчасне та ефективне усунення проблем. Також результати проекту сприятимуть скороченню процесу відновлення й обслуговування об'єктів, зниженню витрат на їх дослідження і ремонт, підвищенню їхньої безпеки та надійності, а також ефективного плануванню та проектуванню нових великогабаритних споруд.

Другий проєкт – **«Розробка антимікробних пакувальних біополімерних матеріалів і технології їх зварювання для довготривалого зберігання харчових продуктів»**. Науковий керівник – завідувач відділу зварювання пластмас доктор технічних наук **Максим Юрженко**.

Питання якості та безпеки харчових продуктів є однаково важливим для промислових виробників, торгівельних підприємств і споживачів. Особливо актуальним це питання стало під час війни, коли постала необхідність забезпечення якості продуктів в умовах тривалих відключень електроенергії та у польових умовах на фронті.

Наразі більшість пакувальних матеріалів для харчових продуктів виготовляється на основі полімерів нафтохімічного походження. Але ці полімери не піддаються біологічному розкладанню, тобто є екологічно небезпечними. Виникає гостра потреба у використанні для виробництва пакувальних матеріалів біополімерів, які б розкладалися швидко й безпечно для довкілля. Це нові типи пакувальних матеріалів, виготовлені переважно з природних поновлюваних джерел. Разом з цим стрімкий розвиток полімерного матеріалознавства сприяє появі новітніх можливостей подовження термінів зберігання харчових продуктів зі збереженням показників якості та безпечності. Але антимікробна упаковка знаходиться лише на етапі розробок по всьому світу, тому про масове її виробництво поки що не йдеться.

Як зазначають науковці, у результаті виконання проєкту буде розроблена проста технологія виготовлення пакувальних матеріалів з антимікробними властивостями на основі біополімерів, які мають високу механічну міцність, є екологічно чистими матеріалами, біосумісними і здатними до безпечного для навколишнього середовища біологічного розкладання. Розроблені матеріали з антимікробними властивостями можна використовувати для безпечного тривалого зберігання харчових продуктів.

([вгору](#))

14.09.2023

Безпека «в кишені»

Ці прилади допоможуть виявити наркотичні і вибухові речовини, перевірити якість води і повітря, безпечність сільгосппродукції тощо ([Національний фонд досліджень України](#)).

Саме такі прилади на основі електрохімічних біосенсорів розробляє команда науковців Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, яка за кошти грантового фінансування Національного фонду досліджень України виконує проєкт «Дослідження особливостей формування сучасних біоселективних елементів на основі наноматеріалів різної природи для електрохімічних біосенсорів та сенсорних масивів із заданими та керованими властивостями».

Проєкт мав фінішувати у 2022 році, але фінішує – у 2023, календарні плани затримала (але не зірвала!) війна.

У чому ж особливість цього дослідження?

Керівник проєкту, член-кореспондент НАН України, заступник директора з наукової роботи Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, Сергій Дзядевич розповів, що електрохімічні біосенсори можуть бути успішною альтернативою традиційним методам аналітичної хімії. «Біосенсорика — це сучасна галузь аналітичної біотехнології, яка розвивається на стику багатьох наук: біології, фізики, хімії, математики, інформатики, матеріалознавства, радіотехніки, електроніки, поєднує їх знання і є прикладом того, як високі технології втілюються в життя», – зазначив він.

Наприклад, тисячі людей сьогодні користуються портативними глюкометрами, – ці прилади пройшли шлях від лабораторних прототипів розміром з валізу до девайсів, які можна покласти в кишеню. Стрімко зростає й кількість розробок біосенсорів з використанням нанотехнологій. Втім, за словами пана Сергія, більшість цих робіт є емпіричними (отриманими експериментальним шляхом для окремих типів перетворювачів та біосенсорів). «Як правило, розробники обирають наноматеріал без ґрунтового аналізу можливостей різних систем перетворення сигналу, специфічних особливостей перетворювачів та біоселективного матеріалу. Тобто використовують біосенсори не надто ефективно», – наголосив науковець.

Команда, яка виконує проєкт, прагне змінити цю ситуацію. Науковці впевнені: знання особливостей формування біоселективних елементів на основі наноматеріалів різної природи допоможе створити максимально ефективні прилади.

– Покращити аналітичні характеристики біосенсорів можна різними шляхами: наноматеріали можна коїммобілізувати (закріпити на твердому носії) разом із біологічною складовою, або ж інтегрувати в структуру

перетворювача, – продовжив розповідь Сергій Дзяевич. – Деякі наночастинки можна застосовувати самостійно, як селективний елемент хемосенсорів. Тобто аналітичні характеристики біосенсорних пристроїв можна вдосконалювати чи змінювати. Якщо говорити просто – можна підібрати відповідний матеріал, розробити процедуру його застосування, і прилад допоможе вирішувати саме ті завдання, які потрібно.

Важливо також, щоб і в лабораторії, і в реальних умовах, прилад працював однаково ефективно. Над цим також працюють виконавці проєкту.

Чи реальні ці цілі? Які конкурентні переваги мають українські дослідники?

Керівник проєкту пояснив: різні наукові групи у світі вивчають певні (конкретні) перетворювачі та біоселективні елементи. Але дослідники з Інституту молекулярної біології і генетики НАН України мають конкурентну перевагу: у відділі біомолекулярної електроніки є всі можливі варіанти перетворювачів та біоелементів. І, що не менш важливо, вчені мають великий досвід роботи з цими системами.

Що вже зроблено?

Вчені модифікували поверхню електрохімічних перетворювачів наноматеріалами (цеолітами, каліксаренами, вуглецевими та металевими наночастками, нанорозмірними додатковими шарами), провели іммобілізацію низки ферментів (глюкозооксидази, лактатоксидази, уреази, ацетилхолінестерази, бутирилхолінестерази, глутаматоксидази, аргінази тощо) з використанням наночастинок. Потім провели теоретичний та експериментальний аналіз роботи електрохімічних перетворювачів, переконалися, що аналітичні характеристики біосенсорів вдалося покращити.

Науковці впевнені: ця керована зміна властивостей біосенсорів дасть змогу розробляти прилади з заданими параметрами під конкретні практичні задачі. Головне – правильно вибрати біологічно-чутливі елементи та перетворювачі, а також тип реакції (прямий чи інгібіторний аналіз). «Такий комплексний підхід дасть змогу зекономити час, зусилля та кошти при розробці нових типів портативних біосенсорних приладів», – наголошує Сергій Дзяевич.

За результатами роботи опубліковано 12 статей, із них 8 – в журналах бази даних Scopus (квартилі Q1-Q2) та один розділ в книзі видавництва CRC Press.

Проєкт виконує фахова і дружна команда. Під час паузи з фінансуванням НФДУ науковці «не чекали з моря погоди», а продовжили наукову роботу (за кошти гранту фонду Simons (США) та європейського гранту з біосенсоріки). Про свої успіхи розповідають на міжнародних наукових конференціях, навіть, якщо інтернет доводиться «ловити» у метро. Саме так, наприклад, вони приєдналися до конференції у Франції під час блек-ауту в листопаді 2022 року. У команді немає звичаю жалітися на скрутні обставини, – кожен робить, що може, з упевненістю, що вийде все якнайкраще.

05.09.2023

Український науковець став лауреатом Премії Георга Форстера

...Фонд Олександра фон Гумбольдта (Німеччина) щороку вручає до шести таких нагород видатним дослідникам – як визнання їхніх значних досягнень у науці й освіті – за фундаментальні теорії, відкриття й розробки, що помітно впливають на розвиток у певній галузі науки та поза нею. Грошова винагорода до кожної з премій становить 60 тисяч євро, її виплачує Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку Німеччини (ukrinform.ua).

Нагороду названо на честь природознавця, мандрівного письменника й публіциста Георга Форстера (1754–1794), який був другом німецького науковця-енциклопедиста і мандрівника Олександра фон Гумбольдта (1769–1859).

Комісія експертів ухвалює рішення про присудження цієї престижної міжнародної відзнаки за поданням німецьких учених. Кандидатуру члена-кореспондента НАН України Ігоря Фрицького номінував на присудження премії Університет Гьоттінгена, а підтримали – Університет Гайдельберга й Університет Ерлангена. Очікується, що лауреати Премії продовжать наукові дослідження спільно з дослідницькими установами Німеччини.

За інформацією НАНУ, дослідницька група Фрицького співпрацює з німецькими університетами вже понад 20 років. Разом вони виконали великий цикл досліджень, зробивши вагомий внесок у біоміметичний каталіз, супрамолекулярну хімію, хімію молекулярних матеріалів і наноматеріалів.

Завдяки цим роботам запропоновано оригінальні синтетичні підходи до створення дискретних метало-супрамолекулярних сполук високої ядерності й метал-органічних каркасів із прогнозованими магнітними, електрохімічними та каталітичними властивостями; створено нові термохромні матеріали, що можуть змінювати колір, нагріваючись або охолоджуючись у широкому температурному інтервалі.

Нещодавно дослідницька група Фрицького у співпраці з німецькими колегами одержала унікальні водорозчинні сполуки перехідних металів у нетрадиційно високих ступенях окиснення (зокрема, заліза (IV), заліза (V), мангану (IV), міді (III)). На основі цих сполук розроблено високоефективні системи фотокаталітичного розкладу води (прототипи систем штучного фотосинтезу), які за своїми функціональними характеристиками суттєво перевищують решту фотокаталізаторів на основі комплексів цих металів. Крім того, розроблено високоефективний ветеринарний препарат (zareєстрований під назвою «Клатроферан») для профілактики і лікування залізодефіцитної анемії у тварин, що містить комплекс заліза(IV).

Результати цих досліджень опублікували найпрестижніші міжнародні наукові журнали, зокрема “Nature Communications”, “Chemical Communications”.

([вгору](#))

Додаток 33

11.09.2023

Вчені створять цифровий архів затоплених археологічних пам'яток на Буковині

Стартував проєкт, який має на меті показати затоплені археологічні пам'ятки в долині Дністра. Фахівці працюють над оцифруванням фото та відеоплівки, створених під час розкопок 50-х – 70-х років на затоплених територіях Прикарпаття та Буковини ([Чернівецький промінь](#)).

Відтак вже восени презентують спеціальний сайт "Затоплена спадщина", який дозволить здійснити віртуальну онлайн мандрівку у минуле. Цей задум став можливий завдяки підтримки Українського культурного фонду.

Над проєктом "Затоплена спадщина: цифровий архів втрачених археологічних пам'яток долини Дністра» працюють археологи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ.

"Під час введення в експлуатацію Дністровської ГЕС і Буришинської ГЕС затоплено частину території долини Дністра. Місцеві мешканці були вимушені розібрати свої помешкання і стати переселенцями. Окрім людської трагедії знищили і частину історичної спадщини – під водою опинилися десятки як досліджених, так і ще невідкритих археологічних пам'яток. Ми ж хочемо показати те, вдалося зберегти", - розповідає керівниця проєкту Тетяна Ястремська.

На сайті "Затоплена спадщина" можна буде побачити фото- та відеоматеріали артефактів від доби палеоліту до пізнього середньовіччя, які за значенням увійшли у скарбницю світової історико-культурної спадщини.

До слова, зараз фото- та відеокolleкції зберігаються на плівкових негативах наукового архіву Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, фахівці якого і втілюють проєкт.

"З плином часу ці матеріали втрачають свою якість, також у процесі роботи дослідників кіно- та фотоплівки зазнають механічних пошкоджень, оскільки до звітів та наукових публікацій подано лише окремі світлини, то більшість кадрів на плівках до сьогодні є неопублікованими та невідомими широкому загалу. Тому надзвичайно важливим є питання термінового їх збереження", - додає Яна Яковишин.

До відкриття проєкту "Затоплена спадщина" фахівці проведуть у Львові лекції та покажуть фільм, на кадрах якого відображені події робіт експедицій середини минулого століття.

Проєкт «Затоплена спадщина: цифровий архів втрачених археологічних пам'яток долини Дністра» реалізується за підтримки Українського

культурного фонду в межах партнерської програми «Культурна спадщина», лот «Діджиталізація».

Історична довідка

Територія басейну Дністра внаслідок зручного географічного положення, багатства природних ресурсів та інших чинників інтенсивно заселялась від найдавніших часів. Численні поселення, городища, стоянки, поховальні та культові комплекси регіону завдяки дослідженням вітчизняних та закордонних науковців надають унікальну інформацію про різні аспекти матеріальної та духовної культури давніх спільнот та мають особливе значення для європейської науки.

Матеріали, збережені на фотоносіях, є надзвичайно цінними не тільки для фахових археологів, але й для етнологів, антропологів, керамологів, краєзнавців, мистецтвознавців, представників інших дисциплін.

([вгору](#))

Додаток 34

20.09.2023

5 тисяч метеликів історичної колекції Верхратського зберуть у віртуальній галереї

У стінах Державного природознавчого музею НАН України відбулася бесіда-зустріч на якій науковці, керівники львівських музеїв та відвідувачі говорили про важливість природничих колекцій та їх оцифрування, ділилися досвідом та ознайомились із проєктом, над яким працівники природознавчого музею працюють зараз і який передбачає оцифрування та представлення широкому загалові диджиталізованих матеріалів однієї з найуразливіших частин наукових фондів музею ([Високий Замок](#)).

Проєкт «Диджиталізація історичної колекції метеликів Івана Верхратського» присвячений актуалізації, збереженню та популяризації наукової природничої спадщини Івана Григоровича Верхратського — видатного українського натураліста, педагога, мовознавця, письменника, громадського діяча, дослідника мови та фольклору лемків.

Вчений заклав основи української науково-природничої термінології. У 1905 році Іван Верхратський передав свою колекцію метеликів до музею Наукового товариства імені Шевченка у Львові, яка згодом потрапила у фонди Державного природознавчого музею (1940 р.). Колекція налічує понад п'ять тисяч комах, зібраних наприкінці XIX — на початку XX століть у різних місцевостях Галичини, Буковини, Закарпаття та за кордоном. З 1940 року колекція не експонувалася.

Як наголошують науковці, створення віртуальних колекцій важлива потреба останнього часу.

«Зокрема, одним із викликів, що постав перед українською науковою спільнотою внаслідок військового вторгнення росії, залишається загроза ушкодження та знищення наукових колекцій. Колекції комах є вразливими і

вимагають дотримання режиму зберігання. На жаль, яких би заходів не було вжито задля збереження цих колекцій, жоден з них не дає стовідсоткової гарантії і в будь-який момент ці колекції може бути втрачено, скажімо, внаслідок влучання ракети чи пожежі», — кажуть учасники проєкту.

Оцифрована і вперше оприлюднена колекція метеликів І. Верхратського розширить пропоновані музеєм послуги для людей з різними потребами: забезпечить навчальну базу для вчителів та зацікавлених дітей, молоді та студентів.

Віртуальна галерея колекційного зібрання метеликів І. Верхратського представлена у вебресурсі ЦД «Біорізноманіття України».

([вгору](#))

Додаток 35

14.09.2023

Як мікроби чернігівських науковців допомагають тваринництву?

У сучасних тваринницьких господарствах все більше уваги звертають на використання мікробних консервантів (силосних заквасок), що пояснюється екологічністю їх виробництва і застосування, технологічністю, ефективністю і відносно невисокою ціною. Мікробні консерванти сприяють оптимізації процесу молочнокислого бродіння у консервованій сировині, а оскільки в основі процесу силосування лежить молочнокисле бродіння, то впродовж декількох десятиліть для розробки силосних заквасок значна увага приділялась селекції молочнокислих бактерій ([Інформаційний портал Чернігівщини](#)).

За словами завідувача лабораторії пробіотиків Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН, кандидата ветеринарних наук, **Наталії Кравченко**, найбільш популярними сьогодні є багатокомпонентні мікробні консерванти, у складі яких є декілька штамів одного виду або штами декількох видів молочнокислих бактерій, комбінації мікроорганізмів з ферментами або варіанти біолого-хімічних силосних добавок.

*«Нашу силосну закваску ми виготовляємо у вигляді рідкого консерванту, який є живильним середовищем з розмноженими у ньому бактеріями штаму *Bacillus subtilis* з титром не менше 1 млрд бактеріальних клітин в 1 мл. Норма витрат для приготування силосу та сінажу становить 1 л на 40 тонн зеленої маси. Можлива обробка зеленої маси безпосередньо в полі на кормозбиральному комбайні через розприскувач – дозволяє рівномірно розподілити робочу суспензію консерванту по зеленій масі»,* – пояснює переваги вітчизняного препарату чернігівський науковець.

Експерименти, проведені у нетипових вологих умовах, продемонстрували, що втрати поживних речовин у силосі, виготовленому з використанням закваски ІСМАВ НААН були меншими, ніж у силосі, виготовленому без консерванту, особливо за такими показниками як суха речовина та сирий протеїн.

За словами співробітниці Інституту, в одному із дослідних господарств Національної академії аграрних наук вивчали вплив силосу, заготовленого з силосною закваскою ІСМАВ НААН, на м'ясну та молочну продуктивність тварин, які його отримували.

«Так, середньодобові прирости живої маси дослідних бичків на відгодівлі були на 10,8% вищими, ніж у контрольній групі, а середньодобовий надій натурального молока у дослідних групах корів був на 6,5% вищим, ніж у контролі», – каже Наталія Кравченко.

Якість розробки чернігівських науковців відзначають і агровиробники.

Директор ПСП «Пісківське» (село Піски Ніжинського району) **Валерій Колоша** – не лише людина, яка всерйоз займається молочним тваринництвом, а ще й кандидат економічних наук. Тож рахувати точно вміє.

«З тих пір, як багато років тому вперше застосували силосну закваску Інституту, тільки нею і користуємося, – пояснює директор «Пісківського». – Силос довго зберігається і не псується, має гарний вигляд, приємний запах і смак, лабораторні аналізи підтвердили добре збереження в ньому поживних речовин».

Валерій Колоша каже, що силос, виготовлений з допомогою закваски Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва, тварини поїдають з добрячим апетитом, відтак мають гарний та здоровий вигляд і щедро віддячують своєю продукцією. Є і ніші переваги – економічні.

«Закваска Інституту в кілька разів дешевша за імпортні консерванти, – пояснює власник тваринницької ферми. – Користуємося й іншими розробками цієї поважної наукової установи, передусім мікробним консервантом для заготівлі сінажу і консервантом для тривалого збереження плющеного зерна кукурудзи. Усі розробки чернігівських мікробіологів мають високу якість та забезпечують отримання ефекту у виробничих умовах. Ми дуже задоволені співпрацею з Інститутом і будемо її продовжувати».

Директор ТОВ імені Чкалова (Новгород-Сіверський район) **Іван Лось**, співпрацює в Інститутом понад 10 років.

«Дуже задоволений силосною закваскою. Силос добре зберігається, не псується та добре поїдається тваринами», – зазначає він. – Використовуючи препарат для силосу, надої підвищились і молоко стало жирнішим».

В Інституті сільськогосподарської мікробіології зауважують, що застосування мікробних консервантів є не лише важливим елементом сучасних технологій заготівлі консервованих кормів, а й сприяє зменшенню втрат врожаю кормових культур та забезпечує підтримку екологічної стабільності корму.

Віталій Назаренко

(вгору)

09.09.2023

Один препарат. У США винайшли спосіб вилікувати рак і хвороби серця

Один із підходів полягає у використанні ліків, націлених на імунні клітини, щоб змусити їх «поїдати» ракові клітини. Такі ж препарати можуть бути застосовані для очищення атеросклеротичних бляшок, що може призвести до зменшення їхнього розміру (nv.ua).

Інший метод, антигліколітична терапія, запобігає розкладанню глюкози в організмі. Це може нормалізувати стан судин і знизити запалення при атеросклерозі.

Дослідження також вказують на важливу взаємодію між запаленням, обміном речовин і серцево-судинними захворюваннями, що відкриває нові перспективи в лікуванні, впевнений Сміт. Наприклад, імунотерапія, яку раніше використовували в лікуванні раку, може знизити кількість атеросклеротичних бляшок і запалення судин.

Вчений звертає увагу на нанотрубки – маленькі частинки вуглецю, які можуть використовуватися для доставки ліків і поліпшення діагностики серцево-судинних захворювань. За його словами, вони можуть наповнюватися препаратом, що стимулює імунні клітини «поїдати» залишки бляшок і таким чином зменшувати їхній розмір.

Ці новаторські методи можуть запропонувати надійні стратегії для боротьби з атеросклерозом, що, своєю чергою, знизить ризик серцевих захворювань і поліпшить здоров'я серцево-судинної системи.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

(вгору)

24.09.2023

Степорук Н.

Нова ера відкриттів на порозі. У Каліфорнії запустили найпотужніший у світі рентгенівський лазер

Лазер назвали Linac Coherent Light Source (LCLS) II, а його потужність дає змогу генерувати до мільйона рентгенівських спалахів на секунду. Це приблизно у 8 тисяч разів більше, ніж у першій версії LCLS. У результаті

створюється майже безперервний пучок високоенергетичного світла. Останній у 10 тисяч разів яскравіший, ніж у попередника (nv.ua).

Завдяки такій потужності LCLS II зможе детально фіксувати процеси на атомному рівні. Він дасть змогу виявити явища, які раніше, можливо, ніколи не спостерігалися. Сюди відносяться докладніше вивчення структури клітини, розбір надшвидких хімічних реакцій, квантові процеси тощо.

Лазер оснастили кількома новітніми технологіями. Серед них надпровідний прискорювач і набір із 37 криогенних модулів, що працюють за наднизьких температур. Останні дають змогу рухати електрони практично без втрат енергії. Інженери також встановили два нові ундулятори: один низькоенергетичний, а інший високоенергетичний. Вони відповідають за найважливішу частину процесу — генерацію рентгенівського випромінювання від прискорених електронів.

У світі існує лише кілька схожих установок, які вже дали змогу зробити кілька важливих відкриттів у галузі космічної погоди та фотосинтезу. А LCLS II відкриє нові сфери для досліджень.

([вгору](#))

Додаток 38

03.09.2023

Екорішення: фарбу для стін, яка може замінити кондиціонери та обігрівачі, винайшли вчені США

У чому проблема? ([Рубрика](#)).

Будівлі в Сполучених Штатах споживають близько **40% енергії** в країні, і значна частина цього витрачається на опалення, вентиляцію та кондиціонування повітря.

"Як для опалення, так і для кондиціонування повітря ми повинні скоротити енергію та викиди в усьому світі, щоб досягти наших цілей щодо нульових викидів", — сказав матеріалознавець І Цуй зі Стенфорда.

Яке рішення?

Вчені зі Стенфордського університету розробили нову кольорову фарбу, яка може заощадити 7,4% енергії, необхідної для обігріву, вентиляції чи охолодження житлового будинку середньої поверховості.

Фарба здатна відбивати **до 80% середнього інфрачервоного світла від сонця**, що може зменшити зростаючу залежність від кондиціонерів та обігрівачів.

Як це працює?

Зазначається, що традиційні фарби відбивають вдесятеро менше інфрачервоного світла.

За словами вчених, фарба забезпечує **цілорічне енергозбереження**, яке можна використовувати в різних кліматичних умовах. Поверхні будівель **поглинають світло** середнього інфрачервоного діапазону у вигляді

тепла. При використанні на зовнішній стороні будівлі фарба **не пропускає тепло**. Окрім того, всередині приміщення вона допоможе зберегти тепло.

В матеріалі розповіли, що у штучних умовах фарба зменшила кількість енергії, необхідної **для охолодження** закритого простору, майже на **21%**. А у штучно холодних умовах кількість енергії **для обігріву** зменшилася на **36%**.

В ScienceAlert підкреслили, що це не малий показник.

Зазначається, що попередні енергоефективні фарби були або білими, або сріблястими. Нова розробка **має широку колірну гаму**, а саме білий, синій, червоний, жовтий, зелений, оранжевий, фіолетовий і темно-сірий кольори.

У матеріалі підкреслили, що нова фарба **має два шари**, які наносяться послідовно.

Перший – це **світловідбиваючий** нижній шар, який містить часточки сріблястого алюмінію.

Другий – **прозорий верхній шар**, який містить кольорові **неорганічні наночастинки**. Окрім того, обидва шари є водовідштовхувальними та працюють у вологому та гарячому середовищі.

Зазначається, що науковці **продовжують удосконалювати свою технологію** та сподівається комерціалізувати фарбу в майбутньому.

([вгору](#))

Додаток 39

02.09.2023

Борисіхіна К.

Справжній прорив. Японські вчені передали електроенергію через інтернет-кабель на велику відстань

Дослідники з компанії Nippon Telegraph and Telephone Corporation (NTT) і Технологічного інституту Кітамі при Національному університеті Хоккайдо **встановили** новий рекорд у передачі електроенергії на великій відстані через оптоволоконні кабелі. Вони змогли передати потужність понад 1 Вт і пакети даних на відстань 10 км, що перевищує попередній рекорд у 2 км ([nv.ua](#)).

Цей експеримент проводився з метою довести можливість використання звичайних інтернет-кабелів для передачі електроенергії в районах, де немає доступу до електроенергії через стихійні лиха. Це може бути корисним для підключення критично важливої інфраструктури, такої як лікарні та комунікаційні системи, без необхідності прокласти нові кабелі.

У дослідженні використовувалося багатожильне оптичне волокно NTT, яке дає змогу використовувати окремі оптичні нитки для різних цілей. Вчені помістили джерело світла в усі чотири оптичні кабелі і використовували додаткові довжини хвиль для передачі даних. У результаті їм вдалося передати потужність приблизно 1 Вт на відстань 14 км, встановивши світовий рекорд у 14 Вт/км для своєї системи оптичного живлення.

Метод вважається простим і економічно ефективним для доставки електроенергії на великі відстані з низьким енергоспоживанням, особливо в умовах відсутності електричної інфраструктури. Це відкриття може знайти широке застосування в майбутньому і стати важливим кроком у забезпеченні енергопостачання у віддалених районах.

([вгору](#))

Додаток 40

28.09.2023

Урочисте засідання Загальних зборів НАМН України з нагоди 30-річчя від дня її заснування

Створення Національної академії медичних наук України було закономірним і необхідним етапом у розвитку медичної науки в Україні ([Національна академія медичних наук України](#)).

Закономірним тому, що українська медична наука має багату історію, пов'язану з іменами видатних вчених у галузі теоретичної, клінічної і профілактичної медицини минулого і теперішнього часу.

Це був необхідний етап тому, що саме Академія здатна ефективно вирішувати такі завдання, як визначення пріоритетних напрямів розвитку медичної науки, проведення на високому науковому і методичному рівнях фундаментальних і прикладних досліджень.

Національна академія медичних наук має величезний творчий потенціал, який підтримується діяльністю відомих наукових шкіл, високим професіоналізмом і талановитістю наших учених і клініцистів. Все це завдяки наполегливій щоденній праці, за той значний внесок, які роблять науковці Академії у розвиток медичної науки і охорону здоров'я нашої держави.

Академія сьогодні – це 35 наукових установ з потужною лікувальною базою, де щодня надають спеціалізовану високотехнологічну допомогу найвищого рівня військовослужбовцям та сотням тисяч хворих з різних регіонів України.

Урочисте засідання Загальних зборів НАМН України розпочалось з вітального слова президента НАМН України академіка НАН та НАМН України Віталія Івановича Цимбалюка.

Хвилиною мовчання присутні вшанували світлу пам'ять, громадянську відвагу і самовідданість, силу духу, стійкість та героїчний подвиг воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, наших колег та їх рідних, які загинули унаслідок збройної агресії російської федерації проти України та членів Національної академії медичних наук України, які відійшли у вічність.

Учасники зборів з великою увагою заслухали доповідь президента НАМН України академіка НАН та НАМН України Віталія Івановича

Цимбалюка «ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ЯК НАЙВИЩОЇ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ В ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ».

[Переглянути доповідь президента НАМН України Віталія Івановича Цимбалюка «ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ЯК НАЙВИЩОЇ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ В ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ» у форматі PDF](#)

Привітання від Президента України Володимира Олександровича Зеленського зачитав та вручив державні нагороди заступник Керівника Офісу Президента України Олексій Сергійович Дніпров.

Повний текст
([вгору](#))

Додаток 41

27.09.2023

береження фондів як пріоритетний напрям у діяльності бібліотек в умовах воєнного стану

Учасників семінару привітала завідувачка [відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#) НБУВ, кандидатка наук із соціальних комунікацій [О.Л. Сокур \(Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського\)](#).

Присутні заслухали виступи директорки [Інституту бібліотекознавства](#), кандидатки історичних наук О.М. Василенко «Розвиток системи збереження бібліотечних фондів і проблеми сьогодення»; виконавчого секретаря Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, кандидатки історичних наук, провідної наукової співробітниці [відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#) [Г.І. Солоіденко](#) «Координуюча роль Інформаційно-бібліотечної ради НАН України щодо питань збереження бібліотечних фондів»; старшої наукової співробітниці [відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#), кандидатки історичних наук [Т.Л. Кулаковської](#) «Бібліотечний фонд Національної академії наук України – проблеми збереження»; в. о. завідувачки [відділу наукових технологій збереження фондів](#) НБУВ [Л.П. Затоки](#) «Комплекс рятувальних робіт у бібліотеці для подолання надзвичайної ситуації»; молодшої наукової співробітниці [відділу наукових технологій збереження фондів](#) НБУВ [Л.М. Куяви](#) «Ентомофауна бібліотечних сховищ»; головної бібліотекарки [Державного природознавчого музею](#) НАН України [І.М. Сусуловської](#) «Робота бібліотеки Державного природознавчого музею НАН України зі збереження бібліотечного фонду в рамках проектної діяльності».

Учасники семінару ознайомилися з:

- питаннями збереження бібліотечних документів на паперових та новітніх носіях у сучасних умовах;
- низкою організаційно-управлінських документів, якими регламентують різноманітні аспекти збереження фондів: від обліку документів до забезпечення умов їх фізичного зберігання;
- комплексом рятувальних робіт у бібліотеці для подолання надзвичайної ситуації;
- головними чинниками, які прискорюють руйнування як бібліотечних документів, так і конструкцій будівель та сховищ (комахи-шкідники).

Усі виступи супроводжувалися презентаціями, насиченими яскравим ілюстративним матеріалом.

На завершення [О.Л. Сокур](#) подякувала всім за участь й запропонувала продовжувати у подальшому роботу тематичних семінарів.

Додаткові матеріали:

 [Презентація доповіді «Координуюча роль Інформаційно-бібліотечної ради НАН України щодо питань збереження бібліотечних фондів»](#)

 [Презентація доповіді «Бібліотечний фонд Національної академії наук України – проблеми збереження»](#)

 [Презентація доповіді «Комплекс рятувальних робіт у бібліотеці для подолання надзвичайної ситуації»](#)

 [Презентація доповіді «Ентомофауна бібліотечних сховищ» \(вгору\)](#)

Додаток 42

19.09.2023

росіяни в Україні зруйнували понад 220 бібліотек та пошкодили близько 400, – Ростислав Карнадєєв

За словами Ростислава Карандєєєва, наразі відомо про руйнування росіянами в Україні понад 220 бібліотек та пошкодження близько 400. Орієнтовний обсяг втрат бібліотечного фонду – понад 187 млн примірників ([Міністерство культури та інформаційної політики України](#)).

«Українці, кожен та кожна на своєму місці, прагнуть витіснити агресора з нашої території. Програма звільнення книжкових полиць від ворожої літератури чи не найважливіша в контексті культурної деокупації. Так само важливою є програма розширення сфер використання української мови, програма залучення до читання дітей і дорослих, а також відновлення бібліотек на деокупованих територіях. Бібліотечна спільнота сьогодні демонструє єднання. Завдяки цьому, переконаний, нам вдасться подолати всі виклики та модернізувати бібліотеки в потужні багатофункціональні культурно-інформаційні центри», – сказав т.в.о Міністра.

Він також наголосив на тому, що для стимулювання інтересу до читання і підтримки бібліотек наступного року в Україні будуть реалізовані нові програми підтримки книговидавничої справи та читання. Вони передбачають

надання адресної грошової допомоги для придбання книг та державних субсидій розповсюджувачам видавничої продукції.

Ростислав Карандєєв подякував усім небайдужим за активну громадянську позицію, натхнення в популяризації читання, підтримку бібліотечної та книговидавничої сфери.

Нагадаємо, Львівський міжнародний бібліотечний форум став майданчиком для зустрічі керівників та провідних фахівців бібліотек, науковців, викладачів закладів вищої освіти, видавців, авторів, читачів, провайдерів інформаційних послуг, членів та партнерів ВГО Українська бібліотечна асоціація.

([вгору](#))

Додаток 43

28.09.2023

Круглий стіл «Бібліотеки як Хаби цифрової освіти», 19 вересня 2023 р.

Метою круглого столу було обговорення результатів проекту «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти», що впроваджується ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та проекту «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» (Проект підтримки Дія), який Програма розвитку ООН в Україні реалізує за фінансової підтримки Швеції ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Учасники ділились досвідом, рефлексіями і коментарями як наживо, так і онлайн. Були висвітлені такі питання:

1. Загальні результати проекту «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти».
2. Обговорення практичного посібника "[Бібліотеки - Хаби цифрової освіти](#)".
3. Досвід навчання координаторів Хабів та зворотній зв'язок від тих, хто пройшов навчання.
4. Постійна робота Хабів та інновації, як змінилася робота Хабів після війни та як ефективно працювати для підвищення цифрових навичок населення.

З вітальним словом виступили президентка Асоціації **Оксана Бруй** та **Микола Ябченко**, спеціаліст з цифрової грамотності «Проекту підтримки Дія». Пан Микола розповів, як з'явився цей проект із розвитку спроможності бібліотек-хабів, наголосив, що його основна мета – не просто створити послугу, а дати можливість якомога ширшому колу населення скористатися нею. Адже за статистичними даними Київського інституту соціології 48,4% людей старшого віку України не вміє користуватися Інтернетом взагалі, а отже усі цифрові послуги для таких людей недоступні. Він також розповів про виклики, які довелося долати уже у воєнний час, а

також додаткові заходи - окремий цикл тренінгів з кібербезпеки та протидії дезінформації.

Партнери з Програми розвитку ООН висловили бажання **зібрати принаймі 10 історій успіху** звичайних мешканців України, користувачів бібліотек, які завдяки діяльності Хабів цифрової освіти змогли змінити своє життя та життя своєї громади. З боку Програми розвитку ООН буде надано технічну підтримку для відеозйомки та монтажу відео.

Ярослава Сошинська, виконавча директорка ВГО Українська бібліотечна асоціація, надала інформацію про попередні результати проєкту “Розвиток спроможності бібліотек - Хабів цифрової освіти”. У серпні-вересні 2023 року ВГО Українська бібліотечна асоціація проводила загальний моніторинг стану мережі Хабів цифрової освіти – на жаль, отримали дані про зменшення мережі через окупацію, скорочення кадрового складу бібліотек та інші соціально-демографічні наслідки, спричинені повномасштабним вторгненням. «Війна тільки посилила потребу цифровізації держави ... і все починається з базису – розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян», – зауважила пані Ярослава. Завдання, яке на часі – зробити реальними плани національного проєкту «Дія. Цифрова освіта» і до 2024 року залучити 6 мільйонів громадян до програми розвитку цифрових навичок.

Пані Ярослава нагадала, що співпраця із Міністерством цифрової трансформації України почалася ще у січні 2020 року зі старту Національного проєкту «Дія. Цифрова освіта». Тоді ВГО Українська бібліотечна асоціація стала стратегічним партнером Проєкту та було підписано [меморандум про співпрацю](#). За час функціонування освітньої платформи «Дія. Цифрова освіта» та розвитку мережі Хабів цифрової освіти кількість осіб старшого віку, що володіють цифровими навичками нижче середнього рівня, скоротилася на 5%. А [з травня 2023 року](#) усі охочі мають можливість навчатися та вдосконалювати свої навички на оновленій платформі [Дія.Освіта](#), що дозволяє підвищити рівень не тільки цифрової грамотності, а й здобути інші компетенції, аби перекваліфікуватися та знайти роботу для тих, хто її втратив.

Ірина Шевченко, директорка Центру неперервної культурно-мистецької освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, голова Секції з бібліотечно-інформаційної освіти ВГО Українська бібліотечна асоціація, представила [практичний посібник "Бібліотеки - Хаби цифрової освіти"](#), етапи його створення, колектив авторів та розповіла як користуватися посібником тим, хто тільки цікавиться створенням Хабу, і тим, хто планує удосконалити роботу вже існуючого. Посібник складається з 4 розділів, де є вся необхідна інформація стосовно відкриття Хабу, його реєстрації, організації діяльності, основних та додаткових послуг. До кожної із послуг надається опис її методики та надання. Пропонуються рекомендації стосовно ефективних комунікацій з цільовими аудиторіями, владою та ЗМІ. Подано Профіль компетентностей бібліотекаря-менеджера цифрової освіти.

В основу посібника покладено узагальнені експертні матеріали, а також практичні поради з досвіду координаторів Хабів. Посібник пройшов апробацію під час навчання координаторів Хабів у регіональних тренінгових центрах у квітні-червні 2023 р.

З коментарями стосовно посібника виступила **Віра Загуменна**, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник культури України, професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, членкиня Експертної ради ВГО Українська бібліотечна асоціація. Вона акцентувала увагу на доступності посібника, можливості використання його у навчанні студентів спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”.

Наталія Андрійченко, тренерка КЗ "Обласна універсальна наукова бібліотека ім.Д.І.Чижевського", м. Кропивницький, додала, що посібник слугував незамінним помічником під час проведення тренінгів для координаторів Хабів. Особливо цінним видання було саме для тих, хто тільки починає займатися організацією роботи Хабу, і потребує допомоги з документацією та реєстрацією.

Олена Шматько, завідувач науково-методичного відділу КЗ Львівської обласної ради "Львівська обласна універсальна наукова бібліотека", як тренер РТЦ, поділилася практичними порадами стосовно доповнення посібника, наприклад: додати поради про організацію заходів для користувачів. Тож просимо усіх зацікавлених висловити свої коментарі, побажання, доповнення до посібника листом на електронну адресу Асоціації: info@ula.org.ua.

Ганна Мацієвська, завідувачка Регіонального консультативно-тренінгового центру КЗ "Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека" ЗОР озвучила питання покращення професійного рівня компетентностей координаторів Хабів, оскільки цифрова грамотність охоплює широке коло знань. Ми рекомендуємо кожному бібліотекарю, не лише координаторам Хабів, пройти [Цифрограм](#), щоб оцінити рівень своєї цифрової грамотності. Пані Ганна наголошує на важливості самоосвіти з використанням матеріалів, запропонованих у посібнику. А також рекомендує виходити із потреб користувачів власної бібліотеки і не намагатися охопити усі послуги одразу. На перегляд освітніх серіалів та підвищення обізнаності координатора Хабу також потрібно багато часу, тому девіз бібліотекарів залишається незмінним: «навчання протягом життя».

Ірина Шевченко зауважила, що попри те, що діяльність Хабів не регламентується нормативно-правовими документами, а є ініціативою ВГО Українська бібліотечна асоціація, розвиток мережі бібліотек-Хабів цифрової освіти – це самовизначення бібліотеки, розуміння її цінностей і завдань, а також державної політики, тому повинне бути рушійною силою самої бібліотеки, а не «наказом згори».

Інна Аліференко, директор КЗ "Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка" та голова Чернігівського обласного відділення Асоціації розповіла про бібліотеки Чернігівщини, які одразу після

деокупації відновили свою роботу, але, на жаль, частина обладнання пошкоджена разом із руйнуванням будівель бібліотек. Тому нагальне питання - це відновлення бібліотек, пошук благодійників та проектів, що допоможуть полагодити приміщення та закупити нову техніку. Пані Інна зауважила, що близько 90 бібліотек в області надають ті ж послуги, що і Хаби цифрової освіти, але не зареєстровані як такі. Отже, маємо гарні перспективи щодо розвитку мережі Хабів у Чернігівській області.

Ольга Коновальчук, заступник директора з основної діяльності Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Валентина Отамановського, поділилася досвідом – за час дії проекту було навчено більше 40 координаторів Хабів, а також бібліотекарі Регіонального тренінгового центру написали та виграли проект з протидії [кібербулінгу](#), де окремим блоком також передбачено навчання на платформі [Дія.Освіта](#).

Тамара Козицька, директорка Централізованої бібліотечної системи Хмельницької міської територіальної громади розв'язала обговорення питання вмотивованості та плинності координаторів Хабів, які пройшли навчання у Регіональних тренінгових центрах. Деякі з них, отримавши нові знання та уміння, знайшли іншу роботу та звільнилися з бібліотек. Та попри це, пані Тамара переконана, що орієнтуватися потрібно на користувачів, які отримують послуги Хабів та не забувати про зворотній зв'язок з координаторами Хабів, які теж навчають людей і мають чим поділитися. Вона також наголосила на важливості налагодження комунікації між Хабами цифрової освіти та відповідальними за цифрову трансформацію у всіх органах влади на місцях – CDTO (Chief Digital Transformation Officer). Її думку підтримав Микола Ябченко та наголосив на необхідності зробити офіційний запит від обласних бібліотек до обласних CDTO щодо поширення інформації про діяльність і потреби Хабів цифрової освіти.

Усі учасники були вдячні за організацію та проведення Круглого столу та висловили побажання організувати такі робочі зустрічі й надалі, адже для досягнення поставлених завдань дуже важливий системний підхід. Більшість спікерів вказували на те, що не вистачає майданчика для професійної комунікації саме стосовно діяльності Хабів. Тож актив ВГО Українська бібліотечна асоціація буде шукати можливості, аби організувати таку професійну спільноту.

Переглянути запис Круглого столу можна на [Фейсбук-сторінці ВГО Українська бібліотечна асоціація](#).
([вгору](#))

Додаток 44

12.09.2023

Тримбач С.

Бібліотеці в Ірпені подарували 69 видань загальною вартістю близько 100 тис грн

Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України започатковано довготривалу акцію безкоштовної передачі наукових видань установи державним бібліотекам Києва та Київської області ([Україна молода](#)).

Зовсім недавно, у серпні 2023 року, книжковий дарунок інститутського колективу (69 найвагоміших видань народознавчого та мистецтвознавчого напрямків загальною вартістю близько 100 тисяч гривень) передано до Ірпінської міської публічної бібліотеки імені Максима Рильського.

І що тут такого особливого, запитаєте ви. Особливість у тому, що, до певної міри, це жест відчаю. З одного боку академічні інститути відчувають брак комунікації з читацькою аудиторією. Той же Інститут славного імені Максима Рильського щороку видає десятки книг народознавчого і мистецтвознавчого спрямування - й незрідка дуже цікавих не тільки для вузькопрофільних спеціалістів. А з другого боку не всі із цих книг мають повноцінний доступ до читача.

Хто заганяє у кризу бібліотечну справу?

Причин багато, одна з них - очевидна криза бібліотечної справи, писемної культури в цілому. Бібліотеки закриваються і перепрофільовуються, фінансуються за остатнім принципом. Поповнюються бібліотечні фонди слабко, відчутно бракує коштів для закупівель книжок. Добре, що автори доволі охоче дарують свої витвори, хоча й самі автори зазвичай нині видаються за власні гроші...

Раніше все це було куди простіше і куди ефективніше. За тих же совітських часів, хай і пріснопам'ятних. Діяв безвідмовно принцип надання обов'язкового примірника. Начебто й нині він мав би працювати, навіть закон відповідний є - «Про обов'язковий примірник документів», згідно якого Книжкова палата України є одержувачем усіх видів видань усіма мовами, що вийшли в Україні, у тому числі малотиражних (до 100 примірників), усіх періодичних та продовжуваних видань. Але ж, але ж - не питаєте, чому у бібліотекарів заплакані очі?

Що було чітко за часів СРСР - усе, що, так чи інакше, належало до сфери пропаганди, мало пріоритетне фінансування. Нині ж бібліотеки в системі державного керівництва ніхто, здається, не мислить як щось таке, що стверджує цінності, які є емблематичними для сучасної України. Відтак не дивним є те, що плавба бібліотек у безвість нікого всерйоз не турбує - навіть на словах, про діло належить мовчати.

Усе ж скажу: від 1990-х триває ідіотичне уявлення про ідеологію як про пережиток комуністичних часів, як щось репресивне по відношенню до окремо взятої людини. Те, що вона була такою в радянські десятиліття - доконаний факт. Однак ж якщо хтось сокирою убив людину, зовсім не означає, що треба заборонити сокиру як теслярський інструмент - нічим дрова буде рубати і будинки будувати...

Ідеологія насправді ніякий не пережиток - це надважливий інструмент рефлексії нації стосовно свого світоглядного (світоглядно системного!)

облаштування. Ігнорування ідеології є насправді технологією дестабілізації суспільства, позбавлення його опорних точок - отих самих китів, на яких і мусить стояти упорядкований світ. Бібліотеки і є однією з інституцій, що нагадують одного з таких «китів».

Звісно, є й об'єктивні причини деградації бібліотек. Та переважають суб'єктивні - небажання зупинити негативістські процеси, ба навіть підштовхнути їх. Що там бібліотеки? Національну академію наук України заледве не кожна українська влада прагне поставити на паузу... Наука нашим можновладцям не дуже потрібна, у першу чергу гуманітарна. Увесь час гальванізується підозріння, що надто вони, ті науковці, «далекі від народу», не те, що доблестніє чиновнички наші.

Реформи за чиїми лекалами?

Думаєте, перебільшую? Мовляв, нині війна, не доходять руки до таких придибенцій. А от і ні - доходять, доходять руки, у яких свербіж на нищення чогось і когось. Нещодавно стали відомі «Пропозиції Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій щодо реформування сфери наукових досліджень, розробок та інновацій», а також підготовлене групою «небайдужих» ентузіастів «Бачення України 2030: соціально-гуманітарна сфера» (іноді його ще називають «візійний документ»).

Висновок академіка НАН України Олександра Копиленка: йдеться про суцільний плагіат, оскільки за таким принципом давно вже реформовано рашистську академію наук з її закономірно сумнівними «успіхами». «Чи варто, - запитує академік, - за цим же принципом убивати нашу науку?».

Ну, якщо навіть посеред війни хтось запалює отакенні «звізди» - значить це комусь у владі ну дуже треба! Ну, хоча б тому, що в Національній академії чимало майна, із земельними площами включно. Це ж стільки «деньог» можна крутнути у напрямку конкретних кишень не менш конкретних громадян...

Та повернемося до питання про комунікацію наукових інститутів і бібліотек. Директорка ІМФЕ імені М.Рильського академік Ганна Скрипник ініціювала проведення круглого столу «Національна академія наук України – бібліотекам», а з тим разом і передання кільком різнопрофільним науковим бібліотекам інститутських видань.

Вона зазначила, що за умов довготривалої російської збройної агресії проти України актуалізувалося завдання змістовного оновлення книгозбірень України, вилучення з їх книжкових фондів ідеологічно-застарілих і неприйнятних з погляду українського сьогодення радянських видань, які прославляли і популяризували нібито «найпрогресивніший» російський народ та його культуру, натомість знецінюючи надбання національних культур інших народів, з-поміж яких – і українського.

З огляду на це, гостро постало питання про оновлення і поповнення книжкового бібліотечного фонду країни україністичними виданнями. Адже формування нового національного світогляду, української громадянської

ідентичності можливе лише на основі правдивого й об'єктивного знання про історичну і культурну минувшину народу, про героїчні сторінки його історії та культурно-мистецькі злети, які не раз сягали високих світових стандартів і могли б скласти честь будь-якій європейській нації.

Отож, на думку Ганни Скрипник, аби належно чинити спротив невинуватій жорстокості і російському культурному імперіалізму, що прагне реваншу в Україні, потрібно ґрунтувати національну стійкість і опірність народу на власну неспотворену історичну і культурну самобутність, які лише і є запоруками формування надійної української ідентичності.

Цим і були мотивовані рішення наукового колективу ІМФЕ допомогти державним книгозбірням оновити свій книжковий фонд і удоступнити національно важливу україністичну інформацію для зацікавленого читача.

Читати – не перечитати

Про які видання йдеться? Про мистецтвознавчі, у першу чергу ті, що презентують фундаментальні академічні дослідження. Скажімо, багатотомну «Історію українського мистецтва», так само багатотомну «Історію української музики»... Останнє видання, зважаючи на кількість освітніх закладів музичного профілю, є украй важливим для підвищення рівня підготовки учнів та студентів.

А 5-томна «Історія українського декоративного мистецтва»! Мистецтвознавчий аналіз матеріалу, що охоплює такі види декоративного мистецтва, як вишивка, ткацтво, вибійка, розпис по тканині, авторський текстиль, кераміка, скло, металопластика, ковальство, ювелірство, дерево, лозоплетіння, витинанка, мозаїка соломною (так!) - таке собі панорамне відтворення багатоманітного розвою професійного декоративного мистецтва в Україні! Захоплює читання, повірте. І не тільки читання - йдеться-бо про багато ілюстроване видання. Хто там каже, що учені-гуманітарії далекі від народних мас і їхніх уподобань?!

Є серед таких видань і кінематографічні. Передусім два томи «Історії українського кіно», нині готується ще один, а всього їх буде п'ять - вони охоплюватимуть весь історичний шлях вітчизняної кіноіндустрії та екранної культури. Триває робота над Довженківським енциклопедичним словником, уже побачив світ перший том цього видання. Важливого ще й тому, що нині у розпалі процес переоцінки багатьох цінностей і творчої спадщини чималої кількості митців, серед яких і Олександр Довженко.

І книжки народознавчого (етнологія та фольклористика) профілю. Нині справді так важливо заглибитись у космос народної культури. Не тільки української, до речі. До прикладу рекомендую книжку Гуменюк О. М. «Кримськотатарська народна емігрантська пісня кінця XVIII-XIX століть».

Однак передусім йдеться про дослідження українства і його традиційної культури. Скажімо, книжка Валентини Борисенко «Сімейна обрядовість українців XX - початку XXI століття» - приклад бездоганно виконаного дослідження надважливого шару народних традицій. Або ж монографія Лідії

Артюх «Культура народного харчування українців: історико-етнографічні ракурси»: це дуже цікаве і пізнавальне читання!

А серія видань Олександра Найдена про народне мистецтво і народних майстрів, серед яких назву книжку «Катерина Білокур. «Стихії світу» і космологічна самотність».

І це ж я назвав тільки кілька книг... Тепер більшість їх передано до бібліотек, зокрема Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної історичної бібліотеки України, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського та наукової бібліотеки Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського.

Цей процес триватиме і, будемо сподіватись, стане одним із чинників зміни ставлення до бібліотек і бібліотечної справи в цілому - і з боку влади, і з боку простих тобі читачів.

([вгору](#))

Додаток 45

20.09.2023

Мусхаріна В.

«Лінгвоцид як один з інструментів рашизму»: мовному спротиву російській агресії був присвячений «круглий стіл»

Мова — зброя. Мова — ідентичність. Мова — основа побудови нації, її існування й процвітання, що також виконує надважливу зовнішню функцію: утвердження й виокремлення з-поміж інших держав світу ([Україна молода](#)).

Лінгвоцид, котрий сьогодні застосовує росія до українського Слова, — це свідоме і цілеспрямоване знищення, яке давно почалося й ретельно готувалося, а в період повномасштабної війни загострилося як ніколи та вийшло назовні.

Маємо усвідомлювати: кінцевою метою цієї жорсткої політики є повна ліквідація українців як окремої культурно-історичної спільноти, отож і діяти потрібно негайно. Саме ця важлива теза і стала предметом обговорення на «круглому столі» «Лінгвоцид як один з інструментів рашизму» 14 вересня в столичному Медіацентрі ДП «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв».

«Московський імперіалізм пожирає все, але з найбільшою люттяю він ставиться до української мови й України в цілому. Тут іде боротьба за ідентичність: є Україна — нема росії. І це те, що призводить їх до стану особливого сказу, який перетворюється на те, що маємо сьогодні: жахливу війну на винищення нас як етносу, нації й носіїв державної мови», — розпочинає промову Надзвичайний і Повноважний Посол, міністр закордонних справ України (2007—2009 рр.), керівник Центру дослідження

росії, проректор Київського університету ім. Бориса Грінченка, співавтор видання «Заборонити рашизм» Володимир Огриско.

За його словами, в росії офіційно зареєстровано 131 мову, з яких 121 — під загрозою. Отож і цей геноцидальний підхід до мов навіть тих народів, що живуть у складі рф, продовжується.

Тема рашизму — розлога й міжнаціональна, адже роками проявляє себе як у нашій державі, так і за кордоном. Нещодавно Київський університет ім. Бориса Грінченка представив систематизоване видання «Заборонити рашизм» — перше у галузі вивчення цієї всепоглинаючої московської політики: із самого зародження до активного розвитку.

«Дуже важливо, що ця тема виходить на рівень міжнародних організацій. Хочу нагадати: поняття рашизму вже зафіксовано в резолюціях парламентської асамблеї НАТО і ОБСЄ (в останній позначено як ідеологію сучасної російської держави). Думаю, це лише початок: на черзі — Рада Європи, Комісія з прав людини, Генеральна асамблея ООН. Ми повинні зробити так, щоб поняття «рашизм» стояло в одному ряду з італійським фашизмом, німецьким нацизмом і радянським комунізмом», — додає пан Огриско.

«Війну з українською мовою росія почала одразу після Переяславської угоди, — продовжує дискусію мовознавиця, докторка філологічних наук, професорка, академік Академії наук Вищої школи України, фахівчиня в галузі соціолінгвістики, історії української літературної мови, стилістики, ономастики та співавторка видання «Заборонити рашизм» Лариса Масенко.

Вона зазначає про колонізацію абсолютно хибної теорії існування спільної східнослов'янської єдності: належності українців, білорусів і росіян до «братнього народу». За словами мовознавиці, ця теза й дала росії можливість приєднати Київську Русь до своєї історії. А путін побудував пам'ятник Володимирові Великому майже в центрі москви — власне, аби підкреслити, що Київська Русь була їхньою державою. Однак насправді у період виникнення Київської держави на місці московського царства все ще були болота...

Як наголошує пані Масенко, Україна пережила страшний геноцид 1930-х років і політику штучного зближення української та російської мов. Російсько-український словник, який тоді було видано в москві, наші інтелігенти окреслювали російсько-російським, бо там була вилучена вся відома українська лексика...

«Війна — безумовно, величезна трагедія для нашого народу. Але водночас вона має позитивний результат: багато хто вважав «какая різниця, на каком языкѣ гаварить», а нині російську мову вже сприймає як ворожу. Перехід на українську, зокрема у творчості, дійсно відбувається дуже активно. «Слово, моя ти єдина зброє, Ми не повинні загинуть обоє! Може, в руках невідомих братів Станеш ти кращим мечем на катів», — завершує вона свою промову відомими рядками Лесі Українки.

«Проблеми, які з'являються у нас із російською агресією, потребують обдумування, — зазначає літературознавець, політик, доктор філологічних наук, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України Микола Жулинський. — Я би хотів провести невеликий історичний екскурс: у червні 1848 року відбувся перший Слов'янський Конгрес у Празі. Туди прибули не тільки чехи, словаки, хорвати, серби, чорногорці, поляки та українці, а й російська делегація, яка взагалі-то й не мала права брати участь, бо росіян не вважали слов'янами (угро-фінська і тюркська основа навіть сьогодні не дає підстав вважати цей колосальний конгломерат етносів слов'янами). Отож їхньою метою було добитися зворотного. Це вдалося у 1867 році, коли з'їзд, присвячений тисячоліттю слов'янської писемності і літератури, відбувся у Москві та Санкт-Петербурзі, а росіяни таким чином домоглися слов'янського визнання».

Літературознавець зазначає, що саме з політичними організаціями (зокрема Кирило-Мефодіївським братством) так активно боролася росія і намагалася просунути ідею на вже згаданих слов'янських з'їздах, аби російська мова стала міжслов'янською для спілкування. Він пояснює зв'язок цієї ідеї зі Співдружністю незалежних держав: провадили таку саму, по суті, політику, що мала максимально об'єднувати країни, які з'явилися внаслідок розпаду СРСР, а головним було зробити російську мову мовою міжнаціонального спілкування.

«Наша, на мою думку, найголовніша сьогоднішня проблема — це формування єдиного в Україні культурно-інформаційного простору, що має забезпечуватися державною мовою. Є три масштабні горизонти: культурний, освітянський та релігійний, котрі ми повинні забезпечити відповідною державною політикою», — наголошує пан Жулинський.

Тримаючи у руках Концепцію гуманітарного розвитку України на період до 2020 року, він додає: «Це остання версія, яку підготувала НАН України, передавалася свого часу у відповідні органи влади, але, на жаль, не була прийнята. Маємо порушити питання, щоб її розглянула Верховна Рада. Нам потрібна україноцентрична гуманітарна політика, бо це і є основа національної безпеки України».

[Повний текст](#)
(вгору)

Додаток 46

11.09.2023

НАУКОВЦІ ІНСТИТУТУ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В РОБОТІ ГЕНЕРАЛЬНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЕСРР

Європейський консорціум політичних досліджень (ЕСРР) є незалежною науковою асоціацією, заснованою в 1970 році. Ініціаторами створення Консорціуму були Жан Блондель і Стейн Роккан. Спільно з Пітером де Яносі з Фонду Форда та іншими європейськими науковцями, вони розробили й

утілили концепцію „Європейського консорціуму з розвитку політичної науки” (European Consortium for the Promotion of Political Science). Засновниками ЕСРР виступили дванадцять європейських університетів ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Нині ЕСРР налічує 350 інституційних членів з майже 50 країн світу. До складу організації входять провідні університети, десятки тисяч науковців, студентів, які займаються дослідженнями та викладанням політичних наук.

Щорічна Генеральна конференція Європейського консорціуму з розвитку політичної науки є значною науковою подією, спрямованою на розвиток досліджень у всіх напрямках політичної науки. Завдяки широкому охопленню та інклюзивному підходу, вона надає можливість науковцям з різних континентів і країн зібратися разом та представити й обговорити результати їхньої дослідницької роботи.

Генеральна конференція, яка відбулася 4–8 вересня 2023 року, зібрала понад 2 000 учасників у Карловому університеті (Прага) та на онлайн-платформі. Цьогоріч працювали 67 секцій та понад 500 панелей, на яких обговорювалися найактуальніші проблеми політичної науки.

Вперше, за час існування ЕСРР, на Генеральній конференції цієї організації була представлена українська науково-дослідна установа. Цією установою, за результатами конкурсного відбору, став **Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України**.

В Карловому університеті в Празі та в онлайн-форматі працювала секція „**Етнополітична стійкість України**” (голови секції: провідний науковий співробітник відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, кандидат політичних наук, доцент **Анастасія Дегтеренко** та завідувач відділу етнополітології нашого Інституту, доктор політичних наук, професор **Віктор Котигоренко**).

Панель „**Етнополітична стійкість України: гуманітарні аспекти**” відбулася онлайн 5 вересня 2023 року. З доповідями на панелі виступив професор **Анатолій Олексієнко** з Інституту освіти Гонконгу (тема: „Інтернаціоналізація та геополітика виробництва знань у воюючій Україні”, а також – науковці нашого Інституту:

- провідний науковий співробітник відділу етнополітології, кандидат філософських наук **Наталія Кочан** (тема: „Профілювання громадянського виміру релігії”);
- в.о. завідувача відділу політичної культури та ідеології, доктор історичних наук, професор **Юрій Ніколаєць** (тема: „Інформаційний аспект політичної стійкості України”);
- головний науковий співробітник відділу етнополітології доктор політичних наук, професор **Олег Калакура** (тема: „Етнокультурна стійкість українського суспільства в умовах війни Росії проти України”);

- науковий співробітник відділу етнополітології, кандидат історичних наук **Олексій Ляшенко** (тема: „Ідентичність як чинник етнополітичної стійкості України”);
- молодший науковий співробітник відділу етнополітології, кандидат історичних наук **Валерій Новородовський** (тема: „Участь національних меншин у суспільному житті в умовах російсько-української війни”).

6 вересня 2023 року відбулася онлайн-панель „Стійкість української нації та національна ідентичність”. З доповідями виступили науковці нашого Інституту:

- старший науковий співробітник відділу етнополітології, кандидат історичних наук **Людмила Мазука** (тема: „Роль закордонного українства у протидії російській агресії та у відновленні України”);
- завідувач відділу етнополітології, доктор політичних наук, професор **Віктор Котигоренко** (тема: „Резильєнтність сучасної української нації: динаміка, потенціал, загрози”);
- головний науковий співробітник відділу політичної культури та ідеології, доктор політичних наук **Володимир Кулик** (тема: „Вплив російської агресії на українську етнонаціональну ідентичність”),

а також – провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, доктор політичних наук **Віра Явір** (тема: „Трансформація феномену етнополітичної стійкості українців в умовах російсько-української війни”).

7 вересня 2023 року в Карловому університеті в Празі питання етнополітичної стійкості України обговорювалися на панелі „Феномен етнополітичної стійкості України: аналіз питань безпеки та управління”. У центрі обговорення та дискусії були наукові доповіді доктора політичних наук **Оксани Хасс** з Болонського університету (тема: „Роль громадських технологій для стійкості України в асиметричній війні”), журналістки **Карін Кьоварі Соймос** з Університету Масарика (тема: „Угорські ревізіоністські наративи як засіб нагнітання напруженості проти України”) та провідного наукового співробітника відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, кандидата політичних наук, доцента **Анастасії Дегтеренко** (тема: „Етнополітичний менеджмент в Україні та окремих країнах ЄС: порівняльний аналіз”).

7–8 вересня 2023 року у рамках секції „Трансформація світосистеми під впливом російсько-української війни, (голови секції: завідувач відділу політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАН України **Галина Зеленько** та провідний науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку, доктор політичних наук, доцент **Олег Кондратенко**) було забезпечено проведення двох панелей: „Генезис і траєкторія російської імперської політики” (голова: доктор політичних наук **Олег Кондратенко**) та „Російсько-українська війна;

Стратегічні та військові наслідки” (голова: кандидат політичних наук **Леонід Кияниця**).

З науковими доповідями виступили співробітники Інституту:

- доктор політичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку **Олег Кондратенко** (тема: „Сутність і традиції російського імперського експансіонізму”);
- кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник відділу політичних інститутів та процесів **Наталія Кононенко** (тема: „Консолідація суспільства під час війни та перспективи локалізації кризи легітимності влади в Україні”);
- кандидат політичних наук, науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку **Леонід Кияниця** (тема: „Співпраця українських волонтерських організацій з європейськими урядами та громадськими організаціями: контекст російсько-української війни”);
- молодший науковий співробітник відділу проблем світового політичного розвитку **Олександр Герасименко** (тема: „Основні напрямки впливу російсько-української війни на характер взаємодії громадянського суспільства та держави в країнах Східної Європи”).

Також у рамках зазначених панелей взяли участь та виступили з доповідями науковці з низки іноземних установ:

- професор Вільного університету Брюсселя **Олеся Ткачова** (тема: „Політична економіка військової мобілізації в авторитарній Росії: дані аналізу великих даних”);
- професор Карлового університету **Ян Людвік** (тема: „Росія Україна. Заморожений конфлікт: результати експертного опитування”);
- професор Університету оборони Чеської Республіки **Ян Ферина** (тема: „Війна в Україні: наслідки для Китаю в разі вторгнення на Тайвань”);
- професор Університету Кадір Хас Турецької Республіки **Догуш Сонмез** (тема: „Третій термін Путіна (2012–2018): це російська імперська декларація?”);
- професор Гентського університету Королівства Бельгія **Фаб'єн Боссайт** (тема: „Вплив образів на дії Росії в сусідньому регіоні: перспектива політичної психології”).

([вгору](#))

Додаток 47

21.09.2023

Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона представив свої розробки на найбільшій міжнародній виставці у галузі зварювання

Цього року свої інновації на заході продемонстрували близько 800 компаній із 40 країн світу. Особлива увага на виставці була приділена інноваційним підходам до зварювання під водою. Ця технологія стає все

більш важливою для видобувної промисловості у прибережних зонах. Відвідувачі виставки мали змогу наживо побачити процес зварювання під водою. З огляду на проблему зміни клімату велике значення було приділено захисту узбережжя – ще однієї проблеми, яка відіграє ключову роль у підводних технологіях ([Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України](#)).

Також фокус експозицій був зосереджений на застосуванні цифрових технологій, штучного інтелекту у зварюванні, а також нових тенденціях для безпечного зварювання – зменшення шкідливих викидів у повітря під час зварювальних робіт.

Інститут електрозварювання ім.Є.О.Патона разом з компанією RATON INTERNATIONAL – єдині, хто представляв Україну на цьому заході. Саме завдяки зусиллям наших науковців прапор нашої держави майорів на такій знаковій події у світі зварювання.

Інститут на заході представили: директор – академік **Ігор Кривцун**, заступники директора – члени-кореспонденти **Віктор Шаповалов** та **Сергій Максимов**, учений секретар – кандидат технічних наук **Ілля Клочков**, завідувач відділу доктор технічних наук **Ганна Полішко**, завідувач відділу кандидат технічних наук **Євген Шаповалов**, старший науковий співробітник кандидат технічних наук **Віктор Савицький**, наукові співробітники **Сергій Глушак** та **Дмитро Коваленко**, а також очільник Видавничого дому «Патон» – кандидат фізико-математичних наук **Олександр Зельніченко**.

Інститут електрозварювання на виставці продемонстрував новітні технології та обладнання для контактено-стикового, електрошлакового, електронно-променевого, дугового зварювання, зварювання в космосі, під водою та багато іншого.

Зокрема, були представлені машини (стаціонарні та мобільні), що входять до складу рейкозварювальних комплексів. Вони виробляються у кооперації з підприємствами-партнерами Інституту електрозварювання. Машини у своїй роботі реалізують унікальну розроблену в Інституті технологію стикового зварювання оплавленням рейок високої зносостійкості, яка забезпечує властивості зварних з'єднань відповідно до вимог стандартів України та ЄС.

Представлено обладнання для електронно-променевого зварювання, що розробляється науковцями, збирається власними силами на промисловому майданчику Інституту. Таке обладнання дозволяє зварювати деталі газотурбінних двигунів, силового каркасу літаків та інших деталей складної конфігурації і широкого діапазону товщин. Вони забезпечують надвисокий рівень якості з'єднання, в тому числі хімічно активних металів (алюміній, магній і особливо титан).

Був експонований і новітній автоматизований прилад для визначення залишкових напружень на основі використання лазерної інтерферометрії. Цей прилад відкриває нові можливості у вимірюванні та аналізі напруженого стану у матеріалах. За допомогою цієї технології можна точно визначити

стан матеріалу та робити більш надійні розрахунки міцності та працездатності конструкцій.

Також на виставці був представлений ручний електронно-променеви́й інструмент для зварювання та споріднених процесів у відкритому космосі. Дане обладнання має велику потужність 2,5 кВт, що дозволяє зварювати алюмінієві сплави товщиною до 8 мм, а також титанові сплави товщиною до 4 мм. Окрім електронно-променевої гармати до інструменту входить електромагнітна фокуруюча система, що дозволяє отримати промінь діаметром до 1 мм.

Чималий інтерес серед відвідувачів і учасників виставки викликали системи технічного зору, розроблені в Інституті електрозварювання. Вони призначені для автоматизації, в першу чергу, зварювальних процесів і мають необхідний рівень захищеності як від оптичного випромінювання зварювальної дуги, так і електромагнітних перешкод, що створюються дугою і зварювальними кабелями. Кожна з представлених систем є високотехнологічною і по-своєму унікальною, що дає ряд переваг і підвищує конкурентоспроможність вітчизняних розробок.

([вгору](#))

Додаток 48

29.09.2023

27 медалей, сім спеціальних відзнак і дві командні нагороди Best delegation award: учні Малої академії наук повертаються з шоу інновацій INOVA 2023

Міжнародне інноваційне шоу було засновано 1971 року, це одна з найстаріших виставок винаходів у світі. У жовтні 2021 року учні — члени Малої академії наук вперше представляли Україну на INOVA. Цього року делегація від України брала участь уже втретє і додому повернулася з достойним результатом: 15 золотих медалей, 10 срібних та 2 бронзові. Крім медалей отримали 7 спеціальних відзнак та 2 командні нагороди ([Світ](#)).

«Сьогодні щиро радію досягненням МАНівців у рамках Міжнародного інноваційного шоу INOVA. Кожен рік українська делегація демонструє високий рівень на цьому заході. Наші діти невпинно вражають світ темами своїх досліджень і розробок, а також якістю виконання цих робіт. Цього року за проектами видно, що в пріоритеті технології майбутнього, екологія, інновації та, звісно, подолання проблем, які виникли внаслідок терористичних дій агресора в нашій країні. Для прикладу, розробка засобу діагностики неконтрастних осколків у тілі поранених та робот “Аватар”, призначений для розмінування. Досягнення учнів — членів МАНУ мотивує нас усіх не зупинятися у своїй діяльності, працювати більше й наполегливіше, створюючи нові можливості для реалізації та знайомства з наукою молодого покоління українців», — так коментує перемоги МАНівців на INOVA президент МАНУ Станіслав Довгий.

21.09.2023

Як пройшов онлайн-форум «Інноваційні трансформації у сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії»

Уже п'ять років Форум збирає однодумців і є тим майданчиком, на якому можна поділитися досвідом, обмінятися думками, знайти партнерів задля спільної дослідної роботи, апробувати власні дослідження, бути в курсі інновацій та передового педагогічного досвіду ([Мала академія наук України](#)).

Цього року захід об'єднав учасників не тільки з усіх регіонів України, а й із зарубіжжя, зокрема Бразилії, Словаччини, Китаю, Ізраїлю, США.

Обговорення відбувалося на дев'яти наукових панелях і двох круглих столах. Говорили про проблеми, що потребують подальшого наукового розвитку, а саме:

- наукова освіта, активи інноваційного розвитку освіти: технології, методики, ресурси;
- цифровізація освіти на засадах STEM в умовах євроінтеграції;
- позашкільна освіта в умовах воєнного стану;
- освітні парадигми штучного інтелекту та інформаційно-цифрові середовища закладів освіти;
- розвиток проектної діяльності в контексті євроінтеграції освітньої інфраструктури України;
- неперервний професійний розвиток дорослих: українські реалії, зарубіжний досвід;
- підготовка кваліфікованих кадрів в умовах війни та повоєнного відновлення України;
- управління адаптивними процесами в освіті в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення тощо.

Співорганізаторами заходу були такі провідні наукові установи, як Національна академія педагогічних наук України, Національна академія наук України, а також 24 стратегічні партнери Національного центру «Мала академія наук України» — академічні дослідні наукові установи, науково-освітні заклади й громадські організації.

[\(вгору\)](#)

29.09.2023

У Запоріжжі з'явився куточок Антарктики – відвідати можна до 26 жовтня

Експозицію запоріжцям представив наш полярник-рекордсмен Юрій Отруба, на рахунку якого вже 7 зимівель на станції «Академік Вернадський». За мотивами кожної зі світлин він докладно розказав про життя та роботу українців в Антарктиці, а також незвичайну природу цього регіону ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

«Ми дуже раді тому, що навіть в складні часи війни люди цікавляться темою антарктичних досліджень. Вражений, наскільки різні відвідувачі нашої виставки: школярі, волонтери, військові, науковці, журналісти, пенсіонери... Надзвичайно важливо підтримувати цей інтерес українців до науки загалом та антарктичної науки зокрема», – поділився враженнями Юрій Отруба.

Гості активно розпитували, в чому необхідність проводити деякі дослідження безперервно і як вони можуть вплинути на економіку, безпеку та навіть просто життя і здоров'я людства, цікавилися поведінкою антарктичних тварин, а також приділили окрему увагу флагману наукового флоту України – криголаму «Ноосфера».

Виставка експонуватиметься в Центральній міській бібліотеці Запоріжжя (вул. Гоголя, 66) впродовж місяця – до 26 жовтня. Потім же вона продовжить свою мандрівку Україною, тож слідкуйте за нашими анонсами.

Щиро вдячні за підтримку в.о. директора Міської публічної бібліотечної системи Запоріжжя Неллі Крамаренко, її заступниці Юлії Шевцовій та очільниці відділу іміджевих проєктів Департаменту культури і туризму Запорізької міської ради Юлії Молдован. Саме завдяки цим чудовим людям антарктична фотовиставка завітала в місто козацької слави.

До речі, вчора в Ужгороді, в Закарпатському обласному краєзнавчому музеї, також відкрилася експозиція зі світлинами біолога 27-ї та 28-ї УАЕ Сергія Глотова. Тож побачити Антарктику зараз можна і на Сході, і на Заході нашої великої країни.

([вгору](#))

Додаток 51

25.09.2023

XVI УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ЗУСТРІЧІ «УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖДЕРЖАВНОГО ДІАЛОГУ»

В обговоренні актуальних проблем міждержавних відносин на тлі воєнної російської агресії цього року взяли участь понад 130 інтелектуалів: науковців, експертів та дипломатів ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Від імені співорганізаторів Форуму – Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, виступив заступник директор Інституту з наукової роботи, науковий керівник відділу проблем світового політичного розвитку, доктор історичних наук, професор,

член-кореспондент НАН України **Олександр Майборода**. Він висловив впевненість, що українсько-польські зустрічі продукуватимуть слушні та цінні думки і пропозиції стосовно зближення позицій наших країн з різних питань їхніх взаємовідносин.

В своїй доповіді науковець зазначив, що нині, коли оголюються і загострюються проблеми у відносинах між державами, міжнародна система опинилася перед загрозою хаосу, тому особлива роль надається інституту народної дипломатії. Доповідач нагадав, що у кризові часи, коли правителям важко дійти консенсусу у міждержавних відносинах, популярною стає фраза „народ мудріший за правителів”. Ця фраза є, безумовно, метафорою, а пересічні люди чекають мудріших рішень і вчинків від представників правлячого класу. Мудрість же правлячого класу, зауважив науковець, полягає у здатності дослухатися до народної думки.

Олександр Майборода також наголосив, що Україна і Польща разом протистоять геополітичній небезпеці, яка насувається з боку Росії. Спільна українсько-польська боротьба за свободу Європи, за демократичний лад, за права народів і права людини є зараз серцевиною відносин між Республікою Польською і Державою Україна.

Робота зустрічей була зосереджена у шести секціях, які обговорювали важливі геополітичні, військові, гуманітарні, економічні складові українсько-польських взаємин, визначали їх пріоритети та перспективи...

([вгору](#))

Додаток 52

16.09.2023

У Луцьку відбувся оригінальний захід популяризації науки – Науковий Пікнік

Учасників Наукового Пікніка привітала заступник Луцького міського голови Ірина Чебелюк. «Науковий Пікнік – це щорічний захід, покликаний популяризувати наукову творчість і досягнення людей, які вносять свій вклад у розвиток багатьох сфер і напрямків, – сказала Ірина Чебелюк. – Тому всі, хто сьогодні відвідають Науковий Пікнік, відкриють для себе щось те, що раніше їм було невідоме. І, мабуть, у кожного закладу, який представив тут свої роботи, з’являться нові учні, студенти, котрі будуть далі черпати знання від своїх викладачів. Велике вам спасибі за цю роботу» ([Луцька міська рада](#)).

Ідея Наукових Пікніків полягає в тому, аби представити науку якомога ширшому колу людей у максимально простий спосіб – під відкритим небом, де кожен охочий зможе власноруч провести експеримент, і переконатися, що наука – це доступно та цікаво. “Крім того, ще однією метою заходу є профорієнтація, – розповіла Заріна Дацик, начальник відділу молодіжної політики департаменту молоді та спорту Луцької міської ради. – Наша основна цільова група – старшокласники, які б могли ознайомитися з

максимальною кількістю сфер науки, проекспериментувати і зрозуміти, що в майбутньому вони хочуть цим займатися”.

На Науковому Пікніку було представлено понад 30 локацій, де лучани та гості міста із задоволенням поринули у світ науки. Усі охочі побачили і змогли стати учасниками хімічних, фізичних та біологічних експериментів від волинських вишів, долучитися до майстер-класів, воркшопів та практикумів, командних ігор, пізнавальних вікторин, отримати призи та подарунки. Гостями цьогорічного Наукового Пікніка стали представники Музею науки Малої академії наук України, які привезли з Києва наукове шоу та майстерню ідей.

Довідка: 9-й Науковий Пікнік відбувся за підтримки Луцької міської ради, Волинської обласної ради, управління освіти і науки Волинської ОДА, фонду Ігоря Палиці “Тільки разом” та Благодійного фонду “Робимо добро дітям”.

([вгору](#))

Додаток 53

12.09.2023

В Україні визначили національний контактний пункт програми ЄС «Цифрова Європа»

*«Створення національного контактного пункту — це важливий крок, який допоможе ще більшій кількості українців отримати допомогу та роз’яснення щодо участі в “Цифровій Європі”. Відтепер Офіс з розвитку підприємництва та експорту надаватиме підтримку тим, хто цікавився програмою раніше, але не міг самостійно розібратися з умовами. Український ІТ-бізнес, інноваційні простори та освітні заклади матимуть ще більше можливостей отримати фінансування для свого розвитку», — зазначила **Валерія Іонан**, заступник Міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).*

Визначення національного контактного пункту в Україні надасть змогу українським потенційним учасникам програми «Цифрова Європа» отримати фахову консультацію щодо процесу подання конкурсної заявки. Це, своєю чергою, підвищить шанси стати переможцем відбору та долучитися до міжнародних проєктів у сфері цифрових технологій, штучного інтелекту, суперкомп’ютерів, цифрових навичок.

*«Ми будемо раді допомогти потенційним учасникам з України, зокрема представникам малого й середнього бізнесу, отримати фахові консультації щодо критеріїв подання заявок, формування аплікаційних заявок та переваг участі в грантових конкурсах у межах Програми “Цифрова Європа”. Участь у Програмі не лише пришвидшить цифрову трансформацію та відновлення економіки, а й сприяє прискоренню інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС», — додав **Андрій Ремізов**, директор Офісу з розвитку підприємництва та експорту.*

Програма «Цифрова Європа» (2021–2027) спрямована на розвиток передових цифрових навичок, впровадження цифрових технологій на підприємствах, розбудову цифрової інфраструктури, а також на ще більшу доступність цифрових послуг для громадян і державних інституцій країн Європейського Союзу та асоційованих до Програми країн. Участь у конкурсах Програми можлива для українських суб'єктів господарювання в період до 2027 року.

[\(вгору\)](#)

Додаток 54

28.09.2023

Цифрова Європа: Програма ЄС для посилення стійкості технологічних проєктів під час війни

[\(Національний фонд досліджень України\).](#)

Головна мета Програми — стимулювати цифрову трансформацію всіх сфер економіки та суспільного життя країни. Її загальний фонд — 7,5 мільярда євро до 2027 року. На напрями, які доступні й для України, виділено 6 мільярдів євро:

- високопродуктивний комп'ютинг;
- штучний інтелект;
- цифрові навички й використання технологій в економіці та суспільстві.

Дізнатися більше про програму і те, як податися на фінансування, можна [за посиланням](#).

Цифрова Європа створить можливості для розробки нових технологій та продуктів, відкриє доступ до нових знань, ресурсів і контактів. Це допоможе наблизити нашу державу до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Під час події спікери детальніше розкажуть про програму, її успішні кейси та про те, як українські організації можуть взяти в ній участь. А також про можливість стати частиною мережі Європейських цифрових інноваційних хабів. Це центри, що відіграють головну роль у впровадженні Програми та є точками доступу до найновіших цифрових можливостей.

На заході також представлять Національний контактний пункт Програми ЄС «Цифрова Європа» на базі Офісу з розвитку підприємництва та експорту. Він здійснюватиме інформаційно-методичний супровід потенційних заявників Програми, а також співпрацюватиме з мережею контактних пунктів у країнах ЄС.

Серед учасників презентації:

- **Михайло Федоров**, Віцепрем'єр-міністр України з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації України (онлайн);
- **Валерія Іонан**, заступник Міністра цифрової трансформації України з питань європейської інтеграції;

- **Андрій Ремізов**, директор ДУ «Офіс з розвитку підприємництва та експорту»;
- **Олександр Козлов**, представник консорціуму POTENTIAL (онлайн);
- **Хелена Родрігес**, проектна менеджерка програми Цифрова Європа, Європейська комісія DG CONNECT;
- **Владислав Кавелін**, старший радник проекту GIZ «Цифровізація МСП у країнах східного партнерства»;
- **Томаш Питко**, Координатор програми, відділ трансформації промисловості, Міністерство економічного розвитку і технологій Польщі;
- **Анна Паяк**, представниця правління Промислової платформи майбутнього (Platforma Przemysłu Przyszłości).

Акредитація журналістів на офлайн-подію обов'язкова й триває до 4 жовтня. Форма для акредитації ЗМІ — <https://forms.gle/GBGWu5HCe1C2x4UF9>

Щоб відвідати презентацію, потрібно зареєструватися за посиланням — <https://forms.gle/eukBsCfmNgmvAzRX8>

Про місце проведення заходу повідомлять лише підтверджених учасників.

Також запланована онлайн-трансляція на YouTube-каналах та Facebook-сторінках.

Захід відбувається в межах програми «Цифрова Європа», стратегічним координатором якої в Україні виступає Міністерство цифрової трансформації України, практичним консультантом — Офіс з розвитку підприємництва та експорту. Захід проводиться за підтримки GIZ (програма цифровізації МСП у країнах східного партнерства).

([вгору](#))

Додаток 55

29.09.2023

USAID виділяє грант \$500 000 на впровадження інноваційних проєктів у сфері кібербезпеки

«Триває перша у світі кібервійна, й Україна перебуває в центрі цих подій. Ворог воює не лише на реальному полі бою, а й у кіберпросторі. Щодня здійснює атаки на урядові організації, органи влади, комерційний сектор. Ми ефективно захищаємося й даємо ворогу відповідь. Але нам потрібно більше інноваційних рішень та технологічних продуктів у сфері кіберу. Грант USAID — це можливість реалізувати власне рішення, яке допоможе захистити критичну інфраструктуру та здобути перевагу над ворогом у кіберпросторі. Вдячний партнерам за підтримку наших ініціатив», — зазначив Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації **Михайло Федоров** ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Гранти отримують розробники, які запропонують найбільш ефективні інновації у сфері кіберу. Ці рішення не лише дадуть змогу захистити державні інформаційні ресурси, а й зроблять вагомий внесок у посилення світової кібербезпеки.

Першими отримали можливість запітчити власні ідеї учасники ІТ Арени. Один розробник зможе отримати близько 50 тисяч доларів на впровадження ідеї у сфері кіберзахисту.

«Україна уже довела свій цифровий потенціал на світовій арені. Агентство США з міжнародного розвитку віддало ідеї допомагати українським стартапам перетворити новаторські ідеї в готові для ринку рішення, які здивують весь світ. Пишаюся тим, що USAID та Міністерство цифрової трансформації матимуть змогу надати імпульс найкращим та найяскравішим ідеям у сфері кібербезпеки. Це зміцнить кібербезпеку не лише в Україні, а й у всьому світі», — заявив **Джим Хоуп**, Директор Місії USAID в Україні.

Детальніше про умови та отримання гранту — [за посиланням](#).
([вгору](#))

Додаток 56

06.09.2023

Затверджено Індекс цифрової економіки та суспільства: що це означає для України?

«Цілі Мінцифри відповідають цифровим цілям, які ЄС планує втілити до 2030 року. Вже сьогодні Україна є одним із лідерів цифрової трансформації в регіоні, однак ми продовжуємо працювати задля покращення результатів у всіх напрямках цифровізації», — зазначила **Валерія Іонан**, заступник Міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

DESI щорічно публікується Європейською комісією й вимірює прогрес держав-членів ЄС у досягненні цілей Програми цифрового десятиліття ЄС до 2030 року. Ключові елементи DESI відповідають цифровим цілям ЄС: безпечна та стійка цифрова інфраструктура, цифрові навички, цифровізація бізнесу та цифровізація публічних послуг.

Процес включення України до DESI залежить від спроможності регулярно надавати Європейській комісії необхідні статистичні дані, які зібрані відповідно до вимог ЄС. Включення України до DESI допоможе реалізувати державний потенціал цифрової конкурентоспроможності, а також сприятиме інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Протягом шести місяців з дня ухвалення розпорядження Мінцифра розробить методичні рекомендації складення показників на основі Методології ЄС.

([вгору](#))

11.09.2023

Підписано Меморандум про співпрацю між Національним фондом досліджень України та Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»

8 вересня 2023 року відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Національним фондом досліджень України та Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) ([Національний фонд досліджень України](#)).

Метою Меморандуму є координація зусиль у стимулюванні фундаментальних та прикладних наукових досліджень, розвитку національного дослідницького простору та його інтеграції до світового дослідницького простору, а також правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності та сприяння у розбудові інноваційного середовища, вільного від порушень прав інтелектуальної власності.

Відповідно до Меморандуму НФДУ та УКРНОІВІ висловили намір щодо співробітництва за такими напрямками:

- взаємодія в науково-експертній та науково-консультативній діяльності, експертування наукових результатів з точки зору того, чи містять вони потенційні об'єкти права інтелектуальної власності;
- організація та проведення спільних наукових, науково-практичних заходів, зокрема конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгів тощо;
- спільна підготовка, рецензування і випуск публікацій наукового, навчально-методичного та практичного спрямування;
- інформаційна, консультативна та дієва допомога грантоотримувачам НФДУ у наданні отриманим ними результатам досліджень статусу охоронюваних законом об'єктів права інтелектуальної власності;
- популяризація результатів наукових знань та наукових досліджень;
- підтримка трансферу результатів наукових досліджень в реальний сектор економіки, консультативна та інша допомога грантоотримувачам НФДУ та представникам реального сектору економіки для підвищення ефективності таких трансферних процесів та ін.

Відтепер установи координуватимуть свої зусилля задля спільної розбудови освітнього, наукового та інноваційного потенціалу України.

Докладніше про діяльність УКРНОІВІ можна дізнатися на офіційному сайті: <https://ukrpatent.org/uk>

(вгору)

08.09.2023

ІР ОФІС ПІДПИСАВ МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО З НАЦІОНАЛЬНОЮ АКАДЕМІЄЮ НАУК УКРАЇНИ

[ІР офіс](#) та [НАН України](#) уклали Меморандум про співробітництво. Як зазначила очільниця ІР офісу Олена Орлюк, хоча меморандуми зазвичай окреслюють виключно наміри сторін, цей документ матиме максимально практичне значення ([Національний фонд досліджень України](#)).

Співпраця стосуватиметься таких основних напрямів:

- запровадження в Україні державної підтримки й стимулювання створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, законодавства, системи державного управління у сфері ІВ та інноваційної діяльності, що враховує кращу практику Європейського Союзу;
- інноваційний розвиток України, зокрема у промисловості та інших галузях економіки;
- забезпечення трансферу технологій та реалізації продукції з високою прибутковістю, що призведе до відновлення інноваційним шляхом економіки України.

“Одна із задач ІР офісу у сфері інновацій – допомогти Україні залучати кошти і припинити відтік наших талановитих людей за кордон. Технології, інновації мають залишитися в нашій державі, а люди, які їх створюють, мають отримувати гідну фінансову підтримку, в якій кошти інвесторів наразі мають відігравати ключову роль. Саме тому ми створюємо на базі нашого офісу Національний хаб інтелектуальної власності та інновацій - [IP&I Hub](#). І саме тому для нас надзвичайно важлива співпраця з НАН України як рушійним науковим центром, чії розробки можуть впливати на розвиток ключових галузей економіки України”, – акцентувала Олена Орлюк.

Президент НАН України Анатолій Загородній наголосив на важливості розробленої політики у сфері інтелектуальної власності наукових установ та постійного моніторингу її реалізації. У підписаному Меморандумі, зокрема, йдеться про необхідність розвитку механізмів державного сприяння створенню та використанню винаходів, інших об'єктів права інтелектуальної власності та підтримку інноваційної діяльності з урахуванням досвіду Європейського Союзу.

Плідна співпраця ІР офісу та НАН України має сприяти розвитку національної науки та підтримці українських креаторів та винахідників. Як зазначила Олена Орлюк, фокус в Україні на інтелектуальній власності в перспективі матиме значний вплив на найважливіші сфери економіки, включаючи розвиток оборонного комплексу України та підвищення рівня ВВП.

([вгору](#))

05.09.2023

IP офіс підписав Меморандум про співпрацю з Київським академічним університетом, на базі якого запрацює TISC

IP офіс підписав Меморандум про співпрацю з Київським академічним університетом ([КАУ](#)). Також на базі КАУ незабаром запрацює Центр підтримки технологій та інновацій ([TISC](#) — Technology and Innovation Support Center), що відкриває широкі перспективи спільного росту та інноваційного розвитку ([IP офіс](#)).

Меморандум, зокрема, передбачає:

- координацію у напрямках комерціалізації наукових досліджень і трансферу технологій;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури (офісів трансферу технологій, стартап-шкіл, інкубаторів, акселераторів, наукових парків та інноваційних хабів);
- проведення спільних просвітницьких заходів та тренінгів з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності;
- залучення до спільного управління інноваційними проектами;
- консультативно-інформаційне партнерство та експертну підтримку.

КАУ відомий своєю філософією навчання через дослідження, активно провадить наукову та освітньо-наукову діяльність, зосереджуючись на актуальних напрямках сучасної науки та співпраці з науковцями НАН України. Тож відкриття TISC є важливою подією для розвитку інноваційного середовища, підтримки стартапів та популяризації науки.

“Наша співпраця з Київським академічним університетом відкриває нові горизонти для розвитку наукових досліджень та інноваційної діяльності. Спільно ми будемо крокувати вперед, допомагаючи студентам і науковцям розвивати свій потенціал та робити вагомий внесок в інноваційний розвиток України, підвищуючи її інвестиційну привабливість”,
– зазначила очільниця IP офісу **Олена Орлюк**.

([вгору](#))

08.09.2023

В ньому окреслені основні тенденції із захисту авторського права у сфері мистецтва і взаємодія креативних індустрій із технологіями. Мета цього мануалу – підвищення рівня обізнаності та культури у застосуванні і захисті авторського права у сфері мистецтва ([Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій](#)).

В чек-листі зокрема йдеться про таке:

- тренінгові програми і курси з інтелектуальної власності для креативних індустрій;

- штучний інтелект і авторське право;
- законодавча база України і захист творів, згенерованих ШІ;
- норми українського законодавства, яку мають бути оновлені через імплементацію норм права ЄС відповідно до Угоди про асоціацію.

👉 Ознайомитися з чек-листом ви можете за посиланням:
<https://nipo.gov.ua/cl-1-ap-mystetska-diialnist-osvita/>

(вгору)

Додаток 61

25.0.2023

США долучились до проєкту Олени Зеленської «Українська книжкова полицка»

Повідомляється, що США стали 40 країною, що долучила до проєкту "Українська книжкова полицка" ([espreso.tv.](https://espreso.tv/)).

Ювілейну полицку, у межах якої найкращі українські видання передаються провідним бібліотекам світу, відкрила днями в Джорджтаунському університеті у Вашингтоні Перша леді Олена Зеленська.

"Часто кажуть: чому світова література, мільйони прекрасних книжок не спинили війни й несправедливість у світі? Бо робити це завжди нам, читачам. І ми зробимо", — сказала Олена Зеленська.

Проєкт ініційований першою леді України спільно з МКІП, МЗС, а також Українським інститутом книги разом з посольствами України за кордоном.

- У вересні 2022 року повідомлялося, що проєкт "Українська книжкова полицка" [функціонує вже у 18 країнах](#), серед яких країни Європи, Азії, Близького Сходу, а незабаром книжки для українських дітей з'являться і в Африці.
- 4 жовтня того ж року стало відомо, що в чотирьох країнах: Україні, Німеччині, Австрії та Нідерландах - [стартував книжковий проєкт](#) для українських дітей "Better Time Stories".
- 15 січня повідомлялося, що Інститут стратегії культури [видав збірку](#) українських есеїв англійською та литовською мовами.
- У лютому, посол України в Німеччині Олексій Макеев у межах проєкту "Українська книжкова полицка" [передав](#) українські книжки бібліотеці "Каров" у Берліні.

(вгору)

Додаток 62

30.09.2023

Карандєєв: Бібліотека – це простір, де поєднуються минуле, сучасне і майбутнє

За словами очільника МКІП, «бібліотека – це не просто місце, де зберігаються книги. Це простір, де поєднуються минуле, сучасне і навіть майбутнє. Простір, де люди знаходять свої мрії, де ми стаємо кращими» (ukrinform.ua).

Книга завжди відігравала важливу роль в становленні будь-якої нації, суспільства. Сьогодні значення книги тільки зростає, підкреслив Карандєєв.

"Ми зустрічаємо багато викликів, які змушують нас переглянути своє відношення до книги. Сьогодні це не просто джерело знань. Від початку війни книга стала потужною зброєю. Водночас [книга](#) стала нашою духовною бронєю. Попри виклики, сфера знаходить шляхи, які дозволяють відкривати нові книгарні, авторам писати нові твори, видавати їх, забезпечувати попит українців і не тільки", - зауважив він.

Як зазначив Карандєєв, "сьогодні в бібліотеках твориться наше майбутнє. Бібліотеки потребують уваги держави. Пріоритет міністерства – підтримувати будь-які ініціативи, що спрямовані на задоволення потреб українців, які хочуть читати, для яких читання – норма життя".

Т.в.о. міністра культури та інформаційної політики у Всеукраїнський день бібліотек подякував всім, хто не забув про читання, хто любить читати, хто шанує українську книгу, українським письменникам, видавцям, бібліотекарям.

"З вірою в майбутнє, бажаю всім нам великої перемоги, бажаю, щоб книга завжди була на достойному місці у кожної людини і разом з книгою ми досягли нашої мети – побудови мирного щасливого українського суспільства", – підкреслив Карандєєв.

Як повідомлялося, Всеукраїнський день бібліотек відзначається щорічно 30 вересня. Свято встановлене згідно з Указом Президента від 14 травня 1998 року.

([вгору](#))

Додаток 63

29.09.2023

У Києві урочисто привітали із професійним святом працівників бібліотек

Бібліотекарів столиці привітали із професійним святом – Всеукраїнським днем бібліотек, який щорічно відзначається 30 вересня. У Центральній бібліотеці імені Т. Г. Шевченка для дітей заступниця голови КМДА Ганна Старостенко вручила кращим працівникам бібліотечної справи Подяки Київського міського голови та Подяки Департаменту культури КМДА ([Офіційний портал Києва](#)).

«Бібліотека – це місце, покликане популяризувати читання, навчати й розвивати. Проте під час війни в них з'явилися нові ролі, завдання та виклики. Сьогодні бібліотеки в Києві – це території єдності, стійкості, свободи. Наразі вони виконують не лише функцію видачі книжок, а й

служують центром надання інформаційних послуг, психологічної допомоги, у кризові моменти для історії України – її пунктами незламності. На базі бібліотек відбуваються і розмовні клуби, курси з української мови, тут проводять заняття з першої домедичної допомоги, зустрічаються внутрішньо переміщені особи. Всеукраїнський день бібліотек – привід подякувати фахівцям, які попри все продовжують працювати і гідно тримати свій бібліотечний фронт. Бажаю професіоналам своєї справи натхнення, позитиву, злагоди, добра і впевненості в тому, що завдяки бібліотеці Україна стане країною освічених, духовно багатих людей. Нехай усі світлі історії про добро і любов, описані в книгах, здійсняться наяву!» – наголосила Ганна Старостенко.

Як зазначила заступниця голови КМДА, попри війну, розв'язану росією проти України, бібліотеки Києва продовжують розвиватися та втілювати новації – переосмислюється бібліотечні простори, оновлюються сховища та реалізуються сучасні проекти. Наприклад, проєкт Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки для дорослих м. Києва «Жіноче коло з Tana Sribna» та «Майстерня звуку», де учасники спробують свої сили в рукоділлі та під час творчого процесу отримують психологічну підтримку і поради від майстринь.

За словами Ганни Старостенко, у ці складні часи столичні бібліотеки проявили себе як платформи, що об'єднують і мотивують культурних діячів, волонтерів, небайдужих людей, які готові своєю ресурсністю і бажанням творити гарні справи.

Також під час заходу для фахівців бібліотечної справи організували майстер-класи з виготовлення виробів, які далі передадуть до благодійного ярмарку на підтримку ЗСУ.

([вгору](#))

Додаток 64

30.09.2023

30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек: попри війну столична бібліотечна мережа продовжує розвиватися

Щорічно бібліотеки столиці обслуговують понад 570 тис. користувачів ([Офіційний портал Києва](#)).

Під час повномасштабного вторгнення бібліотеки переосмислили своє призначення та підлаштувалися до нових реалій. Столичні бібліохаби продовжують оновлюватися та ставати ближчими до користувачів. Сьогодні бібліотеки не тільки є центрами інформаційної боротьби та зберігання книг, а й стають культурними центрами.

За перше півріччя 2023 року в бібліотеках пройшло майже 7,5 тис. різноманітних культурно-просвітницьких заходів в офлайн і онлайн-форматах. Зокрема в понад 50 закладах культури [працюють курси та розмовні клуби](#) з вивчення української мови.

Також на базі [Центральної бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва](#) (просп. Берестейський, 25-А) відкрито першу в Україні бібліотеку настільних ігор. Ігровий фонд наразі налічує понад 125 настілок від найпростіших до складних економічних стратегій. Колекцію ігор передала Спілка видавництв настільних ігор. Це пілотний проєкт, який згодом планується поширити на інші бібліотечні простори міста.

Із 2017 року в Києві реалізується пілотний проєкт «Сучасний бібліотечний простір». Його мета – перетворити публічні бібліотеки міста на сучасні культурно-інтелектуальні центри громади завдяки технологічній і просторовій модернізації, впровадження нових послуг.

Заклади культури, що беруть участь у пілотному проєкті в семи районах столиці, оновлюють, переформатовують у публічні простори, оснащують сучасними меблями та технікою. Під час ремонту враховуються також принципи безбар'єрності, зали обладнуються комп'ютерами з доступом до інтернету.

Оновлені бібліотечні простори вже працюють на базі бібліотеки для дітей на Подолі, Центральної районної бібліотеки імені П. Г. Тичини, Центральної бібліотеки імені Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва, Центральної районної бібліотеки ЦБС «Свічадо» Святошинського району м. Києва, бібліотеки № 115 для дітей ЦБС Деснянського району м. Києва, бібліотеки ім. М. Костомарова ЦБС Шевченківського району м. Києва. Оновлення інших бібліотек, що беруть участь у проєкті, триває.

([вгору](#))

Додаток 65

29.09.2023

Рівненську обласну бібліотеку визнали найкращою в Україні

«Результати всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року» оголосила Українська бібліотечна асоціація. Так, почесне звання «Бібліотека року 2023» присвоєно Рівненській обласній бібліотеці за комплекс проєктів «Промоція читання», - йдеться у повідомленні ([ukrinform.ua](#)).

Як прокоментувала начальниця управління [культури](#) та туризму Рівненської ОДА Любов Романюк, серед комплексу проєктів цього року – ініціатива «Велике читання 2023». Починаючи з квітня, більшість бібліотек краю активно і креативно знайомили мешканців громад з творчістю місцевого письменника Сергія Гридіна. Також цьогоріч стартував міжнародний проєкт #Марія90, присвячений 90-річчю з часу написання роману «Марія» Уласа Самчука. Тривають авторські читання у рамках проєкту «Кава з письменником».

Також зазначається, що, окрім того, лауреатом конкурсу у номінації «Середні бібліотеки» стала обласна бібліотека для молоді за проєкти «Волонтерський хаб в бібліотеці» та «Молодіжний простір НОТА». А у

номінації «Малі бібліотеки» кращою стала Гощанська центральна бібліотека для дітей за проєкт «БібліоХаб».

([вгору](#))

Додаток 66

21.09.2023

Виконавці проєкту запланували оцифрувати книжкові видання, що відображають перший (1873–1891) і другий (1892–1913) періоди діяльності товариства. Нині чимало видань НТШ стали бібліографічною рідкістю, і створення страхових копій видань суттєво убезпечить доробок товариства від втрати чи псування в умовах російсько-української війни. До того ж, проєкт дасть друге життя культурному продуктові, створеному на межі ХІХ–ХХ століть, і запровадить його в найширший суспільний, фаховий, науковий, освітній обіг (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

 Про нові надходження до цифрової колекції команда проєкту систематично інформує на Instagram-сторінці: <https://www.instagram.com/knizhkovaspadshchina>

 Повідомлення у Telegram-каналі присвячені структурним підрозділам НТШ, продукції його друкарні, оцифрованим публікаціям членів Товариства: https://t.me/Knyzhkova_spadshchyna_NTSh

 Із повнотекстовими копіями видань можна ознайомитись у розділі «Цифрові колекції» зі сторінки електронного каталогу ЛННБ України імені В. Стефаніка: http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F/?func=file&file_name=find-b-new&local_base=%20E2

 Більше про проєкт:

https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10540&fbclid=IwAR3HOjTn_No53f5YWPfm2cU5uSsKYgrJnvTef9S6dEe3QKcxeAJIsL054PI

([вгору](#))

Додаток 67

21.09.2023

Львівська національна наукова Бібліотека України імені В. Стефаніка продовжує надання доступу до повнотекстового електронного архіву української історичної періодики LIBRARIA.

Ресурс постійно наповнюється. Наразі оцифровано більше 700 000 сторінок понад 400 видань українською, польською, німецькою, румунською, їдиш, кримсько-татарською та російською мовами, що видавалися у різних регіонах України та поза її межами від початку до 50-х років ХХ ст. ([Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка](#)).

Доступні цифрові зображення газет, а також численні інструменти для повнотекстового пошуку.

Зважаючи на значний обсяг контенту та його розмаїття, представлені на сайті видання поділено на [тематичні колекції](#), що додає зручностей та допоможе користувачам ресурсу краще орієнтуватися у представленому масиві. Окрім морфологічного повнотекстового пошуку, доступний також пошук за назвами видань, географією (регіони та місця) та хронологією видань (конкретні дати або періоди); окремо може бути застосований пошук за заголовками статей, а також пошук ілюстрацій за підписами до них.

Для отримання доступу необхідна активна передплата, яку можна оформити в особистому кабінеті. Повний доступ до контенту, включно з переглядом зображень та розпізнаних текстів конкретних чисел та [Вхід](#) в особистий кабінет для фізичних осіб надається [zareestrovanim korystuvacham](#) та бібліотекам-партнерам.

Безкоштовний демо контент можна переглядати [тут](#).

Нагадуємо, що скористатися доступом до **повнотекстового електронного архіву української історичної періодики LIBRARIA** можна з комп'ютерів читальних залів Бібліотеки, а також отримати дистанційний доступ, зареєструвавшись у мережі Бібліотеки та створивши кабінет користувача.

([вгору](#))

Додаток 68

22.09.2023

У Львові в бібліотеці Стефаника створили унікальні читальні зали

У меморіальному читальному залі імені Івана Крип'якевича відвідувачі можуть ознайомитися із його роботами та відчутти атмосферу, в якій працював визначний історик. Тут представлені особисті речі Івана Петровича: робочий стіл, канцелярське приладдя, окуляри, шафу, креденс з посудом, а також його дипломи, особисті документи та бібліотеку ([Твоє місто](#)).

Джерело: <https://tvoemisto.tv/>

У читальному залі імені Омеляна та Тетяни Антоновичів не тільки відтворили інтер'єр, в якому жила родина, але й облаштували комп'ютерні місця, де можна працювати з оцифрованими документами.

Джерело: <https://tvoemisto.tv/>

Обидва читальні зали створені для читачів, надання довідок на базі рукописної спадщини національного і світового значення. Їх створили за підтримки меценатів: Олександра Свіцова – президента «Федерації водного поло України», Почесного консула Республіки Туреччина у Львові та Юрія Котика – громадського діяча, популяризатора української культури у світі.

Нагадаємо, на Львівщині [реалізують пілотний проєкт](#) «Модель сучасної бібліотеки» у 20 громадах області у співфінансуванні з обласного бюджету (2 млн грн) та місцевих бюджетів (8 млн 625 тис. грн) – таким чином кожна бібліотека отримує 100 тисяч гривень з обласного бюджету, які використовує спільно з громадою для оновлення бібліотечного простору. 12 вересня в Стрийському районі відкрили оновлений бібліотечний простір у Миколаївській центральній бібліотеці. Це вже друга бібліотека, в якій облаштували простір в межах нового проєкту.

Юлія Кметик

Фото: скриншоти з відео Львівської ОВА

([вгору](#))

Додаток 69

24.09.2023

Бойко О.

Асоціація видавців розповіла, скільки бібліотек отримають книжкові гранти

Загалом організатори програми отримали 976 заявок від українських бібліотек. За підсумками I туру 30 бібліотек отримали 3 207 книжок на суму 900 тисяч гривень, тобто на 30 тисяч гривень кожна. Асортимент сформували відповідно до запиту бібліотек-переможців, до нього ввійшли книжки 2021-2023 років від українських видавців ([Читомо](#)).

У конкурсі постачальників взяли участь 20 організацій та підприємств, які запропонували до вибору бібліотекам-переможцям 38 пакетів книжок. За підсумками конкурсу книжки до бібліотек надіслали ТОВ НВП «Фактор», ФОП Домарецька, ТОВ «ВД «Дакор», ТОВ «Книголенд», ТОВ «Артіль», ТОВ «Джерела М»; ТОВ «Якабу Трейд», ФОП Чаговець.

Нині триває II тур цієї програми, за підсумками якого ще 32 бібліотеки отримають книжкові гранти на суму 960 тисяч гривень.

Під час відбору бібліотек для надання книжкових грантів перевагу надають тим, фонди яких було пошкоджено чи втрачено внаслідок тимчасової окупації території України військами росії. Передусім ідеться про бібліотеки з Чернігівської, Сумської, Харківської, Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької та Миколаївської областей.

До категорії бібліотек-переможців також входять бібліотеки з областей Центру, Півдня, Півночі та Заходу України, що за дуже обмежених наявних книжкових фондів обслуговують велику кількість внутрішньо переміщених осіб, які виїхали з окупованих територій та зони бойових дій.

Програму «Книжкові гранти для бібліотек України» започаткували Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів у партнерстві з благодійним фондом «Бібліотечна країна» та благодійним фондом громади Харкова «Голока» за фінансової підтримки письменників і книготорговців США Helping Ukrainian Books and Booksellers (Каролін Форче, Мітчелл Каплан, Крістофер Меррілл, Аскольд Мельничук і Джейн Анру), Канадсько-української фундації та Українського національного об'єднання Квебека і Біржової спілки німецьких видавців (Börsenverein des Deutschen Buchhandels).

Як повідомлялося, українські книжки з'явилися у [Медіатеці імені Жана Моне](#) (Médiathèque Jean-Monnet) у французькому місті Буа-Коломб та [дитячій бібліотеці Rum för Barn у Стокгольмі](#).

Читайте також: [Ніхто не має забувати, хто він і звідки: як у Європі з книжками для українців](#)
([вгору](#))

Додаток 70

21.09.2023

Запрошуємо науковців до участі у IV Всеукраїнському форумі рад молодих учених

19 жовтня відбудеться IV Всеукраїнський форум рад молодих учених ([Міністерство освіти і науки України](#)).

На заході учасники зможуть обговорити виклики й можливості впровадження та масштабування розробок молодих учених у взаємодії зі стейкхолдерами різних рівнів.

Всеукраїнський форум рад молодих вчених проводять для:

- комунікаційної підтримки й поліпшення співпраці між молодими вченими, радами молодих учених, громадськими організаціями та об'єднаннями науковців, органами державної влади та стейкхолдерами;
- обміну напрацюваннями у питаннях упровадження та промоції розробок молодих учених;
- сприяння розвитку наукового потенціалу та залучення міжнародної підтримки;
- популяризації наукової та науково-технічної діяльності молодих учених.

Коли: 19 жовтня 2023 року

Для участі необхідно зареєструватися за [покликанням до 5 жовтня](#).

Де: онлайн-трансляція на сторінці [Ради молодих учених у фейсбуці](#)

У 2020 році в першому Всеукраїнському форумі рад молодих учених узяли участь понад 500 молодих учених зі всієї України, а у 2021-2022 рр. охочих було понад 600 — науковці з різних куточків держави.

([вгору](#))

Додаток 71

06.09.2023

Чи можна застосувати «право на забуття» до відкритої науки?

[На сторінках Learned Publishing](#) спробували дослідити це питання з точки зору особистих прав, архівної справи, відкритої науки, хижацьких публікацій та пострецензування ([Пан Бібліотекар](#)).

Величезною проблемою нині є те, що при розробці правил представники різних наукових галузей часто не співпрацюють один з одним ([насамперед комп'ютерники та правники](#)), а це призводить до плутанини понять, нечіткості визначень, нерозуміння принципів роботи нових технологій. Так народжуються суперечливі вимоги та рекомендації, які потім вкрай важко реалізувати на практиці.

Для прикладу, в сучасних СУБД, що відповідають [принципам ACID](#), дуже складно цілковито вилучити інформацію, а не просто позначати записи як "видалені" у пошуковому індексі, тому фізично записи зазвичай залишаються на сервері, в резервних копіях, в лог-файлах і такі дані легко відновити.

Розгляньмо кілька прикладів. Протягом своєї наукової кар'єри дослідники можуть припускатися помилок, навмисно чи ненавмисно брати участь у неправомірних діях. Наприклад, аспірант може подати свою роботу

до журналу, який потім виявиться хижацьким. Попри обіцянки редакції аспірант не отримав належного рецензування рукопису, натомість його роботу з помилками опублікували на вебсайті журналу.

Редакція хижацького журналу не відповідає на запити, тому автор не зможе відкликати свою роботу. Натомість метадані цієї публікації потраплять в різні реферативні бази даних, робота отримає постійний ідентифікатор, її легко можна буде відшукати в Інтернеті й вона впливатиме на роботу різних пошукових алгоритмів.

Чи може наукова спільнота дозволити собі *забути* про таку публікацію, якщо ця робота не мала жодного ефекту і якщо автор визнає її низьку цінність? Чи може дослідник у такій ситуації апелювати до RTBF?

Ще один цікавий момент щодо RTBF стосується [права відмовитися від цитування](#). Кількість цитувань, що отримали публікації вченого, часто слугує мірилом його наукового впливу. Сьогодні побільшало випадків маніпуляцій з цитуваннями – деякі автори вдаються [до відвертого шахрайства](#), щоб завищити кількість своїх цитувань.

Відповідно, поважні вчені можуть не захотіти, щоб їх цитували в статтях, опублікованих у хижацьких журналах, чи у роботах з фейковими авторами. Однак RTBF не передбачає жодного пункту в якому автори могли б вимагати від власників баз даних видалити інформацію про цитування.

Таким чином, в епоху відкритої науки простого видалення запису, схоже, вже недостатньо, тому [нам знадобляться додаткові цифрові права](#) для захисту інтересів дослідників.

([вгору](#))

Додаток 72

12.09.2023

Остерігайтесь хижацьких видавців... а як щодо «сірих» видавців?

Співпраця з хижацькими виданнями нині однозначно всюди засуджуються, однак маємо нову серйозну загрозу – у науковій спільноті зростає стурбованість через ріст кількості сумнівних публікацій у відкритих виданнях «сірих» академічних видавців. Знакова подія відбулася у 2023 році – уряд Малайзії постановив, що більше не буде компенсувати своїм авторам APC за публікацію статей у журналах MDPI, Frontiers та Hindawi. Щоб ми краще розуміли масштаб цього рішення: MDPI публікує 428 відкритих журналів, Frontiers – 185, Hindawi – 250 ([Пан Бібліотекар](#)).

Учасники [Harbingers повідомляють](#), що країни, що моніторяться проектом, розділилися на два різні табори: Китай, Польща, Франція та Іспанія приєдналися до Малайзії й поділяють занепокоєння щодо цих видавців, а от Великобританію, США, Ізраїль та Австралію це схоже не турбує.

Дослідники [припускають](#), що причини такого розколу криються в процедурах оцінювання – **чим більше країна покладається на кількісні**

показники, тим більш проблемними для країни стають публікації у "сірих" виданнях...

([вгору](#))

Додаток 73

08.09.2023

Великобританія повертається до Horizon Europe і Copernicus

Це взаємоузгоджене рішення стало результатом поглиблених обговорень між ЄС і Великобританією і буде корисним для обох. Це дозволить ЄС і Великобританії поглибити їхні відносини в галузі досліджень, інновацій та космосу, об'єднавши дослідницькі та космічні спільноти ([International Collaboration Department of Igor Sikorsky KPI](#)).

Сьогоднішня угода повністю відповідає Угоді про торгівлю та співпрацю між ЄС та Великобританією. Сполучене Королівство буде зобов'язане вносити фінансові внески до бюджету ЄС і підпадає під усі гарантії Угоди про торгівлю та співпрацю. Загалом, за оцінками, Сполучене Королівство щороку в середньому вноситиме майже 2,6 мільярда євро за участь як у Horizon Europe, так і в компоненті програми Copernicus космічної програми.

Починаючи з 1 січня 2024 року дослідники та організації у Великій Британії матимуть рівні умови з колегами з ЄС у Horizon Europe. Цей інклюзивний підхід надає доступ до фінансування, дозволяючи Великій Британії брати участь у глобальній мережі дослідників та інноваторів, які займаються вирішенням нагальних проблем.

Повторна інтеграція Сполученого Королівства в Horizon Europe і Copernicus підтверджує відданість як ЄС, так і Великобританії просуванню глобальної наукової досконалості. Відзначаючи це досягнення, наш партнер, асоціація CESAER також з нетерпінням чекає подальшого прогресу в міжнародному науковому співтоваристві, сподіваючись на приєднання Швейцарії.

Подробиці: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4374

([вгору](#))

Додаток 74

08.09.2023

ЯК ВИГЛЯДАЄ СИСТЕМА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ХХІ СТОЛІТТЯ

Міністерство бізнесу, інновацій та зайнятості запустило програму «Шляхи майбутнього», покликану створити більш ефективну екосистему досліджень та інновацій, виховання нового покоління талановитих фахівців ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Нова Зеландія, посідає 44-те місце у світі за рівнем відносних витрат на дослідження, значно відстаючи від інших малих країн з розвинутою економікою, таких як Швеція, Фінляндія, Ісландія, Сінгапур та інші. Отже, країна має знайти унікальні відповіді на сучасні виклики, які відобразатимуть її цінності та сильні сторони. Джим пропонує відповісти на питання: як має виглядати дійсно трансформаційний сектор досліджень, науки та інновацій? Існують Центри передового досвіду досліджень (CoRE) та Національні наукові центри (NSC), міждисциплінарні багатоінституційні програми, зосереджені на напрямках, де країна потенційно може мати перевагу, спираючись на гарний дослідницький потенціал. Відповідно, вважає автор статті, слід покласти такі дослідження в основу розроблення відповідної політики, збільшити інвестиції у дослідження, звернутись до «коріння» – тихоокеанських народів і спільнот регіону.

Детальніше: <https://is.gd/5PUA03>, <https://is.gd/vME8pY>
(вгору)

Додаток 75

03.09.2023

Вергунов В., академік НААН України, директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН

Чи потрібні національні й державні бібліотеки в Україні?

20 липня цього року на офіційному сайті Держкомтелерадіо було оприлюднено офіційне звернення до Мінкультури: для «запровадження європейських норм здійснення контролю над наданням видавництвами обов'язкових безкоштовних примірників» (передбачено відповідним урядовим рішенням) зменшити кількість їх одержувачів із 27 до 3 бібліотек (ZN.UA).

Звернення містить посилання на рекомендації Варшавської конвенції «Законодавство в світі книги» 1996 року. Заявник зазначає, що подання попередньо обговорювали з громадською спільнотою «Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів» або... з представниками зацікавленої сторони. Зауважу: [національні й державні бібліотеки](#), яких безпосередньо стосується зміна норм, до ознайомлення не долучили.

Як аргумент на свою користь видавці наводять розпорядження Кабінету міністрів України від 3 березня 2023 року №190-р «Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки». Виявляється, підпунктом 1 пункту 3 цього практично невідомого фаховому середовищу документа й передбачено зменшення кількості бібліотек — отримувачів обов'язкового примірника.

Тим часом наслідки запропонованої Держкомтелерадіо України ініціативи щодо скорочення кількості бібліотек — отримувачів обов'язкового примірника всіх видань на різних носіях, а також аудіо-, візуальної,

аудіовізуальної продукції, відповідно до тематики профілю комплектування книгозбірні, будуть непередбачуваними. Право щодо змін відштовхується від Постанови КМУ від 10 травня 2002 року №608 «Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів». Урядове рішення разом зі змінами й доповненнями засвідчує постійну зацікавленість держави в регуляції цього основоположного сегменту діяльності насамперед провідних бібліотек України — які, між іншим, виконують функції не лише методичних центрів для своєї галузі чи окремих регіонів, а й бібліотек-депозитаріїв. Невипадково статті 7 і 8 Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» підтверджують право національних і державних бібліотек на отримання безоплатних документів, а статті 13 і 15 визначають відповідальних за їх доставляння й недотримання вимог закону.

За великим рахунком, із усіх стандартів, що регламентують функціонування бібліотек у світі, рівень комплектування фондів бібліотек є найбільш інтегрованим і основоположним для їх існування.

Відповідно до стандартів Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій і установ (IFLA), до фондів має потрапляти не менш як 5% видань поточного року. Такі норми визначено й пунктом 11 Постанови КМУ від 6 лютого 2019 року №7 «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні». Наприклад, якщо Національна наукова сільськогосподарська бібліотека (ННСГБ) НААН на початку 90-х років минулого століття щорічно отримувала більш як 20 тисяч нових галузевих видань (без періодичних), то нині – близько 600. Їх можна було відстежити за офіційними опублікованими звітами ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова». Саме таку кількість спроможні видати українські видавництва, й лише половина з них потрапляє до нашого депозитарію сільськогосподарської та лісотехнічної літератури. Важко порахувати «заощадження» видавців, але для національних і державних бібліотек (а їх не так багато — лише 13) у разі втрати преференцій закупівля нових видань стане непідйомною, оскільки на комплектування впродовж останніх десятиліть не виділяють достатньої кількості коштів.

Ба більше, за останні три роки зарплати бібліотечних працівників зменшилися, а про передплату періодичних видань не варто навіть згадувати. Не забуваймо, що комплектування газетною періодикою, що вже не одне десятиліття переважає в сільських бібліотеках, ситуації не вирішить. Надії на те, що найближчим часом в Україні запровадять електронну бібліотеку, примарні... Через відсутність відповідного фінансування (війна, а після неї — відновлення економіки країни), зокрема українського автоматизованого програмного забезпечення на заміну російському «IRBIS», що вже багато років працює в країні, немає змоги зробити все швидко.

Тут, до речі, видавці могли спрацювати по-державницькому, налагодивши випуск електронних копій книг і забезпечивши ними бодай провідні бібліотеки. А те, що сьогодні нав'язують, можна розглядати як іще один крок до знищення бібліотечної справи.

У змінах, що їх запропонували видавці через Держтелерадіо, є й позитив, що дає надію зберегти в Україні академічну науку. Щоправда, він досить примарний. Маю на увазі, що серед трьох запропонованих видавцями отримувачів обов'язкового примірника є головна українська книгозбірня — Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського НАН України. Хоча сумніви все ж залишаються, з огляду на цілі й завдання, поставлені перед новоутворенням у вигляді Національного агентства з науки і технологій замість НАН України та галузевих академій. Зважаючи на пропозиції щодо реформування ДНУ «Книжкова палата імені Федорова» в лоні Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (вважаю, що оптимальніше це зробити, об'єднавши її з НБУ імені В. І. Вернадського), які вже не один рік надходять від відповідальних представників влади, на видавців узагалі чекає ідеальний варіант — надсилання до однієї бібліотеки. Для нашої третьої в світі за фондами аграрної бібліотеки, яка на 70% комплектується завдяки надходженню обов'язкового примірника, це біда... Якщо буде ухвалено остаточне рішення про вдосконалення списку розсилки безоплатного примірника видань на друкованих і електронних носіях, пропозиція установи проста: залишити в ньому всі національні й державні бібліотеки, як цього вимагає чинне законодавство, а також бібліотеки-депозитарії. А після війни повернутися до цього питання в комплексі інших бібліотечних проблем.

(вгору)

Шляхи розвитку української науки

Інформаційно-аналітичний бюлетень

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Упорядник Натаров Олег Олександрович

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.